

Kantoor extern 26/3/502

PERSFOCUS

ACHTTIENDE JAARGANG NUMMER 3 - MAART 2002

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

"DAG LEUKE MEISJES. WILLEN JULLIE WEL
EEN SNOEPJE VAN DE KINDERLOKKER?"

door Peter van Straaten

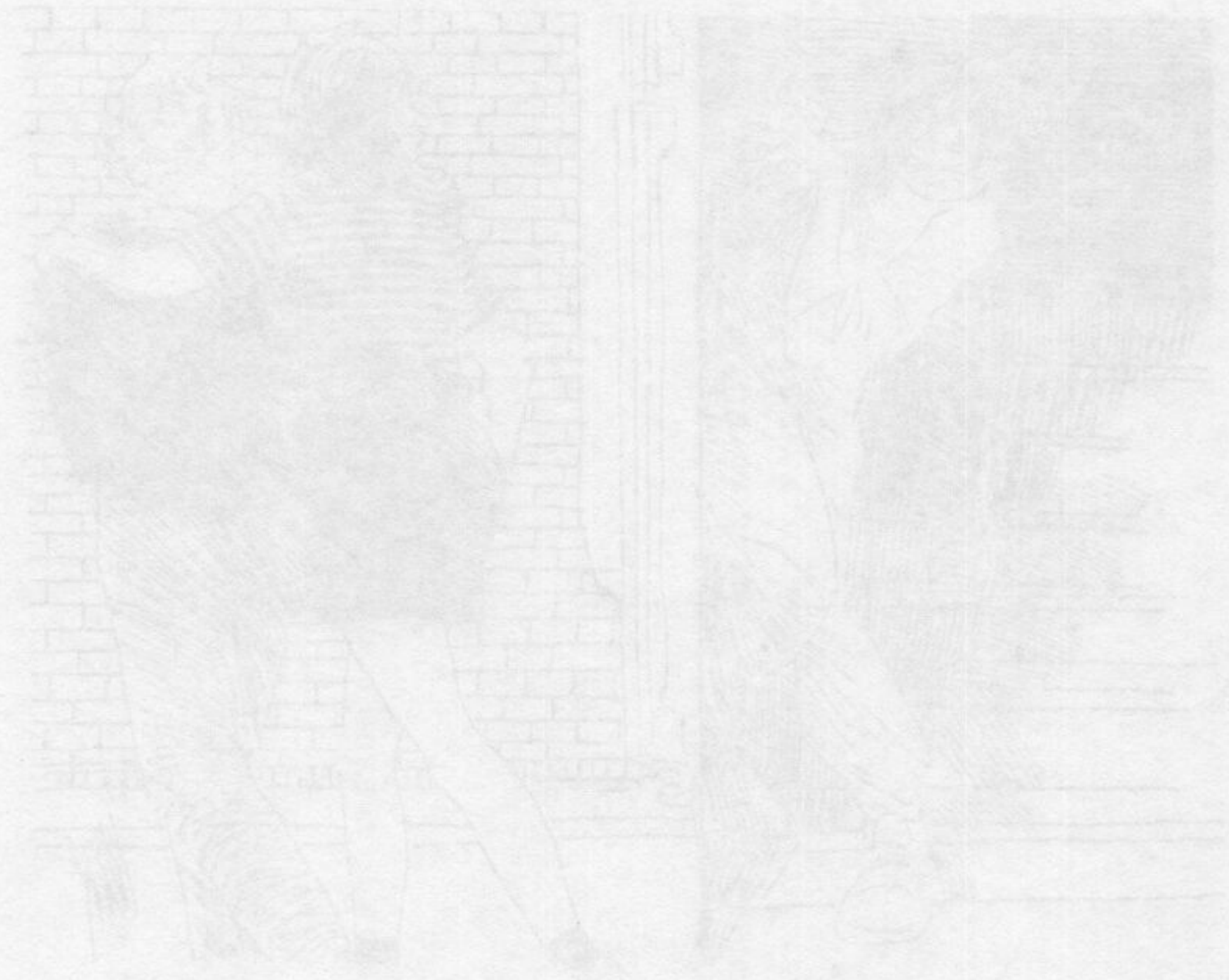
In dit nummer:

Zedenwet aangescherpt	pag. 2
Politie voorkomt groepsseks tieners	pag. 4
Tienerseks of (groeps)verkrachting?	pag. 5
Jeugd en seks: 't blijft tobben...	pag. 7
Ontucht van de maand	pag. 11
Enschedeese ontuchtzusjes en de twijfel van Crombag	pag. 12
Kinderpornonetwerken opgerold	pag. 13
Pedopriesters leggen bom onder kerk	pag. 14
Onderzoek Dutroux afgerond/Verstappen/Meisje van Nulde	pag. 20
Ecpat publiceert handboek tegen sekstoerisme	pag. 23
De vele pielemuisjes van Matroos Vos	pag. 24
De schone kunsten	pag. 27
Pim Fortuyn: een vervelend geval?	pag. 32
Tappen, volgen en klikken	pag. 34
Onterecht	pag. 35
Achtergrond/Han Israëls	pag. 41

103
Kunst en wetenschap

PERSTFOCUS

ACHTIENDE JAARGANG NUMMER 3 - MARCH 2002
KUNSTELKRAANT VAN VERENIGING MANTUIN
OVER KINDEREN VOOR WASTIEN EN BEKOUWEN

DE LIEKE MARIE, WILLEN JIJ ME WEL
EEN SUKKER VAN DE KINDERKOKER?

103	Ademhalingsteknik
104	Charmant
105	Touche, vagen en klinken
106	Enkele verhalen van de wereld
107	De zonne kinder
108	De vele verhalen van de wereld
109	Op zoek naar de wereld van de kinderen
110	Op zoek naar de wereld van de kinderen
111	Op zoek naar de wereld van de kinderen
112	Op zoek naar de wereld van de kinderen
113	Op zoek naar de wereld van de kinderen
114	Op zoek naar de wereld van de kinderen
115	Op zoek naar de wereld van de kinderen
116	Op zoek naar de wereld van de kinderen
117	Op zoek naar de wereld van de kinderen
118	Op zoek naar de wereld van de kinderen
119	Op zoek naar de wereld van de kinderen
120	Op zoek naar de wereld van de kinderen
121	Op zoek naar de wereld van de kinderen
122	Op zoek naar de wereld van de kinderen
123	Op zoek naar de wereld van de kinderen
124	Op zoek naar de wereld van de kinderen
125	Op zoek naar de wereld van de kinderen
126	Op zoek naar de wereld van de kinderen
127	Op zoek naar de wereld van de kinderen
128	Op zoek naar de wereld van de kinderen
129	Op zoek naar de wereld van de kinderen
130	Op zoek naar de wereld van de kinderen

PERSFOCUS, ACHTTIENDE JAARGANG, NUMMER 3, MAART 2002

Met knipsels uit:

Volkskrant
Telegraaf
NRC Handelsblad
Trouw
Het Parool
Sp!ts
Metro
Nieuwsblad van het Noorden
Apeldoornse courant
Utrechts Nieuwsblad
Gooi en Eemlander
VPRO-gids
Groene Amsterdammer
De Nieuwe Sekstant
0/25
De Journalist
Kijk
Onze Wereld
Schorer.nl
Uit België:
De Morgen
Het Laatste Nieuws
De Standaard
Het Belang van Limburg
Internet:
Ouders.nl
Planet.nl
D66-nieuws

Vk
Tel
NRC
Tr
Par

NvhN
Ap. C.
UN
G+E
VPRO
GA
DNS

Mor
HLN
STA

Abonnementen op Persfocus kosten € 43,- per jaar.
Losse nummers € 5,-.

Giro 5459646 van

Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Mailtjes met kinderporno meteen wissen

DEN HAAG (ANP) - Mailtjes die kinderporno bevatten, moeten zo gauw mogelijk worden gewist. Ook al heeft de ontvanger er geen idee van dat er kinderporno is meegestuurd, de ontvanger is toch strafbaar als hij het mailtje na het aangeklikt te hebben in zijn computer laat staan.

Dit bleek maandag tijdens een wetgevingsoverleg met minister Korthals van Justitie in de Tweede Kamer.

Degene die de mail bewaart, weet inmiddels wat hij (ongevraagd) toegestuurd heeft gekregen. Voor het Openbaar Ministerie (OM) is dat reden te vermoeden dat er opzettelijk gedownload is. Staat zo'n bestand ongeopend in iemands mailbox, dan hoeft er niets aan de hand te zijn. Het gaat er namelijk om dat iemand bewust in het bezit is van kinderporno. Dat is strafbaar. Een nipte Kamermeerderheid wil dat het niet is toegestaan een verzameling aan te leggen van kinderporno. Dat mag, wat PvdA, CDA, de ChristenUnie en SGP betreft, alleen als daarvoor een vergunning is. De Kamer vindt dat de scheidslijn tussen een privé-collectie en een verzameling kinderpornomateriaal voor bijvoorbeeld wetenschappelijke doeleinden, te vaag is.

Politie

Korthals ziet het probleem, maar vindt het te ver voeren daar als minister toezicht op te gaan houden. Dat zou namelijk betekenen dat ook politiekorpsen niet meer zomaar kinderporno kunnen bewaren, terwijl zij dat gewoon nodig hebben voor hun werk. Hij vindt daarbij de fracties van VVD en D66 aan zijn zijde.

Verder willen de fracties dat Nederlandse sekstoeristen die zich in het buitenland vergrijpen aan een minderjarige, ook in Nederland strafrechtelijk vervolgd kunnen worden.

Ook al is het in het land waar het misbruik is gepleegd, niet strafbaar. Zo blijkt sekstoerisme zich momenteel te verplaatsen van Azië naar Afrika. Afrikaanse landen pakken kindermisbruik niet aan, waardoor Nederlandse sekstoeristen ook in Nederland aan justitie ontkomen. Aziatische landen als Thailand beginnen hier juist meer werk van te maken.

Geactualiseerd om 17.08 uur ANP, 18 maart 2002

'Hardere aanpak van kindersekstoeristen'

Den Haag - De Tweede Kamer wil dat Nederlanders die in het buitenland seks met kinderen hebben, in Nederland kunnen worden vervolgd. Nu kan dat alleen als seks met kinderen ook strafbaar is in het land waar de seks heeft plaatsgevonden. Die voorwaarde moet verdwijnen, aldus de Kamer gisteren in een debat over de nieuwe wet op de kinderpornografie. In het wetsvoorstel wordt kinderporno harder aangepakt. Zo wordt voorgesteld om het bezit van kinderporno sneller strafbaar te stellen. Ook virtuele kinderporno, op de computer gefabriceerde kinderporno, moet strafbaar worden volgens de nieuwe wet.

Tweede Kamer: sekstoerist ook hier vervolgen

NRC
Door een onzer redacteuren
DEN HAAG, 19 MAART. Nederlandse sekstoeristen die kinderen misbruiken in landen waar kinderpornografie niet verboden is moeten in Nederland toch strafrechtelijk kunnen worden vervolgd. Daar heeft de Tweede Kamer op aangelegenheden bij de behandeling van een wijziging in de Zedelijkheidswet. Strafrechtelijke vervolging van pedofiele sekstoeristen in Nederland is nu alleen mogelijk als kinderpornografie verboden is in het land waar het vergrijp is gepleegd, zoals Thailand en de Filipijnen. Sinds daar strenge straffen staan op commercieel seksueel misbruik van kinderen, heeft deze vorm van sekstoerisme zich echter verplaatst naar andere landen, zoals Madagaskar. Korthals wil in Europees verband maatregelen nemen tegen kinderpornografie.

Ontvanger van kinderpornomail moet deze wissen

Van onze verslaggever **VK**
DEN HAAG 15/3
Iemand die ongevraagd een e-mail met kinderporno krijgt opgestuurd, is strafbaar als hij de plaatjes niet onmiddellijk wist. Dat heeft minister Korthals van Justitie maandag gezegd tijdens de behandeling van een wetsvoorstel voor een aanscherping van de zedelijkheidswetgeving.

Bezit van kinderporno is al strafbaar. Het wetsvoorstel breidt alleen de definitie uit. Op het ogenblik behelst het verbod kinderen onder de 16 jaar. Dat wordt 18 jaar. Bovendien wordt ook virtuele kinderporno strafbaar. Dat zijn zodanig gemanipuleerde afbeeldingen dat deze niet meer tot echte kinderen te herleiden zijn.

D66-Kamerlid Dittich wilde weten wat er gebeurt als iemand ongevraagd per e-mail een *attachment* (bijlage) met kinderporno krijgt opgestuurd. Daarop antwoordde Korthals dat de ontvanger strafbaar is zodra hij de *attachment* heeft geopend en dus weet wat erop staat.

De Tweede Kamer schaarde zich maandag unaniem achter de aanscherping van de zedelijkheidswetgeving. Die introduceert verder forse straffen voor het laten optreden van kinderen onder de 18 in pornoshow.

Ook wordt het makkelijker volwassenen te vervolgen die ontucht plegen met kinderen tussen 12 en 16 jaar. Het vereiste vervalft dat de misbruikte kinderen of hun ouders daartoe eerst zelf aangifte doen. Wel krijgen de kinderen het recht hun verhaal te doen, bijvoorbeeld om aan te tonen dat het seksuele contact vrijwillig was.

Korthals hoopt dat het wetsvoorstel, dat nog naar de Eerste Kamer moet, voor de verkiezingen van kracht wordt.

Wie kinderporno-mail niet wist, is strafbaar

op te gaan houden. Dat zou namelijk betekenen dat ook politiekorpsen niet meer zomaar kinderporno kunnen bewaren, terwijl zij dat gewoon nodig hebben voor hun werk. Hij vindt daarbij de fracties van VVD en D66 aan zijn zijde.

Verder willen de fracties dat Nederlandse sekstoeristen die zich in het buitenland vergrijpen aan een minderjarige, ook in Nederland strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. Ook al is het in het land waar het misbruik is gepleegd, niet strafbaar. Zo blijkt sekstoerisme zich momenteel te verplaatsen van Azië naar Afrika. Afrikaanse landen pakken kindermisbruik niet aan, waardoor Nederlandse sekstoeristen ook in Nederland aan justitie ontkomen. Aziatische landen als Thailand beginnen hier juist meer werk van te maken.

mailbox, dan hoeft er niets aan de hand te zijn. Het gaat er namelijk om dat iemand bewust in het bezit is van kinderporno. Dat is strafbaar. Een nipte Kamermeerderheid wil dat het niet is toegestaan een verzameling aan te leggen van kinderporno. Dat mag, wat PvdA, CDA, de ChristenUnie en SGP betreft, alleen als daarvoor een vergunning is. De Kamer vindt dat de scheidslijn tussen een privé-collectie en een verzameling kinderpornomateriaal voor bijvoorbeeld wetenschappelijke doeleinden, te vaag is. De Brongersma-collectie is voor PvdA-Kamerlid Barth een voorbeeld van een collector onder het mom van de wetenschap in huis had.

Korthals ziet het probleem, maar vindt het te ver voeren daar als minister toezicht op te gaan houden. Dat zou namelijk betekenen dat ook politiekorpsen niet meer zomaar kinderporno kunnen bewaren, terwijl zij dat gewoon nodig hebben voor hun werk. Hij vindt daarbij de fracties van VVD en D66 aan zijn zijde.

Sekstoerist harder aangepakt

Van onze verslaggevers

DEN HAAG - Nederlandse sekstoeristen die in het buitenland minderjarige kinderen misbruiken, moeten daarvoor in Nederland altijd kunnen worden vervolgd. Nu ontspringen zij de dans als zij hun slag slaan in landen waar kinderpornografie niet verboden is. De Tweede Kamer wil daarvan af.

De kinderseksindustrie verplaatst zich van Zuid-Aziatische landen als Thailand en de Filipijnen - waar inmiddels zware gevangenisstraffen zijn ingevoerd op seksuele uitbuiting van kinderen - naar vooral Madagaskar, waar dit niet verboden is. Justitie kan niets ondernemen tegen pedofielen die zich daar vergrijpen aan minderjarigen. Vervolging is alleen mogelijk als het delict in beide landen strafbaar is.

Minister Korthals (Justitie) moet de 'dubbele strafbaarheid' laten vallen, aldus de Kamer. Sommige ontwikkelingslanden zullen kinderpornografie niet snel verbieden, omdat er veel geld aan wordt verdiend. Nederland moet daarom zelf stappen zetten. Korthals wil later tegemoet komen aan de wens van de Kamer, zei hij gisteren. Hij vindt het nu nog 'aan de vroege kant', omdat hij streeft naar overeenstemming met andere EU-landen. Hij brengt komende zomer een notitie uit.

Wie ongevraagd e-mails ontvangt van dubieuze seksites en vergeet ze weg te gooien, riskeert een boete of een gevangenisstraf als het om kinderporno blijkt te gaan.

Dit bleek gisteren eveneens tijdens overleg in de Kamer. Volgens justitie is iemand al strafbaar, als hij dergelijke mailtjes alleen maar even snel heeft bekeken. De betrokkene weet dan immers wat er is aangeklikt en bewaard. Meteen weggegooid is het advies. Alleen mailtjes die ongeopend in de mailbox staan, leveren geen straf op. De wet vereist dat iemand bewust in het bezit van kinderporno moet zijn.

De fracties van PvdA, CDA en de kleine christelijke partijen vinden dat er, via de invoering van vergunningen, beter zicht moet komen op de collecties 'echte' kinderporno die volgens richtlijnen voor wetenschappelijk of therapeutisch doel mogen worden bewaard.

Korthals: Wispllicht e-mail kinderporno

Tel Van onze parlementaire redactie
19-3 DEN HAAG, dinsdag 19-3

Iemand die een onbekend mailtje op zijn computer opent met een afbeelding van kinderporno, moet dit onmiddellijk wissen. Het langdurig bewaren en verspreiden van dergelijke berichten is strafbaar.

Dat heeft minister Korthals (Justitie) gisteren laten weten in de Tweede Kamer tijdens een debat over onder meer de zedelijkheidswetten. De VVD-leider wijst erop dat het openbaar ministerie moet bewijzen of iemand op-

zettelijk een mailtje heeft opengemaakt met daarin kinderpornografisch materiaal. Als dit niet opzettelijk is gebeurd en iemand gooit het mailtje meteen weg, dan is het niet strafbaar, aldus Korthals. Een Kamermeerderheid van onder meer PvdA, CDA en de kleine christelijke partijen eist verder dat een Nederlandse die zich op vakanties in het buitenland vergrijpt aan kinderen ook hier kan worden berecht. Nu geldt nog dat dit vergrijp in het land van herkomst ook strafbaar moet zijn, voordat iemand voor de rechter kan worden gebracht.

"Die dubbele strafbaarheid moet wor-

den opgeheven. Iemand moet hier ook aangifte kunnen doen als zijn reisgenoot in een derdewereldland een kind heeft misbruikt", aldus PvdA-Kamerlid Barth. Korthals wijst erop dat de lidstaten van de Europese Unie al in gesprek zijn over de afschaffing van de dubbele strafbaarheid, maar hij verzet zich niet tegen de wens van de Kamer. De VVD'er is fel tegen het voorstel van de Kamer om alle organisaties en stichtingen die kinderpornografisch materiaal verzamelen voor de wetenschap, een vergunning te laten aanvragen.

Porno, politiek en internet

Onze bestuurders begrijpen onvoorstelbaar weinig van informatie- en communicatietechnologie. Wim Kok heeft jarenlang gedacht dat een muis een soort afstandsbediening was. De Nederlandse Staat heeft via de rechter geprobeerd kritische burgers die tegen de aanleg van de Betuwelijn zijn de mond te snoeren door het domein betuwe-route.nl op te eisen. Pim Fortuyn wil, als hij aan de macht komt, scholen ontdoen van computers.

De nieuwste blunder op ict-gebied is afkomstig van minister Korthals van Justitie. Korthals wil het per ongeluk ontvangen en bewaren van kinderpornofoto's en -filmpjes strafbaar stellen. Internetgebruikers die ongevraagd kinderpornografie toegestuurd krijgen zijn strafbaar als ze de mail openen en vervolgens niet weggoien.

Wie krijgt er nu ongevraagd kinderporno toegestuurd, zult u zich afvragen. Mensen die beweren dat kinderporno 'zomaar' op hun pc terecht is gekomen, zijn toch al verdacht? Toch niet. Er wordt steeds meer spam verstuurd met links naar kinderpornosites. In Europa en de Verenigde Staten hebben kinderpornomeldpunten de laatste maanden honderden meldingen van kinderpornospam ontvangen. Vaak bevatten de spamberichten ook kinderpornofoto's om klanten te lokken. Een bekende kinderpornospammer is de eigenaar van een Russische website met pornofoto's van jongens en meisjes in de leeftijd van 11-17 jaar. 'Lolitas, Boys and Teens', belooft de spammer, die overigens beweert dat het om kunstzinnige en niet om kinderpornofoto's gaat.

Korthals benadeelt gebruikers die weinig kennis van de techniek van internet hebben en stelt technisch bekwaam gebruikers in staat straffeloos een verzameling kinderporno aan te leggen. Gebruikers met weinig kennis van internet weten niet hoe ze een *attachment* (bijlage) moeten verwijderen. Ze weten misschien wel hoe ze een e-mailbericht kunnen weggooien, maar dat een bijlage niet automatisch verdwijnt als ze een mail deleten weten ze niet. Zo blijft zonder dat ze het weten illegaal mate-

riaal op hun pc aanwezig.

En wat betekent trouwens *deleten*? Als de mail en de bijlage in de prullenbak komen te staan, zijn ze nog steeds niet weg. Er zijn genoeg computergebruikers die de prullenbak nooit legen. Pas als er iets is met de pc en er een behulpzame buurman of kleindochter langs komt, wordt de prullenbak geleegd.

Ook als de prullenbak wel wordt geleegd, betekent dat niet dat de kinderporno van de harde schijf is verdwenen. Het strafbare materiaal is alleen verplaatst. Met een zogeheten *recovery*-programma, dat o.a. wordt gebruikt om verdwenen documenten op te sporen, zijn de kinderpornofoto's weer tevoorschijn te halen. Alleen als de harde schijf wordt overschreven met een speciaal programma is de kinderporno echt verdwenen.

Internetgebruikers die iets van de techniek begrijpen weten dat je e-mail en *attachments* kunt lezen en bekijken zonder een bericht te openen. Er bestaan speciale *viewers* om mail te bekijken zonder het van de server van de provider af te halen. Ook met *webmail* kan dit. Het is bovendien heel eenvoudig om de status van e-mailberichten te veranderen in het mailprogramma. Gelezen berichten kunnen worden gemarkeerd als ongelezen. Liefhebbers van kinderporno kunnen op die manier legaal een verzameling aanleggen.

Voor de rechter zal het bewijs of een e-mail gelezen of ongelezen is veel problemen opleveren. Het verschil tussen gelezen en ongelezen mail is onmogelijk te bepalen. Als een e-mail en een bijlage zijn gewist, maar nog wel terug te vinden met een *recovery*-programma zijn ze dan wel of niet gelezen of bekeken? Als de e-mail is gedelete en het attachment niet, is het plaatje dan wel of niet bekeken?

Een zaak die voor de rechter komt, hetzij van een onervaren gebruiker, hetzij van een pedofiel die al zijn mail altijd als 'ongelesen' markeert, is snel te torpederen door aan te tonen dat de criteria die de wet hanteert in werkelijkheid helemaal niet bestaan.

MARIE-JOSÉ KLAVER
(klaver@nrc.nl)

op daar, waar de vrijheid van de ander in het geding komt. De strafwet moet hier een grens trekken ter bescherming van degene die in zijn of haar persoonlijke levenssfeer wordt belemmerd.

De grenzen die getrokken worden verschillen naar gelang de tijd waarin men leeft. Bepaalde gebeurtenissen hebben een onmiskenbare invloed op de ruimte die de ene vrijheid ten koste van de andere kan innemen. Kort nadat in Nederland het kinderporno wetsartikel was aangepast, waarbij de wetgever uitdrukkelijk had besloten het enkelvoudig bezit van kinderporno niet strafbaar te stellen, kwam de affaire Dutroux in België in de openbaarheid. De walgelijke misdrijven die de Belgische kinderen waren aangedaan schokten de wereld. In Stockholm werd in die periode een internationale conferentie gehouden, waar de internationale rechtsgemeenschap afspraken maakte om kritisch naar de strafwetten te kijken. De vraag was aan de orde of kinderen tegen alle vormen van seksueel geweld afdoende door de wetgever

beschermd zijn. In die zin werd ook het oordeel of bezit van kinderpornografie zonder commerciële doeleinden strafbaar moest worden, beïnvloed.

Virtuele kinderpornografie
Vanuit die nieuwe bewustwording is in de internationale rechtsgemeenschap ook de vraag opgekomen of virtuele kinderpornografie strafbaar gesteld moest worden. In Engeland en Ierland is dat al verboden. D66 heeft de gewijzigde motie van collega van der Staaij mee-ondertekend om aan te geven dat wij niet per definitie afwijzend staan tegen een dergelijke wetswijziging. Dat neemt niet weg dat er nog een aantal onduidelijkheden in dit wetsvoorstel om opheldering vraagt. Volgens het voorstel zal iemand strafbaar zijn die in het bezit is van een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij een kind (iemand die jonger is dan 18 jaar) betrokken is, of schijnbaar betrokken is. Het schijnbaar betrokken zijn slaat op een afbeelding van een echt kind, op een afbeelding van iemand die eruit ziet als een kind of een realistische afbeelding van een niet bestaand kind. Deze driedeling is alleen goed te begrijpen tegen de achtergrond van de twee grondslagen van het wetsvoorstel.

Grondslagen van strafbaarstelling virtuele kinderpornografie
Volgens de regering gaat het niet alleen om de bescherming van kinderen tegen betrokkenheid bij de productie van kinderporno, maar ook om bescherming tegen gedrag dat kan worden gebruikt om kinderen aan te moedigen of te verleiden deel te nemen aan seksueel gedrag dat deel uit kan maken van een subcultuur die seksueel misbruik van kinderen bevordert. Volgens de minister mogen er ook geen kinderpornografische afbeeldingen in omloop zijn die voor echt doorgaan. "Dit materiaal beoogt immers het misbruik van echte kinderen op een realistische wijze te verbeelden. Het is schadelijk wegens het bevorderen van een subcultuur met een markt voor kinderporno." Hierover heeft D66 nog enkele vragen te stellen. De minister beperkt virtuele kinderporno tot pornografie die op realistische wijze is verbeeld. Hoe verhoudt zich dat tot het feit dat ook minder realistische afbeeldingen in een bepaalde subcultuur de markt voor kinderporno kunnen bevorderen? Voor de tweede grondslag van het wetsvoorstel maakt het toch niet echt uit of de afbeelding realistisch is, maar of de markt voor kinderporno erdoor gestimuleerd wordt. Wat is realistisch? Is dat beperkt tot foto- en videomateriaal? Of kan daar ook een realistisch schilderij onder vallen? De minister

schrijft van niet: "Daaronder vallen niet tekeningen, schilderijen of computeranimaties, tenzij deze op het eerste gezicht niet zijn te onderscheiden van een echt kind."

In de vorige discussie over virtuele kinderpornografie werd echter expliciet door de minister gesteld dat Japanse cartoons, waarop getekende kinderen seksueel werden misbruikt, wel degelijk onder het verbod zouden kunnen vallen.

Realistische kunst
De schilders Ophuis en Lamers hebben realistische schilderijen gemaakt, waarop naakte kinderen staan. Ophuis heeft een kinderverkrachting geschilderd. Het schilderij werd door de Officier van Justitie in beslag genomen, omdat het als kinderpornografisch werd gezien. Pas na een kort geding kon het schilderij weer teruggehangen worden op de tentoonstelling.

Is het na het inwerking treden van dit wetsvoorstel onmogelijk dat een officier van Justitie een schilderij in beslag neemt, omdat het een schilderij is? Hoe realistisch ook, het is zonneklaar dat de afbeelding geen echt kind is. Wel zou je de stelling kunnen aanhangen dat de openbaarmaking van het schilderij schadelijk kan zijn voor kinderen, omdat er mensen kunnen zijn die op slechte gedachten worden gebracht en die willen uitvoeren. Graag een reactie van de minister.

Lamers had naaktfoto's van haar kinderen en kinderen van vrienden gemaakt als studie voor haar schilderijen. De foto's werden in Frankrijk in beslag genomen, omdat kinderpornografie werd vermoed. Is het juridisch niet kwestieus dat zulke afbeeldingen onder de reikwijdte van het wetsvoorstel vallen? De minister stelt zich op het standpunt dat een verstandig Openbaar Ministerie voorzichtig zal zijn en in dat soort situaties niet tot vervolging over zal gaan. De praktijk wijst anders uit. Op de kunsttentoonstelling van het Holland Festival in 1999 werd een aantal foto's in beslag genomen. De officier beweerde dat het kinderpornografie was, ook al waren de foto's elders al op fototentoonstellingen vertoond. De Hoge Raad heeft uiteindelijk de afweging van de Amsterdamse rechtbank gevolgd dat het hier geen kinderpornografie betrof.

Hoe kan voorkomen worden dat overijverige officieren van Justitie dit soort materiaal met een kunstzinnig karakter of in een culturele sfeer tentoongesteld, in beslag zullen nemen? Is de minister bereid in de Aanwijzing Kinderpornografie ten behoeve van het Openbaar Ministerie op te nemen dat een bijzondere behoedzaamheid vereist is, wanneer kunst in het geding

is?

De verspreiding van virtuele kinderporno of het bezit ervan is strafbaar. Wanneer je een afbeelding op je computer downloadt, dan geld je als bezitter. Ik vind dat nogal wat. Kamerleden krijgen enorm veel emails met bijlagen, zonder dat er precies bij staat omschreven wat er in de bijlage zit. Als je die openklikt, kun je kiezen tussen "opslaan op schijf" of openen. Sla je hem op, dan opent de bijlage pas. Als ik het goed begrijp, ben je dan al juridisch bezitter van kinderporno. Opent dit niet de deur voor allerlei moeilijkheden. Kunnen anderen die van dezelfde computer gebruik maken de hoofdgebruiker niet in een lastig parket brengen door een dergelijke afbeelding te downloaden? Moet je dan als hoofdgebruiker je onschuld gaan bewijzen? Hoe doe je dat?

Peepshows en aanwezigheid

In het nieuwe art. 248c Sr wordt de toeschouwer van een kinderpornografische peepshow strafbaar gesteld. Het verbaast me enigszins, omdat de regering desgevraagd D66 heeft laten weten dat er nooit minderjarige deelnemers van peepshows zijn aangetroffen. Waarom zoiets dan regelen? Maar goed, als het zou voorkomen, kan dat schadelijk worden geacht voor de vrije ontwikkeling van de minderjarige, dus voor strafbaarstelling is wel iets te zeggen, hoe theoretisch de casuspositie misschien ook is. De formulering van het artikel is ongelukkig. Strafbaar is hij die opzettelijk aanwezig is bij het plegen van ontucht door de minderjarige. Het begrip "aanwezig zijn" wordt uitgelegd als lijfelijk op hetzelfde moment aanwezig zijn. Er zijn natuurlijk nog andere vormen van het bekijken van een peepshow, waarin een minderjarige optreedt. Dat kan in een andere ruimte via een gesloten televisiecircuits of via internet met een webcam. Op hetzelfde moment kan de minderjarige de seksuele activiteiten plegen zonder dat er afbeeldingen van worden gemaakt. Er hoeft dus geen band mee te lopen. Toch zal ook dat gedrag van de toeschouwer strafbaar moeten worden gesteld, anders is het nieuwe artikel gemakkelijk te ontduiken. Daarom heeft D66 op dit onderdeel de wettekst door middel van een amendement aangepast.

Dubbele strafbaarstelling
D66 maakt bezwaar tegen het in stand laten van het vereiste van dubbele strafbaarstelling. Hierdoor kan alleen worden opgetreden tegen een Nederlandse sekstoerist die zich in een ontwikkelingsland aan een kind vergrepen heeft, wanneer de seksuele handeling ook in dat land strafbaar is gesteld. In sommige landen is het hebben van seksuele

Virtuele kinderporno strafbaar

D66
Politie en justitie
Boris Dittrich
18-03-2002 - 'Het (in transit) wetsvoorstel om virtuele kinderpornografie strafbaar te stellen is een zoektocht naar een balans tussen de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en actief overheidsoptreden ter bescherming van het algemeen belang' aldus Boris Dittrich.

Ieder individu heeft het recht om zijn of haar seksuele voorkeur te volgen. Wat D66 betreft staat de vrijheid om de eigen seksuele identiteit te ontwikkelen en vorm te geven voorop. Voor ons is dat uitgangspunt van wetgeving. Wij hechten daaraan omdat enkele decennia geleden de strafwet nog tot uitdrukking bracht dat homoseksuele gedragingen met jongeren tussen 16 en 18 jaar verboden waren, terwijl heteroseksuele gedragingen dat niet meer waren. In sommige landen in de wereld is dat overigens nog steeds zo.

Grenzen trekken

De vrijheid van de een houdt

contacten met kinderen niet strafbaar gesteld. Naar verluidt zou dit te maken kunnen hebben met de seksindustrie die in dat soort landen veel geld in het laatje brengt. Op onze vraag of dat vereiste niet moet worden geschrappt, antwoordt de minister dat hij het zinvoller vindt die landen te stimuleren en bijstand te verlenen bij het op orde brengen van hun strafwet. Daarmee suggereert de minister dat het een kwestie van of het een of het ander is. Wat ons betreft moet het vereiste voor dit soort misdrijven – evenals voor vrouwenbesnijdenis – op de helling, terwijl er eveneens druk op die landen moet worden uitgeoefend hun wetten aan te passen ter bescherming van de kinderen. De minister kondigt het presenteren van een notitie over de dubbele strafbaarheidsstelling aan. Wanneer kunnen we die tegemoet zien?

Kinderporno in geschrift strafbaar stellen?
In art. 240a Sr is niet meer strafbaar gesteld het aan kinderen presenteren van een geschrift, waarin kinderpornografische teksten staan. Het CDA wil dat weer strafbaar stellen.

Jongerenbladen zouden te veel seksueel getinte teksten opnemen. D66 is tegenstander van een nieuwe strafbaarstelling. Hier moet de vrijheid van meningsuiting prevaleren, hoe plat en ordinar de teksten soms ook zijn. Het risico van schade voor jongeren die van dergelijke teksten kennis nemen is te klein volgens de deskundigen.

Niet alles wat onwelgevallig is moet meteen in criminele sferen worden getrokken.

Ontucht
De minister schrijft dat het nodig is ontucht of ontuchtige handelingen te onderscheiden van seksueel gedrag. De meeste artikelen in titel XIV van het wetboek van strafrecht (misdrijven tegen de zeden) kennen de terminologie "ontucht".

Wanneer is iets nu ontucht en wanneer is het geoorloofde seks? Volgens de minister is seksueel gedrag dat in het huidige tijdsgewricht als normaal wordt ervaren, niet strafbaar. "De strafrechter wordt gelukkig niet geroepen om een oordeel uit te spreken over gevallen van normaal seksueel gedrag."

D66 vindt dat een te magere argumentatie. Elke officier van justitie kan weer anders oordelen over wat als normaal wordt beschouwd. Graag verzoeken wij de minister een poging te wagen ten behoeve van de wetsgeschiedenis een helderdere afbakening te geven.

Overgangsregeling
Nog onduidelijk is de overgangsregeling voor het in bezit hebben van oud kinderpornografisch materiaal. Voorheen was het bezit niet strafbaar. Art. 1 lid

2 wetboek van strafrecht stelt dat, wanneer een feit strafbaar wordt gesteld, nadat het is begaan, de voor de verdachte meest gunstige bepaling moet worden toegepast. Wat betekent dit nu voor de bezitter of degene die virtuele kinderpornografie in voorraad heeft? Kan "het bezit van virtuele kinderporno" juridisch gezien worden als een continue handeling, zodat bezit na inwerkingtreding van de wet als een nieuw strafbaar feit wordt beschouwd?

Verhoging leeftijdsgrens tot 18 jaar

D66 vraagt zich af of dit een verstandige aanpassing is. Seks met een zestien of zeventienjarige is in beginsel niet strafbaar, maar het in bezit hebben van een afbeelding, waarop deze minderjarige met een seksuele gedraging staat, is weer wel strafbaar. Is het niet logischer de leeftijdsgrens te houden, zoals die is?

Uit de rapportage van het Verwey Jonker Instituut komt naar voren dat het klachtvereiste niet voldoet. Er bestaat grote onduidelijkheid in de praktijk. In dit wetsvoorstel wordt het vervangen door een hoorrecht voor de minderjarige. D66 kan hiermee akkoord gaan, maar wil wel dat goed gemonitord wordt hoe een en ander in de praktijk uitpakt.

Er zitten nogal wat haken en ogen aan de strafbaarstelling van virtuele kinderpornografie. Zal het symboolwetgeving blijken te zijn of zal het daadwerkelijk minderjarigen die dat nodig hebben bescherming bieden? D66 wil dat de nieuwe wetgeving binnen drie jaar na inwerkingtreding wordt geëvalueerd.

Politie voorkomt orgie jeugd

Door een onzer redacteurs
HAARLEM, 20 MAART. De Haarlemse politie heeft een groep jongeren in de leeftijd van veertien tot twintig jaar ervan weerhouden een seksorgie te houden in Hotel Haarlem-Zuid. Dat gebeurde afgelopen vrijdag, maar is nu pas bekend geworden. Het hotel was enige weken geleden door de politie gewaarschuwd dat er in de regio orgies werden georganiseerd door jongeren. Toen de hotelleiding het vermoeden kreeg dat een groepje jeugdige klanten iets soortgelijks wilde organiseren onder haar dak, belde zij de politie. De agenten troffen de jongeren, drie minderjarige meisjes en tien jongens in de leeftijd van veertien tot twintig jaar, aan in twee hotelkamers. Volgens de politie waren de jongeren van plan seks met elkaar te hebben.

Er is geen proces-verbaal opge maakt, omdat de minderjarigen aangaven dat zij zich vrijwillig in de hotelkamer bevonden. Politie-woordvoerder T. van Egmond: „Seks met minderjarigen is wettelijk niet toegestaan, maar als de betrokkenen geen aangifte doen, onderneemt de politie geen actie. In dit geval zouden de ouders van de minderjarigen alsnog namens hun kinderen aangifte kunnen doen.” Hotel Haarlem-Zuid be treurt het gebeurde. Het hotel verhuurt alleen kamers aan klanten vanaf achttien jaar. „Als een meerderjarige jongere in zo'n groep de kamers boekt, kan dit gebeuren”, aldus woordvoerder M. van der Wijngaard.

Brancheorganisatie Koninklijk Horeca Nederland bevestigt dat er geen minimumleeftijd voor het boeken van hotelkamers is. Voorvoerder A. van der Klis: „Als het hotel argwaan krijgt gezien de leeftijd van de klant, is het de verantwoordelijkheid van de ondernemer om actie te ondernemen.”

Groepsseks tieners roept veel vragen op

GPD Haarlem

Drie pubermeisjes, tien wat oudere jongens. Ze komen af en toe bij elkaar in een hotel om seks met elkaar te hebben. Kinderseksuologe Sanderijn van der Doef en ontwikkelingspsycholoog Jany Rademakers laten hun licht schijnen over deze Haarlemse zedenzaak.

„De kwestie doet mij denken aan iets wat een paar jaar geleden in Amerika speelde,” zegt Rademakers. „Een groep kinderen van rijke ouders bleek in een tuinhuis seksbijekomsten te organiseren. De ouders wisten van niks. Het nieuws leidde tot enorm veel ophef in de Amerikaanse pers. Er was grote verontwaardiging over het feit dat ouders zo druk bezig zijn met geld verdienen, dat ze niet eens weten wat hun kinderen in de achtertuin uitspoken.” Het afgelopen weekeinde arresteerde de Haarlemse politie in hotel Van der Valk dertien jongeren. Drie meisjes van 14 en 15 jaar en tien jongens in de leeftijd van 14 tot 20. Ze waren van plan seks met elkaar te hebben. De politie trof een aantal jongens half ontkleed aan. Er draaide een por-

nofilm. Het was niet de eerste keer dat deze groep in het hotel bij elkaar kwam.

Seks met jongeren onder de zestien jaar is strafbaar, maar de meisjes zeiden vrijwillig mee te doen en wilden geen aangifte te doen. De ouders bleken niet op de hoogte. Meisjes van 14, 15 jaar die seks hebben zijn niet uitzonderlijk, zeggen de beide wetenschappers. „De behoefte aan experimenteren is op die leeftijd bijzonder groot. Maar gewoonlijk gebeurt dat met één vriendje en niet met een hele groep jongens,” zegt Van der Doef. Ze werkt als seksuoloog bij het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ).

Het laatste grote Nederlandse onderzoek over jongeren en seksualiteit dateert van 1995. Toen lag de gemiddelde leeftijd waarop meisjes voor het eerst geslachts-gemeenschap hebben op 17 jaar. Maar Rademakers, werkzaam bij de Rutgers-Nisso-groep (zoals de Rutgersstichting en het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek sinds een fusie worden genoemd) denkt dat die leeftijd wel wat naar beneden is gegaan.

Kind verkracht in wijk Nijmegen

NIJMEGEN – De Nijmeegse politie onderzoekt de mogelijke groepsverkrachting van een veertienjarig meisje in de wijk Hillekensacker. Het meisje fietste zaterdag door de wijk toen zij plotseling door een onbekende van haar fiets werd getrokken. Ze kreeg een doek over haar hoofd en werd verkracht, aldus haar verklaring. Daarbij zouden meerdere mensen betrokken zijn geweest.

Politie hoort verkrachte 14-jarige opnieuw

Het 14-jarige Nijmeegse meisje dat zaterdagavond mogelijk slachtoffer is geworden van een groepsverkrachting, legde gisteren een aanvullende verklaring af over de gebeurtenis. Het meisje was volgens de politie in het weekeinde te gemoedioneerd om een compleet verhaal te vertellen.

Meisje (14) in Nijmegen door groep verkracht

Door een onzer redacteurs
ROTTERDAM, 18 MAART. Zaterdagavond rond half negen is in de Nijmeegse wijk Hillekensacker een 14-jarig meisje verkracht. Daarbij zouden twee tot vijf jongens of mannen betrokken zijn geweest. Het slachtoffer werd van haar fiets getrokken. Ze kreeg een doek over haar hoofd, waarna zij werd verkracht. Het misdrijf is om en nabij een speelplaats gepleegd. Naar getuigen wordt gezocht. Hillekensacker staat volgens de politie niet bekend als probleemwijk.

De 14-jarige werd in de wijk Hillekensacker door twee tot vijf mannen of jongens aangevallen. Of het meisje door alle daders is verkracht, moet blijken uit haar aanvullende verklaring en nader onderzoek. Uit aanwijzingen is volgens een politiewoordvoerder gebleken dat het meisje echt iets is overkomen. Het lijkt er vooralsnog niet op dat de Nijmeegse het verhaal heeft verzonnen, zoals vaker is voorgekomen.

Groep tieners hield al vaker seksorgies in hotelkamer

GPD Haarlem

Tien jongens en drie jonge meisjes die afgelopen vrijdag een seksorgie wilden houden in hotel Haarlem-Zuid, komen vaker met dat doel bij elkaar.

Bij de groep zijn drie meisjes betrokken van respectievelijk 14, 14 en 15 jaar. Ze zeggen vrijwillig mee te doen aan de groepsseks met tien jongens tussen de 14 en 20 jaar.

Omdat de politie aanwijzingen heeft dat de groep vaker een hotelkamer bij Van der Valk heeft gehuurd, werd afgelopen vrijdag na een tip besloten in te grijpen. „Seks met kinderen onder de zestien jaar is verboden,” aldus een woordvoerder van de politie. „Dat onze vermoedens terecht waren, konden we bij

aankomst vaststellen. Er stond een pornofilm aan en de jongens hadden hun broek laten zakken.”

De jongens en meisjes werden meegenomen naar het bureau. De meisjes zeiden vrijwillig deel te nemen en wilden geen aangifte doen. „Wij kunnen daarom niets doen,” zegt de woordvoerder. „Tenzij de ouders ons vragen een onderzoek in te stellen, maar ik weet niet of ze dat willen. Ze zijn afgelopen weekeinde geïnformeerd.”

Van der Valk zegt al jaren de regel te hanteren dat jongeren onder de achttien jaar geen kamer krijgen. „We vinden het vervelend dat dit is gebeurd,” zegt een woordvoerder. „Er is iets misgegaan, waarschijnlijk omdat een meerderjarige de kamer huurde. Die heeft de anderen toen binnengelaten.”

Politie haalt op seks beluste tieners uit hotel

GPD Haarlem

Haarlem – De politie heeft in hotel Haarlem-Zuid een groep van dertien tieners aangehouden die van plan waren een seksorgie te houden. Bij de groep waren drie meisjes van 14 en 15 jaar. Ze verklaarden vrijwillig mee te doen aan de groepsseks. De jongens waren tussen de 14 en 20 jaar oud.

De politie greep afgelopen vrijdagavond in na een tip. Het bleek dat de groep al vaker een kamer in het Van der Valk-hotel had gehuurd.

Volgens een politiewoordvoerder was het duidelijk dat de vermoedens van een seksorgie terecht waren. Er stond

een pornofilm aan en de jongens hadden hun broek naar beneden. De dertien jongeren moesten mee naar het bureau, omdat seks met kinderen onder de zestien jaar wettelijk is verboden.

Volgens de zegsman van de politie kan er niet tegen de groep worden opgetreden, omdat de minderjarigen zeiden vrijwillig aan de orgie mee te hebben gedaan en geen aangifte deden. Hun ouders zijn op de hoogte gesteld. Volgens de woordvoerder komt het vaker voor dat jongeren een hotelkamer huren om aan groepsseks te doen. (ANP)

Politie voorkomt seksorgie tieners

Van onze correspondent 20-3 HAARLEM, woensdag

De politie in Haarlem heeft op het nippertje een seksorgie van tien jongens met drie minderjarige meisjes in Hotel Haarlem-Zuid voorkomen.

De politie was getipt dat er in de hotelkamer mogelijk ontucht zou plaatsvinden. Agenten stelden een onderzoek in en troffen in twee hotelkamers drie Haarlemse meisjes van 14, 14 en 15 jaar

oud aan en een groep van tien Haarlemse jongens van tussen de 14 en 20 jaar. Sommige van de jongens waren al half ontkleed.

Volgens de politie wilden de jongeren seks met elkaar hebben. Alle betrokkenen werden meegenomen naar het bureau. Uit onderzoek bleek dat de meisjes vrijwillig in de kamer waren en geen aangifte wensten te doen. De ouders van de meisjes zijn door de politie ingelicht.

Veel meer abortussen bij tieners

(Van een verslaggeefster)
AMSTERDAM - Nederland is niet meer, zoals lang het geval was, het land met het laagste abortuscijfer in de wereld. Het aantal tienermeisjes dat een abortus onderging, is de afgelopen tien jaar zelfs meer dan verdubbeld: van vier per duizend tieners in 1990 naar 86 in 2000. In 2000 kregen 2300 tienermeisjes een kind; 3900 tieners lieten een abortus uitvoeren.

In 1990 werd 5,2 maal per duizend vrouwen abortus verricht; in 2000 gebeurde dat acht keer. In België en Duitsland daalden de abortuscijfers tot respectievelijk 5,7 (nu het laagste in de wereld) en 7,7. Elders liggen de aantallen aanmerkelijk hoger. In de VS is het cijfer 22,9, in Engeland en Wales 15,8, in Zweden 18,7 en in Bulgarije 51,3.

Dat staat in het rapport *Abortus in Nederland 1993-2000* van Stisan (Stichting Samenwerkende Abortusklinieken Nederland), dat gisteren verscheen. Stisan, voorgeleid door Stimezo, is het overkoepelend orgaan van vijftien van de zeventien abortusklinieken in Nederland. De stichting zegt dat de aandacht voor het voorkomen van ongewenste zwangerschappen is verslapt.

In 2000 zijn in Nederland 33.345 zwangerschappen onderbroken. In vier van de vijf gevallen ging het om in Nederland wonende vrouwen. In 1992 on-

dergingen 29.632 vrouwen een abortus, van wie tweederde in Nederland woonde. Uit Duitsland en België komen nu minder vrouwen voor abortus naar Nederland, omdat de wetgeving in die landen is geliberaliseerd.

Begin jaren negentig waren vier van de tien abortuscliënten van allochtone afkomst, in 2000 waren dat er zes. Van de allochtone vrouwen die abortus lieten verrichten, was dertig procent van oorsprong Surinaams of Antilliaans. Vijftien procent kwam uit Turkije of Marokko.

Volgens de onderzoekers van Stisan zijn allochtone vrouwen minder dan Nederlandse vrouwen op de hoogte van anticonceptiemiddelen en koesteren zij vaker vooroordelen. Ze 'doen' vaak helemaal niet aan anticonceptie of vergeten de pil. Hun partners voelen zich minder dan Nederlandse mannen verantwoordelijk voor de mogelijke gevolgen van hun gedrag.

Journalisten mogen niet over seks praten met Britney

Maagdelijkheid, seksualiteit in het algemeen, te intieme details uit haar privéleven en 11 september. Over deze onderwerpen mogen journalisten volgende week geen vragen stellen aan de Amerikaanse zangeres/actrice Britney Spears, wanneer zij Amsterdam bezoekt.

Dat heeft haar management gisteren bekendgemaakt. Voor haar debuutfilm *Crossroads*, die in Nederland op 28 maart in première gaat, bezoekt Spears op 19 maart Amsterdam.

Journalisten die de persconferentie willen bijwonen die Brit-

ney geeft in hotel The Grand, zijn verplicht een dag eerder naar haar film te gaan kijken. Deze productie is door Amerikaanse recensenten helemaal neergesabeld, maar desondanks in dat land goed bezocht.

Britneys uitstapje naar Nederland maakt deel uit van een Europese tournee ter promotie van haar film. Volgens een woordvoester van de filmdistributeur is het heel normaal dat sterren van haar kaliber dergelijke eisen stellen. Tijdens haar bezoek aan Nederland treedt Britney niet op als zangeres.

Abortus?

Nederland kende jarenlang het laagste aantal abortussen ter wereld. Die eerste plaats zijn we kwijt. Hoe komt dat?

Rik van Lunsen, seksuoloog, Universiteit van Amsterdam: 'We hebben de preventie en voorlichting in Nederland verkwanseld. Te lang hebben we op onze lauweren gerust, omdat we toch al de beste van de wereld waren. Maar intussen kwamen er wel nieuwe groepen naar Nederland. En nieuwe generaties blijven natuurlijk ook komen.'

Medewerkster abortuskliniek Stimezo, Den Haag: 'Het ligt niet aan de voorlichting, denk ik. De Rutgers-huizen zijn nog maar pas opgeheven, huisartsen geven voorlichting, wij doen dat ook. De oorspronkelijk Nederlandse vrouw is wel op de hoogte. De stijging van het aantal abortussen wordt vooral veroorzaakt door allochtone vrouwen. Voor hen zijn anticonceptiemiddelen nieuw, ze weten niet hoe het werkt.'

Rik van Lunsen: 'Nederlandse vrouwen hebben de beste kennis van anticonceptiemiddelen ter wereld. Nu krijgen we vrouwen binnen uit landen met de minste kennis. Die hebben een à twee generaties nodig om zich aan te

Vieze beller Vledder

Vledder - De politie heeft in Vledder gisteren een 15-jarige jongen aangehouden. Deze knaap wordt er van verdacht enkele maanden lang vrouwen in zijn woonplaats lastig te hebben gevallen. Hij deed dit

Britse supermarkten geven tieners de morning-afterpil

Britse tienermeisjes kunnen bij twee vestigingen van de supermarktketen Tesco en bij een winkel van Sainsbury gratis de morning-afterpil krijgen.

De ketens willen met deze actie bijdragen aan de vermindering van het aantal tienerzwangerschappen, in Groot-Brittannië het hoogst in heel Europa. Meisjes die de pil willen hebben moeten wel een aantal vragen beantwoorden voor zij hem krijgen.

De supermarkten zijn met de campagne begonnen nadat zij waren benaderd door lokale overheden. "Als andere overheden ons

VK 11/3/02

passen. Oost-Europese vrouwen gebruiken abortus bijvoorbeeld als een anticonceptiemiddel. Dat maakt deel uit van hun culturele erfgoed, zal ik maar zeggen.'

Dik Brummel, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming: 'Het lage aantal abortussen hebben wij altijd verklaard door te wijzen op onze openheid en tolerantie. Maar er is een antiseksueel klimaat ontstaan. Een schrijver als Michel Houellebecq neemt afstand van de seksuele revolutie. In Amerikaanse films wordt seks tussen jongeren als gevaarlijk voorgesteld. Dat zie je terug in de voorlichting, de informatie schiet tekort.'

Annet Jansen, abortusarts te Amsterdam: 'Jongeren nemen op alle fronten meer risico's. Ze drinken meer, roken meer en gebruiken meer drugs. Onveilige seks past in die tendens.'

Rik van Lunsen: 'Een oorzaak die ik nog niet heb gehoord, is het dalende pilgebruik. Door alle onrust over tromboserisico's is het vertrouwen in de pil afgenomen.'

Annet Jansen: 'Nederland is een beetje pilmoe. Vrouwen hebben minder trek in elke keer zo'n stoot hormonen in hun lijf. Andere anticonceptiemiddelen, zoals condooms, zijn moeilijker consequent te gebruiken. Dan gaat vaker iets mis.'

Frank van Hoorn

door anoniem op te bellen en allerlei 'vieze praat' uit te kramen, aldus de politie. Verschillende vrouwen hebben aangifte gedaan. Na uitgebreid onderzoek viel de beller door de mand. Hij heeft zijn activiteiten opgebiecht. Volgens hem belde hij 'voor de spanning'.

benaderen, breiden wij de actie uit", zei een woordvoerder van Tesco, dat 700 vestigingen heeft. De Britse anti-abortusgroepen zijn woedend over de handelwijze van het winkelbedrijf. Nuala Scarisbrick van de organisatie Life Charity zei tegen *The Daily Telegraph* dat zij het schrijnend vindt dat Tesco adverteert met de slogan 'baby's kosten minder bij Tesco' (om goedkope wegwerpluiers en dergelijke aan te prijzen), terwijl 'je beter kunt zeggen dat baby's sneller worden gedood bij Tesco'. Scarisbrick raadt de 35.000 leden van haar organisatie aan Tesco te boycotten.

Het zal je maar gebeuren. Dat je op een dag een briefje krijgt van KPN dat je telefoonrekening is opgelopen tot 'ongebruikelijke hoogte'. Zonder dat je er erg in hebt, blijkt je computer al wekenlang in te bellen via allerlei dure 0906-nummers. Vijf gedupeerden hebben zich inmiddels bij mij gemeld. Waart er soms een sekslijnvirus door onze regio?

G+E 10/3 (FRANK) 10/3

En hoe is mevrouw Duijm uit Soest (gedupeerd voor €550) ongewenst met de sekslijn in contact gekomen?

„Geen idee. Het kon op dat tijdstip alleen mijn zontje van tien zijn geweest, en die heeft echt geen belangstelling voor dit soort sites. Hij heeft alleen maar gratis spelletjes gespeeld op de pc. Bij controle (via 'geschiedenis') klopte dat ook. Maar tussendoor stonden ook allemaal pornosites die hij dus echt niet gezien heeft."

LONDEN, 19 MAART. De Britse supermarktketen Tesco gaat gratis en zonder recept de morning-afterpil verstrekken aan tieners. Voorlopig zullen, in samenwerking met lokale gezondheidszorgautoriteiten, alleen twee supermarkten in Weston-super-Mare en Clevedon in de buurt van Bristol in het westen van Engeland meedoen. Beide supermarkten hebben een apothekersafdeling.

De apothekers worden speciaal getraind. Behalve het verstrekken van de morning-afterpil, een hoge dosis van de gewone anticonceptiepil, zal ook voorlichting worden gegeven over voorbehoedsmiddelen en over veilig vrijen. Maar critici denken dat de gemakkelijke verstrekking averechts zal werken. „Het geeft het groene licht aan mannen om jonge meisjes tegen hun zin aan te zetten tot seks", aldus een anti-abortusorganisatie.

De vrije verstrekking gebeurt in het kader van een programma van de Britse regering om het aantal tienerzwangerschappen in 2004 terug te dringen met 15 procent ten opzichte van 1999. Het aantal tienerzwangerschappen is in Groot-Brittannië twee keer zo hoog als in Duitsland en drie keer zo hoog als in Frankrijk.

In Nederland is, sinds de sluiting van de Rutgershuizen vorig jaar, de morning-afterpil uitsluitend via de huisarts te verkrijgen. (AP)

Wet van remmende voorsprong ook op seksgebied

Goede voorlichting en toegang tot anticonceptie stonden jaren garant voor een laag percentage aan zwangerschappen en abortussen onder tieners. Het idee bestond dat jongeren genoeg weten over seks. Een misvatting, blijkt.

Van onze verslaggeefster
 Ellen de Visser
 UTRECHT

Waar is toch de *Double Dutch* gebleven, vraagt oud-gynaecoloog E. van Hall zich af. Die typisch Nederlandse combinatie van de pil en het condoom die in jaren tachtig in elke voorlichtingscampagne werd aanbevolen. De pil tegen zwangerschap, het condoom tegen seksueel overdraagbare aandoeningen. Jongeren begrepen die boodschap en vreeën veilig.

De kwaliteit van de seksuele

voorlichting, de toegankelijkheid van anticonceptie en het open seksuele klimaat in Nederland leidden de afgelopen decennia tot een zeer laag aantal zwangerschappen en abortussen onder tieners. Nog altijd komen buitenlandse beleidsmakers naar Nederland om te leren van Nederlandse ervaringen. J. Rademakers, onderzoekster bij het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek en organisator van dergelijke studiereizen, geneert zich nu enorm, zegt ze.

Zij analyseerde in opdracht van de koepel van abortusklinieken (StiSAN) de abortuscijfers van de afgelopen acht jaar en moet constateren dat het aantal tieners dat ongewenst zwanger raakt dramatisch toeneemt. Het kan niet anders, zegt ze, of de jeugd neemt bij het vrijen steeds meer risico's.

Het is de wet van de remmende voorsprong, verklaart StiSAN-voorzitter Van Hall. 'Het ging hier zo goed dat onderzoek niet meer nodig leek en voorlichting op de achtergrond raakte. Maar de wer-

kelijkheid heeft ons blijkbaar ingehaald.'

Uit onderzoek naar het anticonceptiegebruik van meisjes en vrouwen die een abortus ondergaan, blijkt dat zij vaker geen of een onbetrouwbaar voorbehoedsmiddel slikken. Een op de tien cliënten van de Nederlandse abor-

'Abortusexplosie door minder voorlichting'

tusklinieken heeft al twee keer of vaker een zwangerschap laten afbreken.

Rademakers pleit voor een terugkeer van gedegen seksuele voorlichting op scholen. 'Scholen moeten aan zoveel eisen voldoen, voorlichting komt dan onderaan de lijst te staan. Het idee bestaat dat jongeren genoeg weten over seks: ze onderrichten elkaar en anders komt het wel tot ze via internet. Dat is een misvatting.'

Veel voorlichtingsmateriaal dat op scholen wordt gebruikt, is enigszins verouderd, weet Rademakers. Bovendien is het nooit aangepast aan de veranderde omstandigheden. Zo zijn jongeren steeds eerder seksueel actief, maar is er nauwelijks materiaal voor basisscholen. En nu pas worden de films, de boekjes en de folders multicultureel gemaakt.

Hoc belangrijk dat laatste is, blijkt uit het groeiend aantal allochtonen dat een abortus ondergaat. Pilgebruik is bij allochtone vrouwen veel vaker problematisch, verklaart Rademakers. Hun mannen beschouwen het gebruik van condooms vaak als een aantasting van hun mannelijkheid.

Volgens Van Hall maken de abortusgegevens eens te meer duidelijk dat de taken van de Rutgersstichting snel moeten worden overgenomen. De zeven Rutgers-huizen, waar jongeren anoniem de morning-after-pil konden krijgen en waar voorlichting werd gegeven aan allochtone vrouwen, werden het afgelopen jaar geslo-

Bij seksueel ongewenst gedrag op school zoeken jongeren maar weinig sociale steun bij het schoolpersoneel. Maar hoe leuker de seksuele voorlichting op school, hoe groter de kans dat jongeren bij problemen wél bij hun mentor aankloppen. *Omgaan met seksueel ongewenst gedrag op school* beschrijft de ervaringen van ruim vijfhonderd jongeren uit het voortgezet onderwijs.

0/25 MPT

'Een jongen, een klasgenoot, maakte opmerkingen over mijn borsten. Ik voelde me overdonderd en voor schut gezet. Ik heb op dat moment zelf net gedaan of ik niets hoorde. [...] Ik heb er verder met niemand over gepraat, want ik los het zelf wel op.'

Een op de zes Nederlandse jongeren maakt ongewenst seksueel gedrag op school mee. Hoe gaan die jongeren om met dergelijke ervaringen? En: zoeken deze jongeren sociale steun bij anderen? Tot voor kort zouden de antwoorden op deze vragen het nattevingswerk nauwelijks zijn ontstegen. Omdat er maar weinig bekend was over de wijze van coping van Nederlandse jongeren met ongewenst seksueel gedrag op school, moest vaak worden volstaan met verwijzingen naar onderzoek in het buitenland, in voorname de vs, Canada en Groot-Brittannië.

Tot voor kort dus. Het promotieonderzoek van de Groningse socioloog Cristien Bajema betekent een aardige sprong vooruit als het gaat om de broodnodige ontginning van dit relatief jonge wetenschapsterrein. Aan Bajema's onderzoek werkten ruim vijfhonderd scholieren van rond de 16 jaar mee. Dat waren jongeren die aangaven dat ze in het jaar voorafgaand aan het onderzoek ongewenste seksuele ervaringen op school hadden meegemaakt. Die ervaringen liepen uiteen van het krijgen van seksueel getinte opmerkingen - scheldwoorden en grappen of opmerkingen over bijvoorbeeld uiterlijk, kleding of lichaamsdelen - tot het worden blootgesteld aan seksueel gedrag, zoals te dichtbij staan, staren, lonken of gluren, en seksuele aanrakingen.

Echt opzienbarend zijn de eerste uitkomsten van Bajema's onderzoek niet. Veel jongeren kiezen op het moment van het ongewenste seksuele gedrag voor het negeren van de situatie, zo blijkt. En de meest toegepaste coping-strategie achteraf bij een ongewenste hand op de bil is die het zoeken van sociale steun bij anderen. De jongeren doen dat het liefst bij vriendinnen en vrienden, op enige afstand gevolgd door hun ouders. Negen van de tien jongeren ervoeren het praten met anderen als positief.

Interessant wordt het als Bajema nog even voortbordurt op dat thema. Want sociale steun werkt, zo blijkt uit onderzoek naar het omgaan met stressvolle situaties. Bovendien maakt praten het probleem zichtbaar en dat schept perspectieven voor bestrijding of preventie. Je zou verwachten dat duidelijke regels op school, een positieve sfeer en dito schoolmotivatie van jongeren ervoor zouden zorgen dat jongeren vaker sociale steun bij het schoolpersoneel zoeken bij ongewenst seksueel gedrag. Maar dat is, opmerkelijk genoeg, helemaal niet het geval. Jongeren zoeken zelfs het minst vaak sociale steun bij het schoolpersoneel, in het bijzonder bij de vertrouwenspersoon. Een goede algemene schoolsfeer is blijkbaar niet voldoende om de drempel voor het praten over deze thematiek te verlagen, oppert Bajema. Daarvoor zou specifiek vertrouwen nodig zijn op het terrein van seksualiteit en ongewenst seksueel gedrag. Een hint, rechtstreeks uit de ingevulde enquêtes af te leiden: hoe leuker de jongeren de seksuele voorlichting op school vonden, hoe vaker zij steun zoeken bij bijvoorbeeld hun mentor.

Een mooie onderzoeksvraag voor vervolgonderzoek is er dus al: wat verstaan

jongeren eigenlijk onder leuke en bruikbare seksuele voorlichting? Onderzoek ook de invloed van de docent op het ongewenst seksueel gedrag in de klas, adviseert Bajema verder. Ze voegt eraan toe dat onderzoek

naar de invloed van schoolcultuur kan verduidelijken in wat voor sfeer je het ongewenst seksueel gedrag het meest doeltreffend bestrijdt of voorkomt.

Over hoe het streven naar een fijne schoolcultuur zich verhoudt tot de hedendaagse jongerencultuur heeft Bajema het nauwelijks. En dat terwijl ze zelf ander onderzoek aanhaalt waaruit zou blijken dat bij seksueel ongewenst gedrag bepaald niet gaat om incidenten. Sterker nog: 'het [...] maakt deel uit van de alledaagse omgangsvormen op school'. Dat roept nogal wat vragen op. Het hoort er dus gewoon bij? Wanneer is iets dan eigenlijk seksueel ongewenst gedrag? Of is de grens tussen 'normaal' en ongewenst in feite niet zo helder te trekken? Hoe geseksualiseerd is de cultuur onder jongeren eigenlijk?

Het lijkt erop dat Bajema dit soort overwegingen voor haar eigen onderzoek maar heeft gelaten voor wat ze zijn. Met een opmerking als '...en waarom het vaak zo moeilijk is om over zo'n ervaring te praten', in de intro van de enquête, anticipeert ze wel heel expliciet op de beleving van haar onderzoekspopulatie. Bajema loopt daarmee een niet te onderschatten risico: te krijgen wat je verwacht. JV

CRISTIEN BAJEMA, *OMGAAN MET ONGEWENST SEKSUEEL GEDRAG OP SCHOOL. COPINGSTRATEGIEËN VAN JONGEREN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS*. ASSEN, VAN GORCUM, 2001: 182 BLZ., € 18,00. ISBN 90 232 3769 2.

DE STRIJD OM de legalisering van abortus is in Nederland lang geleden beslecht. De beschikbaarheid van veilige abortussen bleek een verrassend effect te hebben: Nederland had het laagste abortuscijfer (aantal abortussen per duizend vrouwen) ter wereld. Dat had te maken met openheid, verspreiding van voorbehoedmiddelen - de pil in het ziekenfonds - en seksuele voorlichting. Abortus verdwegen geruisloos van de agenda van omstreden politieke onderwerpen.

Vorige week maakte de Stichting Samenwerkende Abortusklinieken in Nederland (StiSAN) bekend dat het aantal abortussen de afgelopen tien jaar met 60 procent is gestegen: van vijf naar acht per duizend vrouwen in de vruchtbare leeftijd. België en Duitsland hebben inmiddels lagere abortuscijfers dan Nederland. Wat is er veranderd?

Ten eerste hebben veel landen abortus gelegaliseerd en daarmee hun relatieve achterstand op Nederland ingehaald. In de Europese Unie worstelt alleen Ierland met het abortusvraagstuk, afgelopen week werd een aanscherping van het toch al strenge abortusverbod nipt verworpen. Ten tweede krijgt Nederland te maken met een verschijnsel dat al jaren bekend is uit de Verenigde Staten en Groot-Brittannië: tienerzwangerschappen onder meisjes uit etnische minderheidsgroepen. In Nederland ondergaat één op de elf Antilliaanse meisjes en vrouwen tussen 16 en 20 jaar een abortus. Dit is een ontwikkeling waarvoor te lang weinig aandacht is geweest. Het abortuscijfer is een goede indicator voor de 'seksuele gezondheid' in een samenleving en de StiSAN stelt in zijn rapport bezorgd vast dat deze in Nederland achteruitgaat. Meer abortussen, minder gebruik van voorbehoedmiddelen, meer ongewenste zwangerschappen, meer alleenstaande tienermoeders en stijging van het aantal seksueel overdraagbare ziekten wijzen in dezelfde richting.

WAT VALT HIERAAN te doen? Vorig jaar zijn de Rutgershuizen van de NVSH gesloten, ooit voorposten op het gebied van seksuele vraagstukken, voorlichting en voorbehoedmiddelen. Die werden overbodig geacht - seksuele hulpverlening is immers gedemocratiseerd en voor iedereen toegankelijk. Maar vergeten is dat de instroom van telkens nieuwe generaties jongeren, met sterk uiteenlopende culturele en etnische achtergronden, om permanente inspanningen vraagt. Niet zozeer aan basisvoorlichting, maar aan sociaal-culturele beeldvorming. Tienerzwangerschappen en alleenstaand ouderschap voor meisjes zijn meer dan het gevolg van een vrije partij van onervaren jongeren. Als tweederde van de ruim zesduizend tienerzwangerschappen eindigt met een abortus, moet de samenleving dat serieus nemen.

Gidsland af

Het aantal abortussen in Nederland is de afgelopen jaren enorm gestegen. Vooral allochtone vrouwen laten op die wijze een zwangerschap eindigen. Zij denken dat ze van de pil ziek of onvruchtbaar worden. 'Mijn handen jeuken. Preventie moet weer alle aandacht krijgen.'

Marieke Henselmans

De pleitbezorgers van een liberale seksuele opvoeding lieten zich er graag op voorstaan: Nederland heeft de laagste abortuscijfers ter wereld. Sinds de Stichting Samenwerkende Abortusklinieken (StiSAN) vrijdag op de Nationale Vrouwendag het rapport *Abortus in Nederland 1993-2000* uitbracht, kan daarmee niet meer worden geschermd. Het aantal abortussen in Nederland steeg de afgelopen jaren fors. Bij meisjes van 15 tot 19 jaar is iets meer dan een verdubbeling te zien van het aantal zwangerschappen én het aantal abortussen. In 1990 ondergingen vier van de duizend meisjes een abortus. In 2000 waren dat er 8,6. Bij vrouwen tussen 15 en 44 jaar steeg het aantal abortussen van vijf per duizend in 1990 naar acht in 2000. In België en Duitsland zijn deze cijfers lager: 5,7 en 7,7.

Toen Nederland nog gidsland was, gebruikte men de lage score om de juistheid van het eigen beleid te onderstrepen. Dat beleid kun je kenschetsen als: aan jonge kinderen op natuurlijke manier zoveel mogelijk informatie geven over lichaam, seksualiteit en anticonceptie. Hierover lijkt consensus te bestaan: zowel in huiskamers als op scholen krijgen kinderen te horen waar baby's vandaan komen, en hoe ze zich later voor zwangerschap en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) kunnen behoeden.

De meerderheid van autochtone Nederlandse ouders vindt dat tieners uiteindelijk zelf mogen bepalen wanneer ze gaan vrijen. In de Verenigde Staten, bij de Britten en in veel allochtone Nederlandse gezinnen gaat het er heel anders toe. Daar wordt kinderen zo weinig mogelijk verteld over seksualiteit en anticonceptie om geen slappende honden wakker te maken.

Als methode om niet zwanger te worden wordt in de VS en Groot-Brittannië het zich onthouden van seks voor het huwelijk aangeprezen. Die landen hebben hoge percentages tienerzwangerschappen en abortussen. De stijging van het aantal abortussen in Nederland wordt toegeschreven aan de toename van het aantal allochtonen in Nederland.

Van de vrouwen die hun zwangerschap met een abortus laten eindigen is 60 procent allochtoon. Vooral Antilliaanse, Surinaamse, Marokkaanse en Turkse meisjes komen vaak voor een abortus. Antilliaanse meisjes en vrouwen hebben een tien keer hoger abortuscijfer dan het landelijk gemiddelde.

Jessica Floor, voormalig stafarts bij het Amsterdamse bureau van de Rutgers Stichting, en sinds 1 februari werkzaam bij het Amsterdams Centrum voor Seksuele Gezondheidszorg MR70/Rutgershuis, wijt het aan een groot gebrek aan informatie bij allochtone vrouwen. 'Meisjes denken dat je van de pil ziek of onvruchtbaar wordt.'

Wat zou Floor deze groepen graag beter bereiken. 'Op anticonceptie-sprekuren dicht bij huis en zonodig met een tolk. De praktijk is dat wij deze vrouwen pas zien bij hun eerste ongewenste zwangerschap. Ze komen voor een abortus en zijn te gespannen om direct een gesprek over anticonceptie te hebben, afgezien van de taalbarrière, die het nog lastiger maakt. De volgende gelegenheid om over anticonceptie te spreken is als ze terugkomen voor de nacontrole. Dan is er geen geld, tijd of mankracht voor een lang consult. Tien minuten staat er voor.'

'Vervolgens stuit je op het feit dat een abortus inclusief nacontrole gratis is, of de vrouw nu ziekenfonds is verzekerd of particulier. Als je officieel in Nederland woont, wordt de hele behandeling door de AWBZ betaald. Maar een anticonceptieconsult waar je die vrouwen zo graag voor zou laten terugkomen, kost 25 euro.'

De hulpverlening die Floor wil aanbieden, heeft bestaan in Amsterdam. Van 1983 tot 1997 organiseerde de Rutgers Stichting in samenwerking met de Amsterdamse GG & GD en MR70 anticonceptiesprekuren, parallel aan de consultatiebureaus voor zuigelingen.

Mies van Dam deed jarenlang de spreekuren. 'Het werkte ontzettend goed, omdat we aansloten bij de mogelijkheden en beperkingen. De vrouwen waren aangewezene op elkaar en het roddelcircuit. Ze waren bang dat ze door de pil onvruchtbaar zouden worden. Vaak hadden ze de pil via de huisarts gekregen en de instructie niet begrepen. Sommigen slikten er alleen een als ze gemeenschap hadden.'

'Of ze stopten direct, midden in een strip, als hun man een week weg was. Daardoor kwamen er veel ongewenste zwangerschappen en werd in het roddelcircuit verteld dat je die pil net zo goed niet kon gebruiken. We ontwikkelden methodieken om hiermee adequaat om te gaan. Hoe kun je het beste vrouwen winnen? Hoe ga je al deze misverstanden rechtzetten?'

In de jaren negentig was het landelijk beleid categorale hulp over te hevelen naar reguliere instanties. De Rutgers Stichting heeft zich fel verzet tegen stopzetting van de subsidie voor deze spreekuren. In 1997 waarschuwde Jessica Floor al 'dat de allochtone vrouwen tussen de wal en het schip dreigen te vallen. De vaak mannelijke huisarts heeft weinig tijd.' Ook Amsterdamse huisartsen pleitten voor het voortbestaan van de spreekuren - uiteindelijk tevergeefs.

Dezelfde ontwikkeling deed zich voor ten aanzien van de zorg die de Rutgers Stichting bood (medische spreekuren, seksuologische therapie, preventie, training en educatie). Zoals allochtone vrouwen niet meer als aparte groep mochten worden benaderd, werd het beter geacht dat hulpvragen over geboorteregeling en seksualiteit niet meer apart bij de Rutgershuizen zouden worden beantwoord.

Het afgelopen halfjaar werden de nog bestaande Rutgershuizen samengevoegd met abortusklinieken in Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Rotterdam, Eindhoven en Utrecht. Ook de Nederlandse vrouw zou de aparte zorg van de Rutgers Stichting niet meer nodig hebben. De nieuwe abortuscijfers wijzen in een andere richting. Ook bij Nederlandse meisjes en vrouwen neemt het aantal tienerzwangerschappen, abortussen en soa toe.

Jessica Floor: 'Misschien is Nederland door de uitstekende resultaten zelfgenoegzaam geworden. Het idee is dat voorlichting en educatie niet meer nodig zijn doordat het taboe op seksualiteit weg is, en de mensen over voldoende kennis beschikken.'

'Maar ook Nederlandse meisjes en vrouwen zijn niet altijd goed geïnformeerd. Ik zie regelmatig medische studenten die misvattingen hebben over hun eigen lichaam of over soa en anticonceptie. Het is dus niet zo gek dat veel mensen denken dat de pil juist in de middelste week van de strip goed moet worden geslikt, terwijl het de eerste en laatste week van de strip zijn die heel secuur geslikt moeten worden om een zwangerschap te voorkomen.'

'Ook denken veel mensen dat alleen vrijen in het midden van de cyclus risico op zwangerschap geeft. Maar dat is afhankelijk van de duur van de cyclus. En nog een punt: kennis over anticonceptie verouderd snel. Er komen nieuwe middelen bij: het hormoonspiraaltje, het hormonale implantaat en het computertje dat met urinesteven vruchtbare dagen berekent. Bijna niemand weet voldoende van de voor- en nadelen ervan.'

'Bovendien worden er steeds nieuwe feiten bekend door onderzoek, zoals bijvoorbeeld over de

derdegeneratiepil. Ook als je denkt goed geïnformeerd te zijn, kan je kennis verouderd zijn. Dat kan ingrijpende gevolgen hebben. Uit onderzoek is gebleken dat de morning-afterpil het beste werkt naarmate hij sneller na het vrijen wordt geslikt. Dat kan het verschil uitmaken tussen wel of niet ongewenst zwanger, wel of niet abortus.'

Mies van Dam: 'Mijn handen jeuken. Preventie moet weer alle aandacht krijgen. Ik zou spreekuren willen opzetten, bijvoorbeeld in de Bijlmer, waar iedereen die wil anoniem informatie kan krijgen over anticonceptie en soa, waar de pil en de morning-after pil verkrijgbaar zijn en waar zwangerschapstesten worden gedaan.'

Van Dam is niet de enige. Rik van Lunsen, seksuoloog van de Universiteit van Amsterdam zei op 11 maart in deze krant: 'We hebben de preventie en voorlichting in Nederland verkwanseld. Te lang hebben we op onze lauweren gerust omdat we toch de beste van de wereld waren.'

Ook Eylard van Hall, emeritus-hoogleraar gynaecologie in Leiden en voorzitter van StiSan pleit voor een intensivering van de voorlichting. 'De abortusklinieken die samen met de Rutgershuizen omgevormd worden tot centra voor seksualiteit, anticonceptie en abortus, moeten de voorlichting weer krachtig ter hand nemen, ook aan meisjes van allochtone afkomst.'

Vraagbaak Seksuele opvoeding - actuele vraag

Zelfbevrediging in het openbaar, een zusje dat wel érg veel belangstelling krijgt voor haar broertje, homoseksualiteit, een meisje van 11 dat met haar vriendje naar bed wil, doktertje spelen, lichamelijk contact in het bad... wat moet je daarmee? Voor al dit soort vragen, rond kinderen en seksualiteit, kunt u hier terecht.

Uw vragen worden beantwoord door de bekende psychologe en seksuologe Sanderijn van der Doef.

20 maart 2002, Ouders.nl

Mijn zoon (7) wil volwassen seks. Hoe moet ik daarop reageren?

Ik heb een vraag over mijn oudste zoon van 7. Hij is verliefd op een meisje uit zijn klas. Een week of twee geleden zei hij tegen mij dat hij bepaalde gedachten had over haar, maar hij durfde het niet aan mij te vertellen. Hij zei dat ik het raar zou vinden. Omdat ik het idee had dat hij er nogal mee in zijn maag zat, heb ik hem gezegd dat hij er rustig met mij over kon praten en dat ik er met niemand over zou praten als hij dat niet wilde. Uiteindelijk kwam toch het hele verhaal eruit: hij wilde haar op haar mond zoenen, bloot tegen haar aanliggen en vrijen zoals grote mensen doen. (Hij had het over penis-in-vagina-contact.) Hoewel ik er behoorlijk door van mijn stuk was gebracht, heb ik heel rustig gereageerd. Ik heb hem verteld dat het leuk is dat hij op haar verliefd is en dat een kusje op haar wang (als zij dat ook wil) een leuke manier is om te laten zien dat hij haar lief vindt.

Over het vrijen en het zoenen op de mond heb ik gezegd dat dat pas gebeurt als je een stuk ouder bent. Hij zei uit zichzelf dat die gedachten ook niet echt goed aanvoelden en een gewoon kusje wel.

Ik dacht dat hiermee het onderwerp was afgesloten, maar vandaag begon hij er opnieuw over. Hij fantaseert erover om samen met haar in de kleedkamer opgesloten te worden, zodat ze elkaars blote lichaam zien. Ik weet niet goed hoe ik hiermee moet omgaan. Voor mijn gevoel passen deze gedachten helemaal niet bij een kind van 7 jaar. Hoe moet ik hierop reageren? [naam en adres bekend bij de redactie]

Antwoord

Dat kinderen van 7 jaar verliefde gevoelens kunnen hebben, is inmiddels wel bekend en geaccepteerd. Maar dat kinderen op die leeftijd ook al seksuele gevoelens hebben, dat is soms nog moeilijk te bevatten en al helemaal als ze die seksuele gevoelens uiten op een in onze ogen 'volwassen' manier.

Ik denk overigens dat u niet zozeer moeite heeft met het feit dat uw zoon al seksuele gevoelens heeft, als wel met het feit dat die gevoelens worden opgewekt door een meisje en hoe hij met die gevoelens wil omgaan. Ik kan u echter in alle opzichten gerust stellen; zowel wat zijn gedrag betreft, als uw reactie daarop.

Seksuele ontwikkeling

De gevoelens van uw zoon horen helemaal bij zijn seksuele ontwikkeling. Hijzelf is er duidelijk ook verward over en weet blijkbaar nog niet goed wat hij ermee moet. Vandaar dat hij ermee naar zijn moeder gaat. Wees blij dat hij daar zo open over is en prijs hem voor het feit dat hij het toch heeft verteld aan u. (Want als hij het idee heeft dat u bent geschrokken, of dat u boos bent, zal hij niet snel weer over dit soort dingen durven praten.)

Even slikken

Ik begrijp dat u even moet slikken als u hoort wat voor een volwassen ideeën hij heeft. Maar vergeet niet hoe groot de invloed van de hedendaagse media op kinderen is. Kussen op de mond, bloot tegen elkaar aanliggen en zelfs geslachtsgemeenschap zijn beelden die we dagelijks op de tv zien; ook op tijdstippen dat kleine kinderen kijken. Dit soort beelden wekt bij praktisch iedereen lichte tot heftige seksuele prikkels op, zelfs bij 7-jarige jongetjes. Dat is een normale reactie van elk mens. Zijn prille verliefde gevoelens wekken blijkbaar ook zijn seksuele gevoelens op, die hij dan koppelt aan beelden die hij uit de media kent en die in het verleden voor hem prikkelend waren.

Belangrijke rol voor de ouders

Ouders hebben een belangrijke rol in dit proces. Het is hun taak om antwoord op vragen te geven, en om aan te geven hoe hun kinderen kunnen omgaan met hun seksuele gevoelens. Dus: het antwoord aan uw zoon dat vrijen iets is dat grote mensen met elkaar doen en dat kinderen andere dingen doen als ze verliefd zijn, was prima! Op deze leeftijd kun je inderdaad doen wat u al zei: samen spelen, briefjes schrijven, lieve dingen zeggen, kusjes op de wang geven, handje vasthouden, niets tegen de zin van de ander doen, zelf ook geen dingen tegen je zin doen, enzovoorts. Daarmee maakt u hem duidelijk wat u vindt dat een kind van 7 in zijn verliefdheid wel en niet kan doen. Die duidelijkheid is alles wat hij nu vraagt. Later, als hij ouder wordt, zal hij die gedragsregels (of 'seksuele regels', in het jargon van de seksuologen) steeds meer ontlenen aan het gedrag van leeftijdgenoten en andere door hem zelf gekozen bronnen. Maar nu, op zijn zevende, bent u de belangrijkste persoon die hem die regels kan meegeven.

Sanderijn van der Doef

Bron: <http://www.ouders.nl/vseks.htm>

Psychologe Martine Delfos weet wel beter. Drie jaar geleden schreef zij nog in haar voorlichtingsboekje over zwangerschap 'Hoera voor Nederland', refererend aan het gegeven dat in ons land het meeste aantal abortussen per 100 vrouwen werd uitgevoerd. Anno 2002 staan de zaken er minder florissant voor. In 5,5 ingrepen per 1000 vrouwen zijn we de laatste jaren gestegen naar acht per 100. 'Een flinke toename', zegt Martine Delfos bezorgd. 'En dat in een land dat denkt seksueel progressief te zijn. Ik ben blij dat een aantal van de abortussen het gevolg zijn van een eerste keer vrijen. Meisjes zijn meestal degenen

HOE VERTELLEN WE HET?

We geven toe, het is niet gemakkelijk, maar we moeten onze kinderen natuurlijk wel voorlichten, willen we niet met ze 'stiekem' condooms nemen zoals sinds kort in Engeland de morning-afterpil in de supermarkt moeten halen of erger nog, ongewenst tienerouder worden. Maar hoe pakken we dat het beste aan? Hoe heeft u uw eigen gene overwonnen om over de bloemetjes en de bloemetjes te vertellen? Wat vindt u de meest geschikte leeftijd om kinderen voor te lichten en wat heeft u dan precies verteld? Pagina Vrouw is benieuwd naar uw ervaringen. Schrijf, fax of mail ons.

W e waren altijd zo trots op het lage abortuscijfer in Nederland. Met acht zwangerschapsonderbrekingen per 1000 vrouwen nemen we nu echter nog maar de derde plaats op

Psychologe Martine Delfos: 'Ouders praten over van alles en nog wat met hun kinderen; behalve over seks.'

FOTO: HANS PETERS

die de eerste keer seks tegenhouden, ze moeten een grens over. En de lust van de vrouw is hoger rond de ovulatie. De kans dat een meisje voor het eerst met een jongen naar bed gaat, is dus groter als ze vruchtbaar is. En de kans dat ze dan zwanger raakt, is op dat moment groter dan tijdens welke andere keer dan ook. Het is zo logisch en toch vergeten we dit tegen onze dochters te vertellen. Simpelweg omdat we het als vrouw vreselijk moeilijk vinden om toe te geven dat we niet altijd evenveel zin hebben in seks.'

Dat het aantal abortussen in Nederland is gestegen, vindt Martine Delfos bepaald niet vreemd. 'Kinderen worden veel te weinig voorgelicht. Seksuele voorlichting is niet eens opgenomen in het schoolleerplan. Iedereen schijnt te denken dat voorlichting anno 2002 overbodig is, dat kinderen alles wat er te weten valt wel op school, van vriendjes of van de tv leren.'

Zoals de Marokkaanse Najoua (20). 'Ik ben niet voorgelicht door mijn ouders', vertelt ze. 'Jongeren en seksualiteit is niet een onderwerp dat bespreekbaar is in onze gemeenschap. Ik zou niet snel vragen over seks aan mijn ou-

ders stellen bijvoorbeeld. Tijdens de biologielessen op school heb ik wel enige voorlichting gehad en met vriendinnen praten we wel eens over seks, maar dat gaat niet erg diep omdat geen van ons ervaring heeft.'

Reclame

En in die biologielessen ligt de nadruk dan weer vooral op voortplanting. De technische kant van seksualiteit krijgt bevestigend meer aandacht dan de emotionele. Een doorn in het oog van

Martine Delfos. 'Maar zelfs de technische kant is onvoldoende belicht. Een 13-jarig meisje bleek te

schrikken dat haar menstruatie rood was. Natuurlijk had ze bij biologie gehoord wat menstruatie is, natuurlijk had haar moeder haar uitgelegd wat maandverband en tampons waren, dus op het menstrueren op zich was ze voorbereid. Ze schrok alleen dat de afscheiding rood was en niet blauw zoals in de reclame.'

Om dat verhaal moet Maaike ook lachen. Ze krijgt wel voorlichting op school vertelt ze en ook haar ouders hebben hun best gedaan hun dochter op de toekomst voor te bereiden. 'Ik denk dat de meeste

NIEUW LESMATERIAAL

HEEMSTEDEN — Tweede van de vrouwen die in Nederland een abortus ondergaat, is van allochtone afkomst. Voor deze groep heeft de Rutgers Nisso Groep (RNG) in samenwerking met het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ) nieuwe voorlichtingsmaterialen ontwikkeld die vanaf april en mei verspreid zullen worden.

De folders (in elf verschillende talen), de demonstratiekoffer met anticonceptiemiddelen en de voorlichtingsplaten over geboorteregeling werden bedacht in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, dat in 1999 al aan de bel trok over het stijgend aantal vrouwen van niet-Nederlandse afkomst dat zich meldt in de abortusklinieken. Verder is er een ge-

bruiksaanwijzing voor anticonceptiemiddelen te downloaden vanaf de website van het NIGZ en komt er tevens een boekje in vijf talen uit met de titel 'Geboorteregeling'. Voorlichters en medische hulpverleners die met en voor allochtone vrouwen werken, krijgen een speciale training om de nieuwe materialen beter te kunnen gebruiken.

door MARJOLEIN HURKMANS

TEL 23/3

UTRECHT/HAARLEM — Hoe groot is de kans dat een meisje zwanger raakt als ze voor het eerst met iemand naar bed gaat? „Heel klein”, denkt Maaike (13). Haar moeder schat die mogelijkheid evenmin erg hoog in. „Net zo groot als bij iedere andere keer”, denkt ze.

TEL 23/3

jongeren rond de 17 jaar met elkaar naar bed gaan", zegt ze. "Of misschien met 19". Dat een heleboel tieners al rond de veertien voor het eerst seks hebben, vindt ze schokkend: "Tjee, dan zouden de kinderen met wie ik in groep 8 zat het nou dus al doen", zegt ze verbijsterd. "Gadverdamme".

Gadverdamme

Kinderen vinden seks gadverdamme tot het moment dat ze het hebben. En dat komt tegenwoordig beduidend eerder dan een decennium geleden. "Kinderen hebben op steeds jongere leeftijd voor het eerst seks", zegt Martine Delfos. "De leeftijd waarop ze biologisch rijp zijn is echter niet tot nauwelijks veranderd. Ze vrijen dus in feite voor ze er fysiek aan toe zijn. Als ik vroeger te maken kreeg met een kind dat vergaand seksueel gedrag vertoonde, was dat voor mij een mogelijk signaal voor seksueel misbruik. Nu is het misschien een signaal dat het kind een film gezien heeft. Kinderen krijgen via tv informatie tot zich zonder over een denkkaar of ervaring te beschikken waarin ze deze informatie kunnen plaatsen. In feite is seksuele voorlichting belang-

rijker dan ooit om kinderen een kader te bieden. En daarbij zijn ouders van wezenlijke betekenis. We doen dat immers ook als het om agressie gaat. We leren ze wel dat ondanks wat de Power Rangers en Ninja Mutant Hero Turtles doen, ze niet mogen slaan en schoppen, maar houden ons stil als het gaat om wat ze op diezelfde tv zien met betrekking tot seks. Dus krijgen ze de indruk dat, net als op SBS iedereen het doet, niemand een voorbehoedsmiddel gebruikt, ze allemaal orgasme na orgasme krijgen en van geslachtsziekten of ongewenste zwangerschappen is zelden of nooit sprake. Seks volgens de media is leuk, lekker en probleemloos, terwijl wij volwassenen weten dat het ook heel ingewikkeld is en dat er een scala aan emoties bij komt kijken. Van 'hoe kom je aan een voorbehoedsmiddel' tot 'als het heel prettig is, raak je soms je verstand even kwijt'. Dat laatste is een belangrijke mededeling, hoor. Ieder kind is van tevoren serieus van plan met een condoom te vrijen en toch doen een heleboel het uiteindelijk de eerste keer zonder, simpelweg omdat ze er niet op voorbereid zijn dat ze overrompeld worden door hun gevoelens."

Maaik weet inderdaad ook

niet hoe ze aan voorbehoedsmiddelen moet komen. "Er staan van die automaten bij een benzinepomp", zegt ze licht blozend. "Maar ja, dat is ook wel weer ver fietsen eigenlijk. Ik denk dat ik als ik met een vriendje naar bed zou willen het bij een drogist zou gaan vragen. Niet aan de huisarts hoor, stel dat hij het tegen mijn

ouders vertelt." En ook Najoua heeft eigenlijk geen idee. "Voorlopig doe ik niet aan seks", zegt ze. "Maar ik weet ook niet waar ik voorbehoedsmiddelen vandaan zou moeten halen als dat wel zo zou zijn." "Ouders vinden het idee dat scholen, vriendjes en tv voldoende seksuele voorlichting geven wel

prettig, want eigenlijk vinden wij als volwassenen praten over seks ook een beetje eng", vertelt Martine Delfos. "We leggen onze kinderen met plezier de werking van dna uit, maar eerlijk over seks praten vinden we moeilijk. Beken dat, desnoods met een rood hoofd, aan je kinderen. Want dan weet het kind dat seks niet zo eenvoudig is. En moedig ze aan om ook op andere plaatsen en bij andere mensen informatie te vragen. Kinderen willen er nu eenmaal niet altijd uitgebreid met hun ouders over praten, maar het is wel belangrijk dat ze toch de juiste informatie krijgen. Leg voorlichtingsboekjes in de kamer. Dan merk je vanzelf dat ze even verdwenen zijn, maar er dan plotseling weer liggen."

"De seks ligt bij ons op straat, maar weinig mensen maken zich druk over wat dat doet met onze kinderen", besluit ze. "Er zijn tientallen onderzoeken gedaan naar de invloed van geweld op tv, maar voor zover ik weet wordt niet onderzocht wat de enorme hoeveelheid seks in de media met onze kinderen doet."

GRATIS MORNING-AFTERPIL

LONDEN — Niet alleen in Nederland, maar ook in Engeland baart het grote aantal tienerzwangerschappen zorgen. De Britse supermarktketen Tesco gaat meisjes onder de twintig dan ook gratis de morning-afterpil verstrekken in het kader van een campagne dat aantal omlaag te brengen. De pil zal verkrijgbaar zijn bij twee apotheken van Tesco, in Weston-super-Mare en Clevedon in het westen van Engeland.

De experimentele verstrekking, waarbij ook voorlichting wordt gegeven, gebeurt in samenwerking met de lokale afdeling van de nationale gezondheidsdienst en een kliniek voor aanstaande tienermoeders. Het gratis geven van de morning-afterpil is slechts een klein onderdeel van de campagne die wij gaan voeren om tienerzwangerschappen te

voorkomen", benadrukt Simon Bilous, medewerker van de kliniek. "Het belangrijkste aspect is dat wij jongeren willen leren 'nee' te zeggen en alleen seks te hebben als zij zich er klaar voor voelen." In Groot-Brittannië worden er jaarlijks 15,8 abortussen gepleegd per 1000 vrouwen. Dat is bijna twee keer zo veel als in ons land.

KLAAR MET SEKSUELE VOORLICHTING

Het bleef deze week pijnlijk stil in onze mailbox en ook wat betreft brieven was de score niet optimaal. Misschien sprak het onderwerp 'seksuele voorlichting' u niet zo aan. Of misschien vindt u, in tegenstelling tot psychologe Martine Delfos, dat tieners wel voldoende worden voorbereid op hun eerste vrijpartijen en dat daarmee dus alles is gezegd. Donna vindt dat in ieder geval wel: "De een is er eerder bij dan de ander en de vragen komen vanzelf. Ik zou er alleen niet omheen draaien, waarom moet je erover liegen?"

Pauline Bossema, een in Engeland wonende mevrouw, heeft het nieuws over de gratis morning-afterpil gebruikt als aanleiding voor haar mail. Zij is erg blij met het initiatief van de Britse supermarkten: "Het aantal zwangerschappen van kinderen onder de 18 jaar is

V R O U W UW MENING

hier schrikbarend hoog", schrijft zij. "En verpest niet alleen de eigen jeugd van de jonge moeders (en het leven van hun ouders en van degene die hen zwanger maakte), maar vooral dat van de kindertjes die worden geboren. Er zijn hier weinig sociale voorzieningen en je krijgt niet zomaar woonruimte, geld of steun zoals dat in Nederland het geval is."

W.T. van Dorland is het echter niet met haar eens: "Het lijkt mij een slecht idee om de morning-afterpil in de supermarkt te verstrekken, zo is er geen vertrouwen en zou het zelfs een slechte gewoonte

kunnen worden. Bijvoorbeeld: hé, maak je niet druk ik ga wel even naar de super, probleem opgelost!"

M. Buis schrijft dat zij haar kinderen zo goed mogelijk voorlicht omdat er op school weinig aan wordt gedaan: "Wat ze nu van elkaar oppikken zijn eigenlijk alleen maar schuttingwoorden en soms weten ze niet eens wat ze bete-

kenen", aldus deze moeder. En de 15-jarige Judith vindt dat je de boel ook niet moet overdrijven: "Het enige wat echt héél belangrijk is, is dat je wel weet dat je voorzorgsmaatregelen moet nemen om niet zwanger te worden en weten waar je dat kan halen. Dan komt het uiteindelijk wel goed", denkt deze gymnasiate.

Mama Mariqua, wakker geschud door ons verhaal, heeft haar zoon en dochter meteen op voorbehoedsmiddelenjacht gestuurd wat voor de nodige hilariteit zorgde: "Ik zei hen dat ze condooms te allen tijde uit onze slaapkamer konden pakken. Ze zijn samen gaan kijken of ze ze makkelijk konden vinden, hebben een pakje open gemaakt en het condoom gierend van de lach opgeblazen tot een ballonnetje. Voorlopig zijn ze geen van beiden aan seks toe, maar tegen die tijd dat ze dat wel zijn, heb ik dat probleem vast ondervangen. Mij lijkt het namelijk praktischer ze de basisprincipes bij te brengen vóór ze zo oud zijn dat ze het gênant vinden om er met me over te praten."

Dat was het dan wel zo'n beetje deze week. Nieuwe ronde, nieuwe kansen zullen we maar zeggen!

Werkstraf 48-jarige na seks met meisje (15)

van een onzer verslaggevers ZUTPHEN/APELDOORN - De politierechter in Zutphen heeft gisteren de 48-jarige Apeldoornse G.G. veroordeeld voor het plegen van ontucht met een minderjarig meisje. De man kreeg een werkstraf van 180 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes weken met een proeftijd van twee jaar opgelegd.

De man pleegde de ontucht met het toen 15-jarige meisje in de periode van juli tot september van het jaar 2000. Voor de rechter verklaarde G. 'dat hij er ingetrapt was'. Het meisje zou hem hebben verleid seks met haar te

hebben. "Ik was bevriend met haar moeder. Op een dag kwam ze (het slachtoffer) bij me langs om een boek te brengen. In de slaapkamer kleedde zij zich uit en duwde mij op het bed. Eerst zei ik nog nee, maar later stemde ik toch in om seks met haar te hebben," was zijn verklaring. Rechter van Hoorn geloofde niet dat een meisje van vijftien daartoe in staat zou zijn: "Als ik u zo zie zitten bent u niet bepaald de kleinste man van Nederland."

GEWILLIG

Toch bleek ook uit verklaringen van het slachtoffer dat ze inderdaad gewillig was, omdat ze de

seks aanvankelijk wel 'spannend en opwindend' had gevonden. Pas later kwamen daar schaamte en spijt voor in de plaats. Ze durfde daarom in eerste instantie geen aangifte te doen. Volgens officier van justitie Bordenga-Koppes zijn die tegenstrijdige gevoelens kenmerkend voor pubers. Zij is van mening dat de wet ze daarom in bescherming neemt. "Ze weten niet zo goed wat ze willen op seksgebied en kennen niet de consequenties," betoogde ze in haar requisitoir.

De rechter hield G. dan ook ten volle verantwoordelijk voor het gebeure. "U bent een volwassen man. U had beter moeten

weten." Ook het excuus dat hij niet wist dat seks met minderjarigen verboden is in Nederland, wordt door de rechter resoluut van tafel geveegd. Uit eerdere verklaringen bleek namelijk dat G. tegen het slachtoffer had gezegd dat hij 'hiermee in de problemen zou kunnen komen'. Bovendien verklaarde hij dat seks tussen volwassenen en kinderen niet erg is als beiden daarmee instemmen.

Mr. Van Hoorn nam daarom de eis van de officier van justitie van 180 uur dienstverlening en een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden bijna geheel over in zijn vonnis. Alleen

het voorwaardelijke gedeelte verlaagde hij naar zes weken. De rechter hield in de strafmaat rekening met het feit dat G. nooit eerder een zedendelict heeft gepleegd en met de openhartige verklaring die hij aflegde bij de politie. Bij het einde van het proces betuigde G. spijt over het gebeure. "Zoiets zal nooit meer gebeuren," beloofde hij. "Het heeft mijn hele leven veranderd." De advocaat van G. was redelijk tevreden met het vonnis, hoewel hij aanvankelijk eigenlijk een voorwaardelijke straf voorgesteld had. G. gaat naar alle waarschijnlijkheid dan ook niet in hoger beroep bij het gerechtshof.

Straffen na seks met 13-jarig meisje

Den Bosch - Een 32-jarige man uit Eindhoven heeft van de rechtbank in Den Bosch een werkstraf van 240 uur gekregen, omdat hij twee jaar geleden seks heeft gehad met een toen 13-jarig meisje. Ze kreeg op haar 14e een baby van deze

huisvriend van de familie. Een 33-jarige man uit Valkenswaard kreeg zes maanden celstraf, omdat hij seks met het meisje had nadat hij haar eerst had beloofd mee te gaan naar het politiebureau om aangifte te doen van misbruik door de eerstgenoemde man.

Werkstraf voor misbruik van kleindochter

Van onze correspondent Nieuwegein

De 62-jarige M. van den B. uit Nieuwegein is door de rechtbank in Utrecht veroordeeld tot 180 uur dienstverlening en zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf wegens misbruik van zijn 12-jarige kleindochter uit Soest. Tegen Van den B. was vijftien maanden cel waarvan vijf voorwaardelijk geëist.

De rechtbank vond dat de Nieuwegeiner misbruik had gemaakt van zijn positie als grootvader, iemand bij wie het slachtoffer zich juist veilig had moeten voelen. Ze woog mee dat de man eerder gevangenisstraf had gekregen voor misbruik van zijn dochters. De veroordeelde moet ook een schadevergoeding van 1119 euro betalen aan het meisje en moet psychiatrische behandeling ondergaan.

Celstraffen in Egypte wegens homoseksualiteit

CAIRO - Een Egyptische rechtbank heeft maandag vijf mannen tot drie jaar cel veroordeeld wegens seksueel immoreel gedrag, waarmee homoseksualiteit wordt bedoeld. Mensenrechtenorganisaties laken al enkele jaren het Egyptische beleid om homoseksuelen te bestraffen voor hun geaardheid. Egypte vindt dat het Westen zijn normen en waarden niet moet opleggen. (Reuters)

TEL 30/3

Jaren cel voor incest met 'ontuchtzusjes'

Tel 2/2 Van onze correspondent
 ENSCHEDE, donderdag
 De vader, moeder en oom van Deborah en Melissa, de Enschedese tienerzusjes die zelf eerder al werden veroordeeld in wat wordt genoemd de grootste ontuchtzaak van ons land, zijn gisteren in hoger beroep door het gerechtshof in Arnhem jarenlange celstraffen opgelegd.

Vader Hendrik K. kreeg acht jaar cel en tbs met dwangverpleging, terwijl hij in eerste aanleg was veroordeeld tot zes jaar en tbs. De straf voor moeder Ingrid van D. viel één jaar lager uit, zij kreeg vijf in plaats van zes jaar. Tegen Hendrik K. was in het hoger beroep tien jaar geëist en tegen Ingrid van D. acht jaar.

Deskundige betwijfelt uitspraak zedenzaak

MFA 11/3
 Hilversum Emeritus hoogleraar rechtspsychologie H. Crombag heeft grote twijfels over de uitspraak van het gerechtshof in Arnhem in een grote zedenzaak. In februari legde het hof forse celstraffen op aan drie verdachten, die ontucht gepleegd zouden hebben met tientallen kinderen. Crombag zette in het tv-programma 'Knevel op zaterdag' grote vraagtekens bij de uitspraak van het hof. Hij verdenkt de rechters ervan de geluidsbanden van de verhoren van twee slachtoffertjes niet te hebben beluisterd. (ANP)

HILVERSUM - Het zou wel eens zou kunnen zijn dat drie mensen ten onrechte vast zitten voor de gerucht makende, grote Almeloze ontuchtzaak van 1999. Dat bleek zaterdagavond uit uitspraken van emeritus hoogleraar rechtspsychologie H. Crombag in het tv-programma 'Knevel op zaterdag'. In februari legde het hof forse celstraffen op aan drie verdachten, die ontucht gepleegd zouden hebben met tientallen kinderen. De straffen waren hoger dan de oorspronkelijke, gegeven door de rechtbank in Almelo. "De kans dat deze mensen het niet hebben gedaan, is aanzienlijk. Ik sluit niet uit dat hier sprake is van een heel grote gerechtelijke dwaling," aldus Crombag.

De drie werden in 1999 aangehouden. Al snel bleek dat ook de twee dochters van de hoofdverdachte (zwakbegaafd, 14 en 11) slachtoffer waren geweest. De zaak kwam aan het rollen toen zij waren opgepakt wegens ontuchtige handelingen met andere kinderen. Crombag wees op de verschillen tussen de geluidsopnamen van de verhoren van de zusjes en de verslagen daarvan in het dossier. Volgens hem zijn de verklaringen 'niets waard'. Hij verdenkt de rechters ervan de geluidsbanden niet te hebben beluisterd. "Op de banden hoor je dat vrijwel alles aan die kinderen is voorgelegd. In de verslagen lijkt het alsof ze er zelf mee kwamen." Dat de rechters geen oog hadden voor de kritiek, noemt Crombag 'onbegrijpelijk'. (ANP)

Twijfels deskundige uitspraak zedenzaak 'Vaak grote fouten in zedenzaken'

DEN HAAG/GPD - Politie en Justitie maken geregeld grote fouten in zedenzaken. Rechercheurs gebruiken ontoelaatbare verhoormethoden en rechters accepteren dit. Daardoor verdwijnen mensen vaak ten onrechte langdurig in de gevangenis of de dwangverpleging. Dat zegt emeritus-hoogleraar rechtspsychologie Crombag.

Crombag treedt vaak op als getuige-deskundige in zedenzaken, waarbij hij de betrouwbaarheid van getuigen moet controleren. De hoogleraar beschikt over specifieke informatie omtrent de in 1999 aan het licht gekomen zedenzaak in Enschede, waarin twee meisjes van 13 en 11 jaar werden veroordeeld omdat ze nog jongere kinderen seksueel zouden hebben misbruikt. Het oudste meisje kreeg zes maanden cel plus tbs en het jongste meisje werd opgenomen in een jeugdinstelling. Volgens Crombag dacht de politie al van te voren te weten hoe de vork in de steel zat. Toen dit in de verhoren niet meteen naar voren kwam, zijn de verdachten onder dermate grote druk gezet dat ze hebben bekend.

"Als het om seksueel misbruik gaat, is er doorgaans geen of onvoldoende bewijs, terwijl de verdachten wel forse straffen krijgen", zegt Crombag. "Vooral in grote zaken met veel media-aandacht komt het nogal eens voor dat rechercheurs bij voor-

baat al denken te weten wat er aan de hand is geweest en verliezen dan bij de verhoren hun gezonde verstand. Ze gaan dan over tot methoden waarbij de verdachte tijdens zeer langdurige verhoren op alle mogelijke manieren wordt geïntimideerd. Deze methoden zijn afgeleid van de beruchte en extreme Zaanse verhoormethode. Zolang je niet zegt wat ze willen horen, gaan de verhoren door en dat zeggen ze van te voren tegen een verdachte."

Crombag bestempelt de verhoormethoden als "doodeng" en constateert dat politie en justitie veel meer fanatisme aan de dag leggen bij zedenzaken dan bij enig ander misdrijf. "Bij de Clickfondszaak is dat bijvoorbeeld veel minder. Massale oplichting is minder erg dan een zedenmisdrijf, waarbij blijkbaar alles is geoorloofd om bewijzen boven tafel te krijgen." Zo heeft Crombag ook grote twijfels over de recente veroordeling in de Schiedamse Nienke-moordzaak. "De man die nu achttien jaar cel heeft gekregen voldoet niet aan het signalement dat Michael, het vriendje van Nienke, van de dader heeft gegeven. Hij zei dat die een puistig gezicht had. Maar de veroordeelde heeft een gladde huid. Ook komt het dna dat onder de nagels van Nienke is aangetroffen niet overeen met dat van de veroordeelde."

ANP/GPD
 Hilversum/Den Haag

Emeritus hoogleraar rechtspsychologie H. Crombag heeft grote twijfels over de uitspraak van het gerechtshof in Arnhem in een grote zedenzaak. In februari legde het hof forse celstraffen op aan drie verdachten, die ontucht gepleegd zouden hebben met tientallen kinderen.

Ook de rechtbank in Almelo had eerder -zij het lagere- celstraffen gegeven.

Crombag zette in het tv-programma 'Knevel op zaterdag' grote vraagtekens bij de uitspraak van het hof. "De kans dat deze mensen het niet hebben gedaan is aanzienlijk. Ik sluit niet uit dat hier sprake is van een heel grote gerechtelijke dwaling." Crombag wordt in zijn vakgebied gezien als een autoriteit. Hij treedt regelmatig op als getuige-deskundige in strafzaken.

De drie veroordeelden werden in 1999 aangehouden wegens ontucht. Al snel bleek dat ook de twee dochters van de hoofdverdachten slachtoffer waren geweest. Bij zeven slachtoffers was

sprake van het binnendringen van het lichaam, meestal met fors geweld.

De zaak kwam aan het rollen omdat de dochters waren opgepakt wegens ontuchtige handelingen met andere kinderen. Van de zusjes is het toen 14-jarige meisje veroordeeld tot een half jaar cel en jeugd-tbs. Haar destijds 11-jarige zusje was te jong om te worden vervolgd.

Crombag wees op de verschillen tussen de geluidsopnames van de verhoren van de twee zwakbegaafde zusjes en de verslagen daarvan in het dossier. Volgens hem zijn de verklaringen 'niets waard'. Hij verdenkt de rechters ervan de geluidsbanden niet te hebben beluisterd. "Op de banden hoor je dat vrijwel alles aan die kinderen is voorgelegd. In de verslagen lijkt het alsof ze er zelf mee kwamen." Dat de rechters geen oog hadden voor de kritiek, noemt Crombag 'onbegrijpelijk'. Volgens Crombag begrijpen rechercheurs vaak niet dat ze over de schreef gaan. Hij bestempelt de verhoormethoden als 'doodeng' en constateert dat politie en justitie veel meer fanatisme aan de dag leggen bij zedenzaken dan bij enig ander misdrijf.

'Verkeerden vast in zedenzaak'

Een verdachte kun je alles laten zeggen

Door Rob Hirdes
 Zutphen

Rechercheurs gebruiken soms discutabele verhoormethoden om bekentenissen af te dwingen. Daardoor kunnen mensen ten onrechte langdurig in de gevangenis verdwijnen.

Dit stelt emeritus-hoogleraar rechtspsychologie Hans Crombag. Hoe leren rechercheurs eigenlijk hoe ze een verdachte moeten verhoren?

Op het Instituut voor criminaliteitsbeheersing en recherchekunde in Zutphen - in de volksmond de Rechercheschool - leidt psycholoog Arend de Vries beginnende en gevorderde rechercheurs op in verhoortechnieken.

Ooit maakte hij van nabij mee dat iemand zeventien dagen onschuldig in een politiecel zat op verdenking van een misdrijf. De rechercheurs verhoorden hem zeer indringend en suggestief en zeiden steeds: 'Ja, maar zo is het niet gebeurd...'. Op den duur begon de verdachte aan zichzelf te twifelen. 'Zou ik het dan toch hebben ge-

daan? Kennelijk heb ik verdrongen wat er is gebeurd', spookte het door hem heen. Tot hij in het cellenblok een arrestantenverzorger tegen een collega hoorden zeggen: "Volgens mij heeft hij het écht niet gedaan."

"Zo blijkt maar weer eens hoe vreemd het geheugen van mensen werkt. Er is niet zoveel voor nodig om verdachten de verkeerde kant op te sturen," zegt Arend de Vries. "Maar het dient geen enkel belang om verdachten iets anders te laten vertellen dan er is gebeurd."

De psycholoog verwijst als voorbeeld van hoe het niet moet naar de gerucht makende Zaanse paskamer-moord. "In die zaak is destijds categorisch achterwege gelaten om alternatieve veronderstellingen te onderzoeken." Elk verhoor heeft maar één doel: het vinden van de waarheid. Maar dat heiligt niet de middelen, benadrukt De Vries. Geen duimschroeven, geen felle lamp. In plaats daarvan moeten de ondervragers aan de hand van een zorgvuldig uitgestippeld verhoorplan iemand zo ver zien te krijgen dat hij vertelt wat er heeft plaats gehad.

"Ik geloof niet in trucs. Zo van: 'Geef nou maar toe, want je maat heeft toch al bekend'. Dan zit je al gauw in de sfeer van onrechtmatig verkregen bewijs. Als het beeld zou ontstaan van liegende en bedriegende ondervragers is dat op den duur funest voor de recherchepraktijk."

Bij een verhoor is het zaak te komen tot een goede werkrelatie, houdt De Vries z'n cursisten altijd voor. "Je hoeft geen dikke vrienden met elkaar te worden, maar je kunt de verdachte als mens respecteren zonder dat je de daden accepteert die hij mogelijk heeft gepleegd."

Natuurlijk hoopt elke rechercheur dat de verdachte ook de dader is. Maar dat mag nooit het uitgangspunt zijn bij het verhoren van een verdachte. "Vooringenomenheid past geen enkele rechercheur. Zijn doel moet zijn om zuivere informatie los te krijgen. Daarom is er veel voorwerk nodig voordat je een verhoor ingaat."

Van groot belang daarbij is volgens hem om zoveel mogelijk open vragen te stellen, waar dus tal van antwoorden op mogelijk zijn, want bij gesloten vragen geef je vaak informatie weg. Daarmee beïnvloed

je de verdachte. Arend De Vries wijst op een voorbeeld van suggestieve ondervraging in het maartnummer van het maandblad Psychologie.

Deelnemers aan een onderzoek kregen een filmpje te zien waarin twee auto's op elkaar botsten. Daarop vroegen de onderzoekers alle deelnemers de snelheid van de auto's in te schatten. Maar die vraag was op twee verschillende manieren geformuleerd. De helft van de deelnemers werd gevraagd: 'Hoe hard reden de auto's toen ze tegen elkaar knalden?' en aan de andere helft werd gevraagd: 'Hoe hard reden de auto's toen ze elkaar raakten?' Dat had een direct effect op de geschatte snelheid. Bij de eerste groep lag de snelheid aanzienlijk hoger dan bij de tweede groep.

'Verhoorlessen' vormen overigens maar een bescheiden onderdeel van de rechercheopleiding. De basiscursus verhoren neemt vier weken in beslag. Daarna volgt voor fulltime rechercheurs een aanvullende cursus van vier weken. Zogenaemde expert-rechercheurs krijgen vervolgens verspreid over twee jaar nog een cursus van 36 dagen.

Advocaat-generaal John Ashcroft toont op het hoofdkwartier van de FBI in Washington een kaart waarop te zien is in welke plaatsen onderzoek naar kinderpornoverspreiding via internet heeft plaatsgevonden. FOTO: AP

Arrestatie verspreiders kinderporno

WASHINGTON — In de Verenigde Staten zijn de afgelopen dagen in 26 staten in totaal 86 mensen opgepakt die ervan worden beschuldigd dat zij kinderporno op internet hebben gezet. Onder de arrestanten bevinden zich twee katholieke priesters, zes andere geestelijken, een schoolbuschauffeur en ten minste één politieman.

De FBI zei de arrestatie te verwachten van ten minste nog eens 50 andere personen. De operatie tegen kinderporno heeft als codenaam Operatie Candyman. Deze is onder meer gericht tegen de leden van drie internetdiscus-

siegroepen op Yahoo! Inc.'s website, waaronder eentje die Candyman heet.

Volgens de Amerikaanse politie hebben 7000 mensen wereldwijd hun e-mailadres bij de Candyman-groep geregistreerd. 1400 daarvan wonen in de VS en konden worden getraceerd.

Yahoo! werkte samen met de FBI. De mensen achter de Candyman-groep omschreven hun activiteiten als zijnde 'voor mensen die van kinderen houden'. Het was mogelijk foto's en video's te plaatsen die volgens de FBI veelal uit 'harde porno' bestonden. **SP 17/3 20/3 (AP)**

Enorme kinderporno-zaak in VS

Telegraaf, 19 maart 2002

WASHINGTON - Bij een grote operatie tegen kinderporno op het internet zijn in de VS meer dan veertig mensen gearresteerd. Onderdirecteur Bruce Gebhardt van de FBI heeft dit maandag meegedeeld.

Hij verwacht nog vijftig arrestaties deze week in wat justitie de Operation Candyman heeft genoemd. Die heeft meer dan een jaar geduurd en vijftig plaatselijke vestigingen van de FBI deden er aan mee. In het kader van het onderzoek hadden meer dan 230 huiszoekingen plaats. Onder de aangeklaagden bevinden zich drie of vier geestelijken onder wie twee priesters. Verder zijn onder anderen een politieman, een verpleegster en een chauffeur van een schoolbus aangeklaagd. De federale recherche had via een internetprovider een eigen pornopagina opgezet en de bezoekers, die zich anoniem waanden, in de gaten gehouden en achterhaald.

Veroordeeld wegens kinderporno

PARIS — Een rechtbank in Nice heeft gisteren 77 mensen schuldig bevonden aan het uitwisselen van kinderporno. De groep verspreidde de pornografische afbeeldingen via Minitel, de Franse voorloper van het huidige internet. De straffen liepen uiteen van boetes van duizend euro tot drie jaar cel. (AP)

Kinderpornobendes opgerold

LYON/WASHINGTON, 21 MAART. Politie en justitie hebben gisteren en eergisteren in een groot aantal landen invallen gedaan bij mensen die betrokken zouden zijn bij kinderpornonetwerken. In de Verenigde Staten werden bijna 90 mensen aangehouden, in Europa zijn twaalf mensen gearresteerd. Meer arrestaties worden verwacht.

Woningen in de VS, Japan, Canada en bijna alle landen in de Europese Unie, waaronder Nederland, zijn de afgelopen dagen doorzocht. Daarbij zijn meer dan 600 cd-roms, diskettes en video's in beslag genomen, alsmede boeken over hoe kinderen te zijn verleiden. De leden van het netwerk zouden via internet beelden hebben uitgewisseld waarop kinderen seksueel werden misbruikt.

Tientallen arrestaties kinderporno VS

Washington - Bij een grote operatie tegen kinderporno op het internet zijn in de VS meer dan veertig mensen gearresteerd. De FBI verwacht nog vijftig arrestaties deze week in operatie 'Candyman'. Onder de aangeklaagden bevinden zich twee priesters, een politieman, een verpleegster en een chauffeur van een schoolbus. De federale recherche had via een internetprovider een eigen pornopagina opgezet en de bezoekers, die zich anoniem waanden, in de gaten gehouden en achterhaald.

Internationale actie tegen kinderporno

RIJSWIJK - Medewerkers van de politie en de douane hebben gisteren in verscheidene Europese landen, waaronder Nederland, invallen gedaan bij personen die bij een netwerk van kinderporno betrokken zouden zijn. Ook in Japan, Canada en de Verenigde Staten zijn woningen doorzocht. Dat meldde het Bundeskriminalamt in Wiesbaden gisteren. De leden van het netwerk zouden via internet beelden hebben uitgewisseld waarop kinderen seksueel werden misbruikt. Volgens woordvoerder W. de Bruin van het landelijk parket in Rotterdam is er in Nederland één huiszoeeking geweest. Er is niemand aangehouden.

Wereldwijde actie tegen kinderporno op internet

(Van onze redactie buitenland) **PAR 2/3**
AMSTERDAM - Bij een wereldwijde actie tegen een kinderpornonetwerk op internet zijn vandaag invallen gedaan in een groot aantal landen, ook in Nederland. In de VS zijn maandag al 86 mensen opgepakt bij de actie onder de naam Operatie Candyman.

De invallen vandaag door agenten van politie en douane vonden plaats in onder andere Nederland, Duitsland, Groot-Brittannië, Zweden, Spanje en Zwitserland, en voorts in Canada en Japan.

Dat is vandaag bekendgemaakt door het Bundeskriminalamt in Wiesbaden. De hele opera-

Politie ontmantelt kinderporno-netwerk

Duitsland Medewerkers van de politie en de douane hebben gisteren in verscheidene Europese landen invallen gedaan bij personen die bij een netwerk van kinderporno betrokken zouden zijn. Ook in Japan, Canada en de VS zijn woningen doorzocht. De leden van het netwerk zouden via internet beelden hebben uitgewisseld waarop kinderen seksueel werden misbruikt. (DPA)

tie in Europa wordt gecoördineerd door het Interpolkantoor in het Franse Lyon.

Hoeveel aanhoudingen zijn verricht, konden politiewoordvoerders aan het begin van de middag nog niet zeggen. In totaal elf landen worden 31 personen beschouwd als hoofdverdachten; vijf van hen in Duitsland. De leden van het omvangrijke netwerk worden ervan beschuldigd dat zij via internet beelden uitwisselden waarop kinderen seksueel worden misbruikt.

Onder de arrestanten die maandag zijn opgepakt bij het begin van de operatie in de VS zijn twee rooms-katholieke priesters, zes andere religieuzen, een chauffeur van een school-

bus, een verpleegster en minstens een politieofficier. De politie verwachtte later deze week nog zeker vijftig andere verdachten op te pakken.

De FBI, de Amerikaanse federale recherche, had via een internetprovider een eigen pornosite opgezet. De bezoekers, die zich anoniem waanden, werden langs die website achterhaald. Zij bleken aangesloten te zijn bij minstens drie internetgroepen die zich met kinderporno bezighielden. De groepen zijn inmiddels gesloten.

De FBI heeft bij zijn onderzoek alle medewerking gekregen van de grote internetprovider Yahoo om te achterhalen wie zich hadden ingeschreven bij een van de kinderpornogroepen. Alleen in de VS zijn zo 1400 namen achterhaald, wereldwijd ongeveer zeventien duizend.

Alle arrestanten worden ervan beschuldigd dat zij ofwel zelf kinderen seksueel hebben misbruikt, ofwel contact hebben onderhouden met daders.

Eis 19 jaar in zaak kinderporno op net

ISTANBUL — De openbare aanklager heeft een gevangenisstraf van 19 jaar geëist tegen een Turkse schooladviseur die ervan verdacht wordt deel uit te maken van een internationaal netwerk van verspreiders van kinderporno via internet.

De man werd in december gearresteerd tijdens een internationale operatie van de politie die tot meer dan 130 arrestaties en huiszoekingen leidde in Europa, Azië, Australië en de VS. De verdachte wordt beticht van het plaatsen van pornografische afbeeldingen op het www van tientallen jongens in de leeftijd van acht tot twaalf jaar. Het is nog niet bekend wanneer een uitspraak volgt. (AP)

Man vast voor kinderporno

DEN DOLDER - De politie heeft in Den Dolder een 45-jarige man aangehouden, die wordt verdacht van het maken en verspreiden van kinderporno. De man beschikte over professionele computerapparatuur voor het maken van de porno. Ook had hij een hoeveelheid foto- en filmmateriaal in zijn woning. De man zit in voorarrest. Zijn apparatuur en de aangetroffen kinderporno zijn in beslag genomen. De politie wil in verband met het onderzoek niet zeggen om hoeveel materiaal het gaat.

Politie pakt maker kinderporno op

DEN DOLDER De politie heeft in Den Dolder een 45-jarige man aangehouden, die wordt verdacht van het maken en verspreiden van kinderporno. De man beschikte over professionele computerapparatuur voor het maken van de porno. Ook had hij een hoeveelheid foto- en filmmateriaal in zijn woning. De aanhouding vond op 25 februari plaats en werd gisteren bekendgemaakt. (ANP)

Ontwerper pornosite twee jaar in cel

LOCHRISTI — Een computerspecialist uit Lochristi heeft gisteren twee jaar celstraf gekregen voor het houden van een website met kinderporno. De man tekende verzet aan tegen een eerder verstekvonnis in de hoop een strafvermindering te krijgen. Hij viste achter het net.

Guy B. (49) is gespecialiseerd in websites en had ook zijn eigen commerciële pornosite. De man stond terecht voor het verspreiden van kinderporno en het bezit van porno. Hij bezat zo'n 7.000 pornofoto's op cd-rom. Van die 7.000 foto's waren er 6 à 7 met kinderen op. De advocaten van B. vregen de vrijspraak

omdat de man niet zelf de kinderporno op het net heeft gezet. «Op mijn site stond een forum waar bezoekers foto's konden achterlaten. Gedurende een week stonden er kinderpornofoto's op de site, die er door bezoekers werden geplaatst. Ik controleer niet elke dag alle foto's, maar heb ze er zo snel mogelijk afgehaald», zegt B. Het ging voornamelijk om beelden met Aziatische en Oost-Europese kinderen. De website had zeer veel succes. De man vroeg 1.500 frank abonnementsgeld en verdiende zo'n drie miljoen frank op vier maanden tijd. De rechter oordeelde dat B. geen recht had op strafvermindering omdat hij liefhebbers van kinderporno een forum had gegeven. (EDG)

Kinderporno in Helmond

HELMOND - De politie heeft bij een huiszoeeking in Helmond honderden kinderpornografische afbeeldingen gevonden in twee computers. De computers waren eigendom van twee Helmonders van 22 en 23 jaar, die zelf ook kinderporno vervaardigden. De mannen zijn gearresteerd. (ANP)

'Pornoplaatjes niet vrijgeven'

BREDA - De rechtbank in Breda steunt de weigering van het openbaar ministerie om afbeeldingen van kinderporno in strafdossiers ter beschikking te stellen aan verdachten en hun advocaten. Rechter W. Bakx is van mening dat het vrijgeven van afbeeldingen aan verdachte

of advocaat een brug te ver is. De discussie over de openbaarheid van pornodossiers laaide gisteren voor de tweede keer in een maand op.

Strak gespannen jongens- broeken

Van de honderd jongenskostscholen die Nederland midden jaren '50 telde was de helft een priesteropleiding. Ook Joop Soppe ging als 12-jarige voor het grote ideaal. Met de vorig jaar overleden Henk Kroon schreef hij een boek over het kleinseminarie in Apeldoorn. Zondag is hij te gast in OVT.

door PETER REINARTZ

René mag om half vijf bij een leraar langskomen om limonade te drinken. De schemering is gevallen. (...) Als hij zo voor de leraar staat wordt hij zachtjes over zijn strak gespannen korte jongensbroek gestreeld. Daarna wordt hij voorzichtig achteruitgetrokken zodat hij komt te zitten op de knieën van de leraar. (...) Hij legt zijn zweterige hand op de frisse jongensdijen, zachtjes doorbabbelen. Dan wordt de sfeer wat zwaarder (...).

Net als de meeste andere oud-scholieren die hij voor zijn boek *Pubers van God, Het leven op een kleinseminarie in de jaren vijftig* interviewde, is de vorig jaar overleden auteur en ex-priester Henk Kroon heel openhartig over zijn ervaringen in het voormalig kleinseminarie in Apeldoorn. Met het door de leiding gedoopte seksueel misbruik had co-auteur Joop Soppe (63) nooit te maken. Wel met de *amicitia particularis*, de bijzondere vriendschap, tussen jongens, waaraan zeker de helft van de seminaristen zich bezondigde. 'Er zaten wel wat leraren aan jongetjes en hun piemeltjes maar lang niet iedereen was daar slachtoffer van - er werd hoogstens wat lacherig en laconiek over gedaan. Onderlinge seksuele contacten waren daarentegen vrij normaal. Door gebrek aan meiden richt je je seksualiteit op elkaar. Natuurlijk heb ik dit zelf ook meegemaakt. Het was een gigantisch moreel dilemma want je beging een doodzonde. Bij ontdekking zat je missie erop. Dan wachtte je het *concilium abeundi*, de straf van verbanning, het ontslag op staande voet. Dat biechtte je niet op, waardoor je al die jaren met die geweldige gewetenswroeging rondliep. Ze lieten ons kinderen wat dat betreft helemaal alleen.'

Van een roeping heeft Soppe 'nooit last gehad', maar hij moest toch iets kiezen. En zo'n baan als dorpspastoor, met eenzelfde status als het

burgemeestersambt, zag hij wel zitten. Als 'beginnend puber' verliet hij daarom in 1951 op 12-jarige leeftijd huis en haard in Drenthe om zich op het seminarie in Apeldoorn te wijden aan het priesterschap. Drie keer per jaar mocht hij terug naar zijn 'veilige thuis'. Pas toen hun eigen kinderen twaalf werden, realiseerden de auteurs zich hun seminarieverleden indringend. Bang ook dat dit hoofdstuk uit de geschiedenis van het katholieke volksdeel verloren zou gaan, besloten ze hun ervaringen in boekvorm vast te leggen. Soppe: 'Het is toch te gek voor woorden dat je zo jong je warme nest verlaat. Toen was dat heel gewoon, nu is het een vorm van kindermishandeling. Maar als je in Drenthe als katholiek temidden van heidenen leefde en je ouders wilden dat je verder studeerde, dan ging je naar de kostschool.'

Vier jaar na het kleinseminarie was Soppe's liefde voor het priesterschap over. Het vak existentialistische filosofie, gedoopt op de vervolopleiding tot priester, zette alle zekerheden op losse schroeven. 'Ik beseftte dat ik als een soort ambtenaar de katholieke leer als waarheid moest verkondigen. Daar kon ik niet meer achter staan. Net als die dogma's, de hypocrisie en de manier waarop de kerk met mensen omgaat.' Jong weggerukt uit het veilige gezin om te belanden in een wereld van tucht en discipline, is het lot van Soppe en leeftijdgenoten zoals dat uit het boek naar voren komt. Daarbij gekweld door twijfel of ze wel door God geroepen waren en de soms overweldigende behoefte aan meiden.

Ondanks al die onplezierige zaken, is de rode draad van het boek positief. 'Zonder de discipline van het seminarie had ik het maatschappelijk nooit zo ver geschopt,' zegt Soppe, die juist door dat strakke keurslijf nog aardig carrière maakte. Soppe werd meester in de rechten en bekleedde verschillende leidinggevende functies bij ondermeer een aantal TBS-klinieken. Daar kon hij ook zijn passie in kwijt voor afwijkend gedrag; gedrag dat op het seminarie zo de kop in werd gedrukt. 'Je mocht vooral geen eigenheid tonen. Nu vind ik het prachtig als mensen zich onderscheiden, in positieve of negatieve zin. Ik heb er mijn beroep van gemaakt. Hoewel ik er met plezier op terugkijk, ben ik verbaasd dat je redelijk ongeschonden uit zo'n strijd tevoorschijn kunt komen. Het zelfsanerend vermogen van de mens is blijkbaar groot.'

Pubers van God, Het leven op een kleinseminarie in de jaren vijftig, uitgeverij Valkhof Pers 2001

► ZONDAG RADIO 1 10.04 UUR
www.vpro.nl/ovt

Over pubers gesproken

Peter Reinartz schreef in *VPRO-gids 9* een opmaat voor het programma *OVT*, dat terugblijkt op het leven op het klein seminarie in Apeldoorn in de jaren '50 van de vorige eeuw. Zijn citaat uit het boek (*Pubers van God*, uitg. Valkhof Pers 2001) en de weergave van het telefonisch gesprek dat hij met mij voerde, is uiterst selectief, doet het boek geen enkel recht en doet mij denken aan teksten die je 'bij de kapper' kunt lezen. Dit citaat suggereert dat we in die tijd met weinig anders bezig waren (was het maar zo zou ik nu bijna zeggen, lees het boek om dat te begrijpen) dan pedofilie. 'Strak gespannen jongensbroeken' - alsof wij actief daarin waren en dat nog leuk vonden ook! Een belediging eigenlijk van de slachtoffers van toen! Tegen een evenwichtige, intelligente en kritische recensie heb ik geen enkel bezwaar. Deze eenzijdige tekst suggereert een inhoud die noch in het boek noch in het programma te vinden is en zet de lezer dus op het verkeerde been. Ik distantieer me daar dan ook van.

VPRO 21/3
Joop Soppe, Paterswolde

Franse bisschop verdedigt zichzelf tegen aanklacht wegens pedofilie

NVW 21/3

Parijs - Een van de bekendste Franse bisschoppen gaat zichzelf voor de rechtbank verdedigen tegen de aanklacht dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan pedofilie.

Bisschop Jean-Michel di Falco, de vroegere woordvoerder van de Franse bisschoppenconferentie, heeft dat besloten nadat een man uit Parijs hem had aangeklaagd.

De man, die nu 41 jaar is, beschuldigt de bisschop ervan dat hij hem in 1972 seksueel heeft misbruikt. De geestelijke was toen kapelaan van een rooms-katholieke basisschool in Parijs.

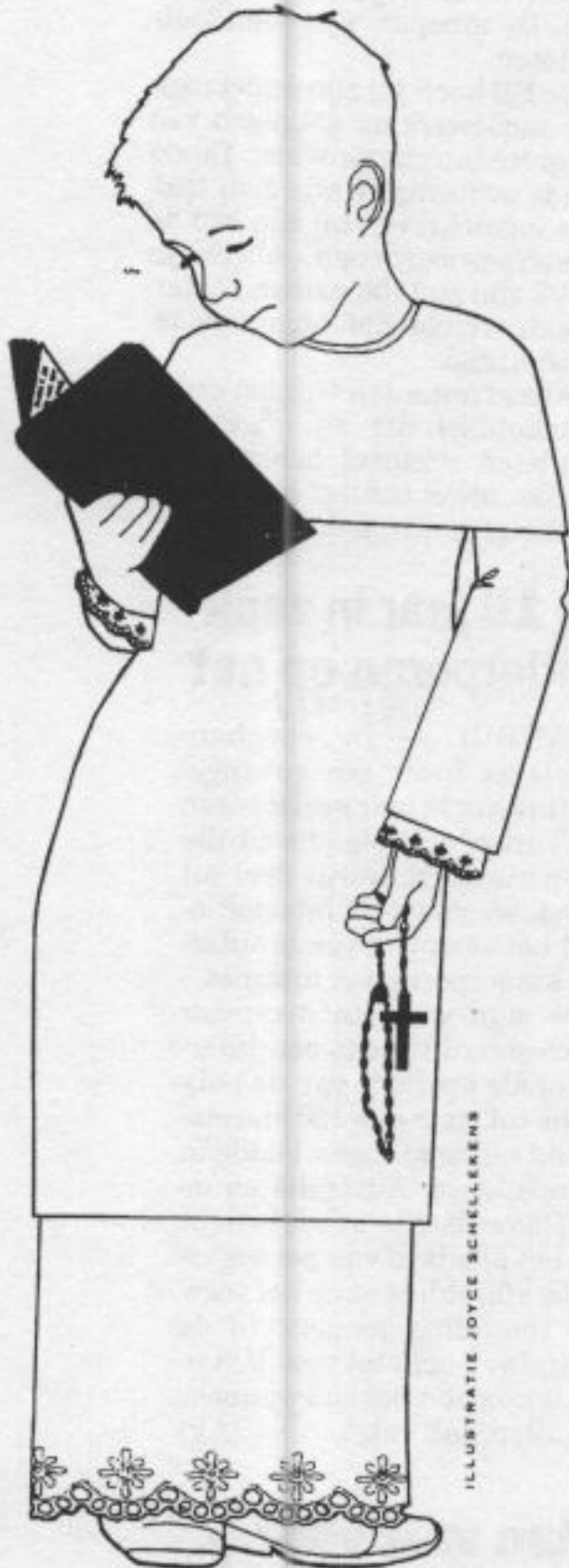
Di Falco wijst de beschuldigingen van de hand. Hij heeft de man die de aanklacht heeft ingediend, aangeklaagd wegens laster, zo maakte het aartsbisdom gisteren bekend. (RTR/AFP)

Bekentenis van Zwitserse priester

WALENSTADT, 26 MAART. Een 63-jarige Zwitserse priester in Walenstadt heeft bekend dat hij een aantal jongens seksueel heeft misbruikt. Het zou gaan om gevallen van ten minste vijf jaar geleden, toen de priester nog in een naburig dorp werkzaam was. Na de mis van palmzondag werd in de parochie waar de priester werkte een brief voorgelezen van de bisschop van St. Gallen. Volgens de bisschop heeft de priester zijn ambt neergelegd. De Zwitserse bisschoppen hebben een *task force* benoemd om de zaak te onderzoeken. (AP)

Rk-priester gearresteerd wegens seksueel misbruik

WALENSTADT - Een 63-jarige rooms-katholieke priester in het Zwitserse Walenstadt is gearresteerd wegens seksueel misbruik van kinderen. Het hoofd van de plaatselijke kerkenraad, Herbert Hobi, zei dit maandag. Hobi zei dat hij de kerkgangers zondag een bisschoppelijke brief had voorgelezen waarin stond dat het ontslag van priester Alois Fritschi was aanvaard. De politie van het kanton St. Gallen heeft verklaard dat Fritschi sinds 12 maart in hechtenis zit. (AP) VR 26/3

ILLUSTRATIE JOYCE SCHELLEKENS

Door een onzer redacteurs ROTTERDAM, 4 MAART. De Nederlandse bisschoppen hebben de maatregelen tegen seksueel misbruik binnen de katholieke kerk aangescherpt. Zo zal de term 'pastorale relatie', waarbinnen seksuele relaties verboden waren, worden vervangen door 'afhankelijkheidsrelatie'. Deze term is bovendien niet alleen meer van toepassing op geestelijken en pastoraal werkers, maar op ieder personeelslid dat door een bisschop is aangesteld, zoals onderwijzers op een katholieke school.

Het besluit van de bisschoppen is tot stand gekomen op advies van de instelling Hulp & Recht, die sinds 1995 hulp biedt aan slachtoffers van seksueel misbruik binnen de katholieke kerk. De instelling helpt bijvoorbeeld bij het indienen van een (kerkrechtelijke) klacht tegen de dader. Volgens bestuurslid en woordvoerder Clara Angenent hebben „de ervaringen van de afgelopen zeven jaar“ geleerd dat de „klachtenprocedure hier en daar moest worden bijgesteld“. Zo bleek het 'bewijzen' van het bestaan van een

RK-kerk pakt misbruik hard aan

'pastorale relatie' nodeloos ingewikkeld. Verder is besloten dat de totale klachtenprocedure niet langer mag duren dan één jaar.

Uit cijfers van Hulp & Recht blijkt dat er de afgelopen zeven jaar in totaal 179 meldingen van misbruik door rooms-katholieke functionarissen zijn binnengekomen. Daarvan werden er 101 in de jaren 1995 en 1996 gedaan. Een groot deel daarvan betrof oude gevallen. „Sommige van de daders waren al overleden“, aldus Angenent.

De 179 meldingen leidden tot 48 klachtenprocedures. In 5 procent van de gevallen werd de klacht ongegrond verklaard; in alle andere gevallen werd een kerkrechtelijke straf opgelegd. In hoeveel van die gevallen er ook strafrechtelijk onderzoek is gedaan, kan Angenent niet zeggen. „De dossiers zijn vertrouwelijk. Maar onze juridische adviseur raadt slachtoffers in ernstige gevallen aan ook aangifte te doen.“

Seksueel misbruik staat de laatste jaren ter discussie binnen de katholieke kerk. In het aartsbisdom Boston (VS) werd vorige maand tien jaar cel tegen een priester geëist. Meer dan 130 parochianen hadden hem ervan beschuldigd hen seksueel te hebben misbruikt. Twee jaar geleden gaf het Vaticaan het bestaan van twee rapporten (uit 1995 en 1998) toe over misbruik van nonnen, voornamelijk in Afrika.

Uit Nederlandse cijfers blijkt niet dat seksueel misbruik binnen de katholieke kerk vaker voorkomt dan elders, aldus Angenent. „Er is in ieder geval geen direct verband met het celbaat.“

Nieuwe rk procedure bestrijkt meer gevallen van misbruik

Van onze redactie religie & filosofie AMSTERDAM - De nieuwe klachtenprocedure inzake seksueel misbruik binnen de rooms-katholieke kerk geldt voortaan niet meer alleen voor pastorale relaties, maar voor elke relatie waarin sprake is afhankelijkheid. Dat zei Clara Angenent,

woordvoerder en bestuurslid van de instelling 'Hulp en Recht', gisteravond in het RKK tv-programma 'Kruispunt'.

In 1995 hebben de Nederlandse bisschoppen Hulp en Recht in het leven geroepen ten behoeve van de opvang en ondersteuning van slachtoffers en daders van seksueel misbruik in een rk

kerkelijke setting. Volgens Angenent was de procedure na zeven jaar toe aan verbreding. „In de oude procedure moest worden aangetoond dat het om een pastorale relatie ging tussen bijvoorbeeld pastor en pastoraal of docent en leerling. Dan kon men zich onttrekken aan de procedure door een relatie niet pastoraal te noemen, maar therapeutisch.“ Nu er echter in de procedure 'afhankelijkheidsrelatie' staat, geldt dat niet meer. De nieuwe procedure, die deze week van kracht wordt,

geldt ook voor seksueel misbruik buiten de beroepsuitoefening.

Scherpere regels tegen misbruik door geestelijken

NVW 4/3

Hilversum - De Nederlandse bisschoppen scherpeneren de regels tegen seksueel misbruik door priesters en religieuzen aan. Voortaan wordt gesproken over een afhankelijkheidsituatie in plaats van een pastorale relatie.

Dit zei C. Angenent van de instelling Hulp en Recht gisteren in het RKK/KRO-tv-programma Kruispunt. Hulp en Recht, in 1995 door de bisschoppen ingesteld, biedt hulp aan slachtoffers en daders van seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland.

Tot dusver moest het slachtoffer bij een klacht wegens seksueel misbruik aantonen dat het om een pastorale situatie ging. Van de kant van de dader werd dan wel eens gezegd dat het geen pastorale, maar een therapeutische situatie betrof.

De nieuwe regels gelden voor een ieder die door een bisschop of een hogere overste is aangesteld, zowel priesters als docenten.

De Rooms-Katholieke Kerk wordt de laatste jaren geteisterd door gevallen van seksueel misbruik door geestelijken. In het aartsbisdom Boston werd vorige maand tien jaar cel tegen een priester geëist. Meer dan 130 parochianen hadden hem ervan beschuldigd hen

seksueel te hebben misbruikt. Twee jaar geleden bevestigde het Vaticaan het bestaan van twee rapporten (uit 1995 en 1998) over seksueel misbruik van nonnen door priesters en missionarissen in 23 landen, voornamelijk in Afrika. In verband met het risico van het oplopen van aids beschouwd de geestelijken de nonnen als 'veilig'. Er is niets bekend van stappen die het Vaticaan tegen de daders heeft ondernomen.

Begin dit jaar bepaalde paus Johannes Paulus II dat bisschoppen voortaan de plicht hebben kerkelijke delicten als seksueel misbruik van minderjarigen bij het Vaticaan te melden. M. Grandia-Fennema, begeleidster van slachtoffers van seksueel misbruik door een kerkelijke werker, sprak de vrees uit dat de RK Kerk door de nieuwe regels nog meer delicten binnenskamers wil houden. "Ook kerkelijke werkers moeten in geval van een misdrijf voor de burgerlijke rechter komen", aldus Grandia. (ANP)

Pastoraal?

De r.k.-bisschoppen hebben de regels tegen seksueel misbruik aangescherpt. Meer duidelijkheid voor dader en slachtoffer?

Uit artikel 2 van de statuten van de Landelijke Instelling Hulp en Recht na seksueel misbruik in pastorale relaties: 'De instelling heeft ten doel vanuit de r.k.-kerk hulp en recht te bieden aan slachtoffers van seksueel misbruik door personen die in het pastoraat, catechese of geestelijke verzorging en begeleiding werkzaam zijn met een benoeming of opdracht van een bisschop van de r.k.-kerkprovincie in Nederland, alsmede hulp en recht te bieden aan de personen die vanwege seksueel misbruik in een pastorale relatie worden aangeklaagd dan wel mensen in een pastorale relatie hebben misbruikt.'

C. Angenent, bestuurslid en woordvoerder van Hulp en Recht: 'Uit de praktijk hebben we geleerd dat de omschrijving "pastorale relatie" kan leiden tot problemen bij de bewijsvoering. Het is niet altijd duidelijk wat een pastorale relatie is. Daarom hebben we ervoor gekozen voortaan te spreken van afhankelijkheidsituaties. Daar valt veel meer onder. Sinds we begonnen zijn, in 1995, zijn er 179 meldingen van seksueel misbruik binnengekomen. Daarvan hebben er 48 geleid tot klachten. Die worden behandeld door een commissie, die advies

Kardinaal getuigt weer in pedoproces

Brussel - De Belgische kardinaal Danneels is opnieuw gedagvaard als getuige in een pedofiliazaak. Die dagvaarding vindt plaats in een rechtszaak tegen vier docenten en twee oud-directeuren van een prestigieuze Brusselse katholieke school. Zij staan terecht wegens seksueel misbruik van leerlingen. Volgens de raadsman van de ouders poogde Danneels de zaak uit de wind te houden.

Bisschop stapt op na bekennen misbruik

Palm Beach Gardens - De bisschop van Palm Beach in Florida heeft vrijdag zijn ontslag ingediend. Hij bekende dat hij 25 jaar geleden een student van het seminarie seksueel heeft misbruikt. De 63-jarige bisschop Anthony O'Connel zei tegen de Amerikaanse omroep CNN dat hij 'zeer naïef' was geweest. O'Connel liet weten dat hij de laatste jaren steeds gemotiveerder werd in zijn preken, omdat hij 25 jaar geleden zo'n grote fout had gemaakt.

Paus: misbruik 'ernstigste kwaad'

Reuters, AFP

VATICANSTAD

Seksueel misbruik door priesters behoort tot 'de ernstigste vorm van het kwaad', vindt paus Johannes Paulus II. In zijn jaarlijkse brief aan de priesters schrijft hij dat de kerk de slachtoffers van seksueel misbruik door geestelij-

ken wil bijstaan. De paus reageert hiermee op de tientallen gevallen van misbruik van kinderen door priesters in de VS.

Volgens kerkelijke bronnen zullen critici die hun onvrede hebben geuit over de manier waarop de kerk hiermee is omgegaan, niet tevreden zijn met de indirecte woorden van de paus.

Paus veroordeelt seksueel misbruik

Vaticaanstad - Seksueel misbruik door priesters behoort tot 'de ernstigste vorm van het kwaad', vindt paus Johannes Paulus II. In zijn jaarlijkse brief aan de priesters in de wereld schrijft hij dat de Rooms-Katholieke Kerk de slachtoffers van seksueel misbruik door geestelijken zoveel mogelijk wil bijstaan. In de VS zijn onlangs tientallen gevallen van seksueel misbruik van kinderen door priesters aan het licht gekomen.

Paus bezorgd om pedo-priesters

VATICANSTAD - Paus Johannes Paulus II heeft vandaag in een brief grote zorg uitgesproken over priesters die seksueel misbruik maken van jongens, een zaak die vooral in de VS veel opschudding veroorzaakt. Hij noemde dat 'een ernstig schandaal dat een donkere schaduw van verdenking werpt op alle goede priesters'.

R.k. kerk in VS moffelde vele seksuele schandalen weg

De rooms-katholieke kerk in de VS wordt geteisterd door schandalen rond pedofiele priesters. Dat kost handen vol geld. Heel voorzichtig wordt opheffing van het celibaat overwogen.

Van onze correspondent

Bert Lanting

WASHINGTON

De rooms-katholieke kerk in de VS begint zich meer en meer zorgen te maken over de prijs die zij moet betalen voor het wegmoffelen van een pijnlijk onderwerp: seksueel misbruik door priesters. Deze week ging het aartsbisdom Boston akkoord met een schadevergoeding van mogelijk liefst 30 miljoen dollar aan de slachtoffers van een pedofiele priester. De zaak is voor tal van bisdommen in de VS aanleiding naarstig op zoek te gaan naar hun vuile was.

De kerk in Boston had eerder al 10 miljoen dollar betaald om andere aanklachten tegen de priester, John Geoghan, te schikken. Sommige deskundigen voorspellen dat de totale rekening die het bisdom voor diens misstappen gepresenteerd krijgt, mogelijk 100 miljoen dollar zal belopen. De 66-jarige priester werd onlangs tot tien jaar gevangenis veroordeeld wegens aanranding van een minderjarige. Het schokkendste was dat de kerkleiding al ruim twintig jaar op de hoogte was van de klachten, maar dat de priester desalniettemin steeds een nieuwe parochie kreeg toegewezen.

Pas in 1995, na een stroom nieuwe klachten, kreeg de priester het verbod om met minderjarigen te werken. De zaak had toen zo'n omvang aangenomen - vermoed wordt dat hij zich aan 130 kinderen heeft vergrepen - dat kardi-

naal Law van Boston zelf naar Rome ging om de paus te vragen Geoghan uit het ambt te zetten.

De affaire in Boston is volgens sommige critici illustratief voor de reactie van de kerk op klachten over seksueel wangedrag van priesters. Volgens ex-priester Eugene Kennedy reageerde de kerk net als de top van het failliete Enron: 'Ontkennen, uitstellen, wegveinen en jezelf bedotten met de gedachte dat alles in orde is.'

Het beleid van de kerk was aanklachten tegen priesters in alle stilte te behandelen. De slachtoffers kregen vaak een schadevergoeding aangeboden onder voorwaarde dat de zaak buiten de publieiteit zou blijven.

'Zou het helpen als het celibaat vrijwillig was?'

Volgens specialisten betaalt de kerk nu de rekening voor die heimzinnigdoenerij. Doordat de klachten geheim werden gehouden, kreeg de kerk geen zicht op de omvang van het probleem en konden de betrokken priesters soms weer ongestoord hun gang gaan in nieuwe parochies. Volgens Peter Schuck, die rechten doceert aan Yale, loopt de kerk het gevaar dat zij juridisch verantwoordelijk zal worden gesteld voor het 'opzettelijk verdoezelen' van seksueel misbruik.

Een juridisch specialist van de kerk, pastoor Thomas Doyle, waarschuwde de kerkleiding midden jaren tachtig al dat de kerk openhartiger moest zijn over de problemen. Hij voorspelde dat de kerk de komende tien jaar ruim een miljard dollar zou betalen aan schadevergoedingen voor misbruikte parochianen. De kerk

deed volgens hem nauwelijks iets met zijn aanbevelingen.

Volgens een organisatie voor slachtoffers van pedofiele priesters in Chicago heeft de kerk sinds die tijd ongeveer 800 miljoen dollar aan smartengeld uitgekeerd, maar de kerk ontkent dat. Naar zeggen van Mark Chopko, juridisch raadsman van de Amerikaanse bisschoppenconferentie, gaat het om een bedrag van 250 tot 300 miljoen dollar.

Het staat wel vast dat de gewone gelovigen zich zorgen beginnen te maken over de druk die de toemende stroom schadeclaims op de financiën van de kerk legt. In Boston hoopt de kerk de kosten deels te kunnen verhalen op de verzekering. De rest moet komen uit de verkoop van onroerend goed dat de kerk heeft en uit vrijwillige bijdragen van rijke parochianen. Sommige kerkleden vinden dat het bisdom te makkelijk met hun geld omspringt. Mary Jo Bane, een onderminister uit de regering-Clinton, wil dat de kerk eerst openheid van zaken geeft, alvorens de parochianen te vragen om extra bijdragen. Ze had vooral kritiek op de opmerking van kardinaal Law dat de verzekering voor de kosten zou opdraaien. 'Is dat een pedofielenverzekering soms?', vroeg zij zich af.

Uit vrees voor nieuwe schadeclaims heeft de kerk in Californië enkele priesters op non-actief gesteld. Andere bisdommen gaven namen van verdachten aan de autoriteiten.

Hoe serieus de kerk de zaak nu neemt, blijkt wel uit het feit dat het huisblad van het aartsbisdom Boston dit weekende in een speciaal nummer over seksueel misbruik in de kerk voorzichtig pleitte voor opheffing van het celibaat. 'Zouden we minder van dit soort schandalen hebben, als het celibaat vrijwillig zou zijn?'

Paus veroordeelt seksueel misbruik

Van onze correspondent

ROME, vrijdag

Paus Johannes Paulus II heeft gisteren zijn stilzwijgen gebroken en indirect gereageerd op het omvangrijke pedofilieschandaal onder Amerikaanse priesters. In zijn jaarlijkse brief aan de priesters schrijft de paus dat het seksueel misbruik van kinderen door rooms-katholieke priesters tot 'de ergste vorm van het kwaad' behoort.

Volgens de paus werpen de recente schandalen een "donkere schaduw van verdenking" over de gehele rooms-katholieke kerk. "We zijn diep geraakt door de zonden van enkele broeders die de genade die ze van de wijding hebben gekregen, hebben verraden", aldus de kerkvader.

Bij het schandaal in de Verenigde Staten zijn twee van de hoogste kardinalen betrokken. Deze zijn door de paus zelf aangesteld.

Zedenzaken teisteren roomse kerk in VS

TEL 21-3

door Joost de Haas
NEW YORK, donderdag

De rooms-katholieke kerk in de Verenigde Staten schudt op zijn grondvesten door onthullingen over het op grote schaal in de doofpot stoppen van seksueel misbruik. Pedofiele geestelijken blijkt jarenlang de hand boven het hoofd te zijn gehouden, terwijl hun slachtoffers uit geheime fondsen 'zwijggelden' kregen uitgekeerd.

De kerk zou al meer dan 900 miljoen euro zijn kwijtgeraakt aan het afkopen van dreigende rechtszaken sinds de jaren tachtig, aldus de organisatie voor slachtofferhulp 'Linkup'. De bissdommen weigeren financiële opening van zaken te geven, maar het is duidelijk dat rooms Amerika - met 63 miljoen gelovigen de derde grootste katholieke kerkgemeenschap ter wereld - een hoge prijs betaalt voor de 'zonden van de paters'.

Kardinaal Edward Egan van New York, de machtigste katholieke leider van de VS, heeft deze week onder immense druk het boetekleed aangetrokken en zijn medeleven betuigd met de slachtoffers. In Boston, één van de grootste bolwerken van de kerk, wordt de roep om het aftreden van kardinaal Bernard Law met de dag luider.

Het explosieve schandaal kwam aan het rollen na de berechting, eerder dit jaar, van de voormalige priester John Geoghan (66) uit Boston. Wegens ontucht met een tienjarig jongetje verdwijnt Geoghan voor maximaal 10 jaar achter de tralies. Het vermoeden bestaat echter dat Geoghan meer dan 130 jongens heeft misbruikt. Kardinaal Law is in opspraak gekomen, omdat de kerk jarenlang op de hoogte zou zijn geweest van de praktijken maar Geoghan telkens in bescherming nam.

Uitgelekt

Kardinaal Egan van New York moet zich verdedigen tegen aantijgingen dat hij als bisschop van Bridgeport (Connecticut) niet in actie kwam tegen een aantal notoire pedofielen onder zijn priesters. De katholieke gemeenschap is opgeschrikt door uitgelekte processtukken waaruit blijkt dat binnen het bisdom sprake zou zijn geweest van een doorlopende orgie van seks en geweld.

Egan zou de ogen hebben gesloten voor de wandaden van diverse geestelijken, onder wie een priester die toegaf dat hij in het verleden een jonger tijdens orale seks had gebeten. De priester, die zijn slachtoffer tjes wijsmaakte dat orale seks een manier was om de communie te ontvangen, werd uiteindelijk uit Connecticut verbannen. Tegen de buitenwereld werd het verhaal opgehangen dat hij door hepatitis was geveld.

Een andere priester mocht aanblijven ondanks klachten van minstens twaalf jongeren over ernstige vormen van seksueel geweld, waaronder verkrachting.

De kerk legde de beschuldigingen vast in interne dossieren, maar volgens opgave van diverse getuigen blijken tal van belastende stukken na verloop van tijd te zijn vernietigd. Het geheime archief, dat volgens katholieke recht moet worden bijgehouden, was alleen toegankelijk voor de bisschop.

Verspreid over de VS zijn de afgelopen weken nog meer schokkende zaken aan het licht gekomen. Zo maakte het bisdom van Philadelphia bekend dat liefst 35 priesters zich over een periode van vijftig jaar hebben vergrepen aan tientallen kinderen. Een aantal betrokkenen is inmiddels op non-actief gesteld.

Bisschop Manuel Moreno van Tucson, Arizona is in verlegenheid gebracht door de onthulling dat hij negen koorknappen een miljoenenbedrag heeft toegestopt als compensatie voor seksueel misbruik. Alsof de kerk nog niet genoeg zorgen had, werd deze week bovendien bekend dat twee priesters tegen de lamp zijn gelopen bij de ontmanteling van een kinderpornobende op het internet.

Kardinaal Law van Boston heeft circa 70 priesters aangegeven die zich in de afgelopen veertig jaren aan kinderen hebben vergrepen. Het aantal daders van seksuele misdrijven binnen de kerk bedraagt alleen al in Massachusetts nu meer dan negentig.

Katholieken eisen vertrek kardinalen VS

onze correspondent
Lanting

WASHINGTON

Leiding van de rooms-katholieke kerk in de Verenigde Staten onder steeds zwaardere druk te staan na een golf van schandalen rond priesters die seksueel hebben misbruikt. Ook binnen de kerk zelf wordt de roep om het aftreden van kerkelijke leiders die hebben bijgedragen aan de schandalen te vernieuwen.

De krant de *Boston Globe* heeft dit jaar het bisdom bekritiseerd wegens het verdoezelen van klachten over een pedofiele priester, die ervan wordt beticht dat hij zich aan 130 kinderen heeft vergrepen, wordt de kerk overspoeld door nieuwe onthullingen over seksueel misbruik. Onder invloed van de publiciteit is een tal van mensen die zeggen dat zij als kind door priesters zijn misbruikt als nog schadeclaims ingediend tegen de kerk. In Florida heeft een man die zegt dat hij in de jaren zeventig op een seminarie door een bisschop is aangerand een aanklacht ingediend tegen de kerkleiding in de VS. Hij beschuldigt de bisschoppen ervan te hebben samengezworen om de schandalen geheim te houden, vaak door middel van schikkingen waarbij de slachtoffers een zwijgplicht werd opgelegd.

Extra pijnlijk voor de kerk is dat de advocaten hun aanklacht baseren op een wet die oorspronkelijk bedoeld was om de georganiseerde misdaad aan te pakken. Onder druk van de publieke opinie hebben verscheidene bisdommen priesters die van seksueel misbruik worden verdacht op non-actief gesteld, of zelfs hun namen doorgegeven aan de politie.

Amerikaanse bisschoppen geven verdachten van misbruik aan

TEL 30/3 LOS ANGELES/NEW YORK, zaterdag
De bisschop van de New Yorkse diocese en de aartsbisschop van Los Angeles hebben besloten de justitie de namen te geven van priesters die worden verdacht van seksueel misbruik van minderjarigen. Er is sprake van een koerswijziging, want tot dusver hadden zij geweigerd mee te werken met de autoriteiten.

De aartsbisschop van Los Angeles, Roger Mahony, had verschillende malen geweigerd de politie inlichtingen te verstrekken over geestelijken die van misbruik worden verdacht. Hij zei zich wel verantwoordelijk te voelen voor het wangedrag van de priesters, maar vond dat de wet hem niet verplichtte namen en andere gegevens te verstrekken.

Maar afgelopen woensdag heeft een advocaat van het aartsbisdom de justitie op de hoogte gesteld van de namen van verschillende priesters die uit hun ambt waren gezet wegens verdenking van ontucht met minderjarigen. Begin deze maand onthulde de *Los Angeles Times* dat de aartsbisschop zes tot twaalf van misbruik verdachte priesters de hand boven het hoofd hield. Wel had hij de betrokkenen uit hun functie gezet of met verlof gestuurd.

Bisschop William Murphy van de Rockville Centre op Long Island kondigde gisteren aan dat hij de namen en andere gegevens van verdachte geestelijken aan de justitie zal doorspelen. Wel meldt hij dat hij zich niet bevoegd acht het biechtgeheim te schenden. (Reuters/AFP)

Pedo-priesters aangevoerd in VS

LOS ANGELES - De bisschop van de New Yorkse diocese en de aartsbisschop van Los Angeles hebben besloten justitie de namen te geven van priesters die worden verdacht van seksueel misbruik van minderjarigen. Er is sprake van een koerswijziging. Tot dusver hadden zij geweigerd mee te werken met de autoriteiten. In Boston en andere steden zijn tal van priesters aangeklaagd. (Rtrs)

Excuses kindermisbruik

VS Kardinaal R. Mahony, aartsbisschop van Los Angeles, heeft zijn excuses aangeboden voor „zondige en betreuenswaardige” daden van priesters die kinderen hebben misbruikt. Ook moedigde hij slachtoffers van misbruik door priesters aan zich te melden. (ANP)

LOS ANGELES/RTR/AFP - Kardinaal Roger Mahony, aartsbisschop van Los Angeles, heeft zijn excuses aangeboden voor de 'zondige en betreuenswaardige' daden van priesters die kinderen seksueel hebben misbruikt. Ook moedigde hij slachtoffers van seksueel misbruik door geestelijken aan zich te melden. Mahony is het hoofd van het grootste rooms-katholieke bisdom in de Verenigde Staten. Hij doorbrak voor het eerst zijn stilzwijgen over het pedofielschandaal in de RK-Kerk in de VS. „Ik aanvaard mijn verantwoordelijkheid volledig om alle leden van Gods volk te beschermen tegen elk wangedrag of misbruik”, verklaarde Mahony tegenover de gelovigen en de driehonderd priesters die een misbijwoonden in Long Beach.

De kardinaal zei ook voorstander te zijn van een discussie in de RK-Kerk over het verplichte celibaat voor priesters. Maar hij denkt niet dat er een verband is tussen kindermisbruik en het celibaat, zo benadrukte hij. Mahony wees erop dat 90 tot 95 procent van het aantal gevallen van kindermisbruik in de VS in huizen en gezinnen plaatsheeft. Mahony heeft volgens de krant *Los Angeles Times* de afgelopen maand al zes tot twaalf priesters ontslagen, omdat zij minderjarige seksueel hadden misbruikt. Het aartsbisdom wilde zelf geen aantallen noemen, maar erkende wel dat enkele priesters zijn ontslagen. Om hun privacy te beschermen maakt de kardinaal de namen van deze geestelijken niet openbaar. Maar als slachtoffers zelf in de openbaarheid willen treden, 'zal ik hen ten volle steunen', zei Mahony.

Ook bisdommen in Boston, Maine, Florida, Pennsylvania en New Hampshire hebben priesters ontslagen sinds het begin van de zaak tegen priester John Geoghan van het bisdom Boston. Die werd vorige maand tot

Maar veel gelovigen vinden dat de leiding van de kerk niet ver genoeg gaat.

Opmerkelijk was dat een priester in Washington, pastoor Percival D'Silva, in een preek openlijk aandrong op het aftreden van kardinaal Bernard Law van Boston. Die krijgt het verwijt dat hij te lang heeft gewacht met maatregelen tegen priester John Geoghan, die onlangs tot tien jaar gevangenis is veroordeeld wegens seksueel misbruik van kinderen.

Geoghan werd steeds overgeplaatst naar nieuwe parochies, ook al was de kerkleiding op de hoogte van de beschuldigingen tegen hem. Kenmerkend voor de stemming onder de gelovigen was dat D'Silva luide bijval kreeg van zijn parochianen toen hij op het vertrek van Law aandrong.

Er is binnen de kerk ook kritiek op kardinaal Edward Egan van New York. Egan beloofde afgelopen weekende strenge maatregelen tegen priesters die zich seksueel misdragen, maar volgens hem zal het aartsbisdom meldingen over seksueel misbruik alleen aan de politie doorgeven als de slachtoffers daarom vragen.

In de Amerikaanse media wordt ook kritiek geuit op de starre houding van het Vaticaan. Paus Johannes Paulus II sprak vorige week zijn afkeuring uit over priesters die het priesterambt bezoedelen, maar het woord pedofilie kwam in zijn boodschap niet voor.

De kritiek werd vooral ingegeven door de opmerkingen van kardinaal Dario Castrillon Hoyos, die tijdens een persconferentie over het probleem suggereerde dat het vooral een Amerikaans verschijnsel was. 'Het is alleen al tekenend voor het probleem dat zoveel vragen in het Engels werden gesteld.'

POOLSE KERK STOPTE ZAAK IN DOOFPOT

Aartsbisschop misbruikte seminaristen

LUBLIN — De aartsbisschop van Poznan misbruikte jarenlang studenten van het plaatselijke priesterseminarie. Ook priesters werden het slachtoffer van de wellustige kerkvorst. Wie de zaak aan het licht wilde brengen, werd weggepromoveerd. De feiten waren al langer bekend, maar de kerkelijke overheden staken de zaak jarenlang in de doofpot. **DE STANDAARD** 25/2

Van onze correspondent in Polen
Jan Hunin

Juliusz Paetz. © ap

ALS aartsbisschop van Poznan bracht Juliusz Paetz (67) regelmatig een bezoek aan het priesterseminarie van zijn stad. Hij maakte daarbij gebruik van een ondergrondse tunnel die zijn bisschoppelijk paleis met het nabijgelegen seminarie verbindt. Dat het niet bij beleefdheidsbezoeken bleef, staat wel vast. In kerkelijke kringen was het geen geheim dat de bisschop met zijn handen moeilijk van de jonge seminaristen kon

afblijven. Hoeveel slachtoffers de aartsbisschop de voorbije jaren gemaakt heeft, valt moeilijk te zeggen. Gemiddeld maakt ongeveer een derde van de Poznanse seminaristen zijn studies niet af, maar het hoeft daarbij niet alleen om gevallen van seksueel misbruik te gaan. Wel staat vast dat minstens een van Paetz' slachtoffers in een psychiatrische instelling belandde.

Paetz zelf ontkent voorlopig de aantijgingen. In een reactie op de onthullingen van de krant *Rzeczpospolita* liet de overspelige aartsbisschop weten dat het om een misverstand gaat. Paetz is niet de eerste de beste. Als aartsbisschop van Poznan, een van de grootste steden van Polen, staat hij bovenaan in de kerkelijke hiërarchie van zijn land. Voor hij in Polen bisschop werd, maakte hij carrière in Rome. Zijn hoge functie verklaart misschien waarom de kerkelijke overheden de zaak minstens twee jaar lang in de doofpot hebben willen steken. Klachten van seminaristen en de plaatselijke clerus bleven onbeantwoord. Ook de pauselijke nuntius greep niet in. Erger nog: de nuntius speelde de namen van de ondertekenaars van een protestbrief door aan de betrokken aartsbisschop. Die ondernam prompt stappen tegen zijn aanklagers. Ze werden ontslagen of weggepromoveerd. Een van de aanklagers werd zelfs op missie naar Zambia gestuurd. Hij had geweigerd een steunbrief voor de aartsbisschop te publiceren in het plaatselijke parochieblad. De zaak ging pas aan het rollen toen een goede vriend van paus Johannes Paulus zich met de zaken ging bemoeien. Hij bracht een

bezoek aan Rome om de paus persoonlijk op de hoogte te stellen van de feiten. Die beval onmiddellijk een grondig onderzoek. Aartsbisschop Paetz is geen onbekende van de paus. Tot 1982 had Paetz een hoge functie in de pauselijke antichambre. Zijn taak bestond erin de pauselijke gasten te verwelkomen. **AARTSBISSCHOP KEERT WELLICHT NIET MEER UIT ROME TERUG NAAR POZNAN**

De publicatie over het sekschandaal heeft in Polen voor grote opschudding gezorgd. Eerst en vooral in de kerkgemeenschap. Sommigen reageren met ongeloof, anderen hebben het over een hetze tegen de Kerk. Maar die beschuldiging is moeilijk hard te maken. Gisteren zegde een van Polens meest vooraanstaande bisschoppen op de radio dat de media de plicht hebben over dergelijke schandalen te berichten. Het zijn trouwens de geestelijken zelf die de zaak aan het licht hebben gebracht, ook al wensden de meeste

aanklagers anoniem te blijven. Het imago van de Poolse Kerk lijdt natuurlijk wel sterk onder de affaire. Temeer omdat ze bekend is vanwege haar harde standpunten tegen homoseksualiteit: Maar de Poolse Kerk kan wel tegen een stootje. Met zijn buitengewoon hoge kerkelijkheidsgraad is Polen nog altijd een van de meest katholieke landen ter wereld. Een kerkelijke veroordeling van aartsbisschop Paetz wordt in elk geval snel verwacht. Volgens sommige bronnen zou een van de volgende dagen de paus persoonlijk uitspraak doen. Het is weinig waarschijnlijk dat Paetz, die zich op dit ogenblik in Rome bevindt, nog als aartsbisschop naar Poznan zal terugkeren. Of het daarbij zal blijven, valt af te wachten. In Poznan is de procureur met een eigen onderzoek gestart. Maar of er ook een rechtszaak tegen de aartsbisschop komt, blijft een open vraag. Enkele maanden geleden liep in een andere Poolse stad een onderzoek tegen een pedofiele priester. De man werd door zijn bisschop in bescherming genomen en blijktbaar plooidde de plaatselijke magistratuur voor de druk. De zaak werd geklasseerd. De minister van Justitie moest tussenbeide komen om het onderzoek te heropenen.

Paus grijpt snel in in schandaal Poolse kerk

Met de snelle benoeming van een als progressief bekend staande opvolger van de Poolse aartsbisschop Paetz, afgetreden in verband met een sekschandaal, heeft de paus een duidelijk signaal gegeven.

Door onze correspondent

RENÉE POSTMA
WARSCHAU/BOEDAPEST, 29 MAART. „Ik weet dat niet iedereen mijn hartelijke spontaniteit en mijn open betrekkingen tot de medemens heeft begrepen”.

Met deze woorden besloot de aartsbisschop van Poznan, Juliusz Paetz, gisteren de mis en trad af „om een einde te maken aan de onrust in de Poolse rooms-katholieke kerk”.

De affaire-Paetz kwam ruim een maand geleden in de openbaarheid toen het dagblad *Rzeczpospolita* onder de kop 'Zonde in paleis van aartsbisschop' met onthullende getuigenissen kwam van jonge priesters die jarenlang door de 67-jarige aartsbisschop homoseksueel misbruikt zouden zijn.

De krant gaf gedetailleerde beschrijvingen van de manier waarop de prelaat jonge priesters in opleiding bij zich op de kamer liet komen, omarmde en onzedelijk bestaste. In wat al snel op een religieuze thriller over de Poolse katholieke kerk begon te lijken was zelfs sprake van een geheime ondergrondse tunnel die de omstrede aartsbisschop zou gebruiken om zich toegang te verschaffen tot de slaapverblijven van de jonge priesters. In kringen van de katholieke kerk zou men al twee jaar op de hoogte zijn van de homoseksuele activiteiten van Paetz. De zaak deed om twee redenen

veel stof opwaaien: ten eerste natuurlijk omdat er voor het eerst in de geschiedenis van de Poolse katholieke kerk openlijk sprake was van homoseksualiteit binnen de kerk en ten tweede omdat de hele zaak via een krant naar buiten was gebracht. Al spoedig bleek namelijk dat priesters uit het aartsbisschop Poznan zelf naar de krant waren gestapt omdat ze in hun eigen kringen geen gehoor vonden voor hun klacht.

Inmiddels had het Vaticaan al besloten om in te grijpen. Een speciale onderzoekscommissie reisde naar Poznan af om de betrokkenen zelf te horen. Aartsbisschop Paetz, die uit de naaste omgeving van

Voetwassing zonder paus

VATICANSTAD, 29 MAART. Voor het eerst in zijn 23-jarig pontificaat heeft paus Johannes Paulus II gisteren, op Witte Donderdag, om gezondheidsredenen niet kunnen deelnemen aan de rituele voetwassing.

Deze voetwassing is een vast onderdeel van de paasherdenking van Christus' laatste avondmaal en een van de heiligste ceremonieën van de rooms-katholieke kerk. Het ritueel werd verricht door kardinaal-staatssecretaris Angelo Sodano, 'minister van Buitenlandse Zaken' van het Vaticaan. Hij reinigde symbolisch de voeten van twaalf priesters tijdens de jaarlijkse herdenking van Christus' nederigheid tegenover zijn apostelen.

De 81-jarige Johannes Paulus II is door de ziekte van Parkinson en artritis in de rechterknie steeds minder in staat tot het vervullen van zijn taken. (Reuters)

paus Johannes Paulus II zelf komt, werd naar Rome geroepen voor overleg. De handtastelijke geestelijke mocht de eer aan zichzelf houden. Hij bleef ontkennen over de schreef te zijn gegaan en de commissie van het Vaticaan hield de uitkomst van het onderzoek voor zich.

Volgens de Poolse media heeft het Vaticaan duidelijk de hand gehad in de ontknoping. Paus Johannes Paulus II zou diep geschokt zijn door het gebeurde. Het Poolse schandaal valt samen met onthullingen in Verenigde Staten over priesters die zich aan kinderen hebben vergrepen.

In een schrijven aan de priesters over de hele wereld sprak de paus vorige week van een „schaduw van schandaal die over alle priesters in de hele wereld is komen te hangen, ook over hen die hun taak vervullen in heldhaftige zelfopoffering”. In een mis in de Sint Pieter vroeg hij de vierhonderdduizend priesters in de wereld „hun zonden op te biechten”.

Met de prompt benoeming van Stanislaw Gadecki tot opvolger van Paetz als aartsbisschop van Poznan heeft de paus in Polen een duidelijk signaal afgegeven. Gadecki staat bekend als een man van de dialoog en een goed organisator. Hij speelt al jaren een vooraanstaande rol in de gevoelige dialoog tussen katholieken en joden, wat hem in het progressieve kamp plaatst binnen de Poolse katholieke kerk.

In Poznan moet Gadecki nu proberen doeneheid terug te brengen in een sterk verdeelde kerk. De kerkelijke hiërarchie in Polen heeft de affaire-Paetz twee jaar lang in de doofpot weten te houden. Geestelijken die daartegen protesteerden werden 'overgeplaatst'. Katholieke intellectuelen roepen de kerk op om het kwaad alsnog bij de naam te noemen en de misbruikte priesters genoegdoening te geven.

Meer meldingen misbruik priesters Poolse aartsbisschop weg na beschuldiging misbruik

Reuters, AP, AFP
WARSCHAU

De Poolse aartsbisschop Juliusz Paetz (67), tegen wie ernstige verdenkingen van seksueel misbruik waren gezeten, is donderdag afgetreden. Paetz ontkende dat hij zich vergrepen zou hebben aan jonge seminaristen. 'Niet iedereen begreep mijn openhartige en spontane benadering van mensen'.

HILVERSUM - Het aantal meldingen van seksueel misbruik binnen de Nederlandse rooms-katholieke kerk neemt toe. Oorzaak is de publiciteit over sekschandalen binnen de katholieke kerk in onder meer de VS. Dat zei C. Angenent van de instelling Hulp en Recht zaterdag in Nova.

In 2001 kwamen bij Hulp en Recht negen meldingen binnen. Na de eerste twee maanden van dit jaar staat de teller al op tien. De instelling helpt sinds 1995 slachtoffers en daders van seksueel misbruik binnen de Nederlandse kerk. De laatste jaren liep het aantal meldingen terug. Sinds de oprichting van Hulp en Recht zijn in totaal 188 klachten bij de instelling binnengekomen. Een op de drie klachten betrof misbruik van een minderjarige. Angenent zegt geschrokken te zijn van dit aantal.

De paus schreef donderdag in een brief aan alle priesters over 'de zonden' van sommige broeders die zich schuldig hebben gemaakt aan 'de ernstigste vorm van het kwaad'. Het aartsbisschop Boston in de VS ging er onlangs mee akkoord 20 tot 30 miljoen dollar schadevergoeding te betalen aan 86 slachtoffers van priester John Geoghan. De rechtbank veroordeelde Geoghan vorige maand tot tien jaar cel wegens seksueel misbruik van minderjarigen.

In Parijs is justitie een onderzoek begonnen tegen een van de bekendste bisschoppen van Frankrijk, Jean-Michel di Falco. Hij zou in 1972 een elfjarige jongen hebben misbruikt. (ANP)

digingen over seksueel misbruik sinds het opstappen in 1998 van de Oostenrijkse kardinaal Hans Hermann Groer, die zich aan minderjarige jongens zou hebben vergrepen. In de Verenigde Staten zijn de afgelopen maanden al tientallen priesters geschorst wegens seksueel misbruik. Een priester uit Boston, die was aangeklaagd door meer dan 130 mensen, is tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Een bisschop uit Florida nam ontslag. Twee jaar geleden erkende het Vaticaan het bestaan van rapporten over priesters en missionarissen in 23 landen (vooral in Afrika), die nonnen hadden misbruikt.

Paus Johannes Paulus II doorbrak vorige week zijn stilzwijgen over de affaires. In een jaarkijks schrijven aan geestelijken schreef hij dat priesters die minderjarige misbruikten zich aan het ergst kwaad bezondigen. De sekschandalen werpen 'een ernstig schaduw van verdenking' over alle priesters, aldus de paus.

De Poolse krant *Rzeczpospolita* veroorzaakte vorige maand grote publieke verontwaardiging met een paginagroot bericht waarin Paetz, de aartsbisschop van Poznan, ervan werd beschuldigd jongeminaristen en priesters tot homoseksuele contacten te hebben gedwongen. Volgens collega-priesters bracht Paetz nachtelijke bezoeken aan de seminaristen. Hij zou hierbij gebruikt hebben van een 200 meter lange ondergrondse tunnel naar de slaapvertrekken. Plaatselijke priesters hebben

Aanklacht nog onduidelijk Belgisch recht

Onderzoek Dutroux na 6 jaar afgerond

Door Pascale Thewissen

UN 16/3

Brussel - Het onderzoek naar de zaak-Dutroux is afgerond. Dat heeft de Waalse onderzoeksrechter Jacques Langlois gisteren bekendgemaakt. Het wachten is nu op het proces tegen Marc Dutroux en consorten, die onder meer terecht staan voor de ontvoering van zes, en de moord op vier meisjes.

De Belgische minister van justitie Verwilghen heeft najaar 2002 als streefdatum genoemd voor de rechtszaak. Of dat lukt, is nog maar de vraag. Zowel Dutroux als de familie van de slachtoffers kunnen bijkomend onderzoek eisen. Hoe de aanklacht er uit gaat zien, is nog onduidelijk. En ook wie terecht moeten staan is nog onbekend.

Het onderzoek naar de zaak-Dutroux sleepte zich bijna zes jaar voort en is zeer omstreven. De ouders van de vermoorde Luikse meisjes Julie Lejeune en Mélissa Russo, die toen negen jaar oud waren, verwijten de onderzoeksrechter dat hij Dutroux doelbewust afschildert als een eenling, die meisjes kidnapte voor zijn eigen genot. Volgens de ouders weigert Langlois te onderzoeken of Dutroux deel uitmaakte van een kinderpornonetwerk. Ook de vader van de Hasseltse tiener An Marchal, die samen met haar vriendin Eefje Lambrecks om het leven kwam, betwijfelt of de onderste steen ooit boven komt. Hij heeft al laten weten het 'schijnproces' waarschijnlijk niet bij te wonen.

Ook zijn de ouders er niet over te spreken dat het onderzoek naar de criminele activiteiten van Dutroux in stukken is gehakt. Zo loopt in Charleroi momenteel een rechtszaak tegen Dutroux in verband met een reeks kleine vergrijpen, zoals verboden wapenbezit, het in de as leggen van een woning om de verzekeringspremie op te strijken en diefstal van twee vrachtwagens. Op een latere datum moet hij zich verantwoorden voor grootscheepse autozwendel en bendevoering. Dat onderzoek is overgeheveld naar het parket van Nijvel. Het onderzoek naar de kindermoorden en ontvoeringen is ondergebracht bij justitie in het Zuid-Belgische Neufchateau.

Naar het mogelijke bestaan van pedofiele netwerken in België komt nog eens een apart onderzoek. Dat alles is zeer tegen de zin van de ouders van Julie en Mélissa. Zij beweren dat er wel degelijk een verband is tussen de autodiefstallen en de kindermoorden. Zij denken dat sommige betrokkenen bij de autozwendel ook iets te maken hadden met de ontvoeringen. Zo heeft een handlanger bij de autozwendel van Dutroux, Claude Thirault, ooit verklaard dat Dutroux hem al in 1994 uitlegde hoe hij kinderen moest ontvoeren.

praktijken van Marc Dutroux. Michèle Martin en Michel Lelièvre zijn gescand en op een cd-rom-schijf gebrand. De hele operatie heeft bijna 125.000 euro (vijf miljoen frank) gekost, maar dat is nog altijd een pak goedkoper dan het complete dossier tientallen keren te moeten kopiëren.

ONS gerecht lijkt op de ongrijpbare wereld die Kafka schetst in *Der Prozess*, schreef een Belgisch commentator naar aanleiding van de zelfmoord van Alain Van der Biest. Tien jaar lang wachtte de oud-minister op een proces. Tien jaar lang werd hij behandeld als hoofdverdachte van de moord op de machtige Waalse socialist André Cools. Verscheidene malen verdween hij voor enige tijd in de cel. Maar al die jaren kwam de rechtszaak er niet. Het maakte de politicus-romancier tot een vertwijfeld mens, die uiteindelijk besloot zelf deze beproeving te beëindigen.

Dit mogen de Belgische autoriteiten zich aantrekken. Wat iemand ook misdaan moge hebben, hij heeft er recht op dat zijn zaak binnen een redelijke termijn voor de rechter komt. Soms lijkt het erop dat Belgische justitie harder achter buitenlandse dictators aanloopt, dan achter inheemse verdachten.

Wie het veld overziet, kan niet anders dan concluderen dat er te veel zaken zijn die zich al jaren voortslepen zonder dat justitie veel voortgang boekt. De kans dat er eindelijk licht wordt geworpen op de ware toedracht van de moord op Cools is met het verscheiden van Van der Biest een stuk minder geworden.

Weinig schot zit er eveneens in de zaak-Dutroux. De man die verdacht wordt van de moord op vier meisjes, verblijft sinds 1996 in voorarrest. Ook dit jaar komt het waarschijnlijk nog niet tot een proces; er wordt gedacht aan 2003 of zelfs 2004. De leden van de hormonenmafia die ervan beschuldigd worden dierenarts Karel van Noppen te hebben vermoord, komen volgende maand voor het gerecht. Na een voorarrest van zes jaar.

Deze Belgische stropoerigheid roept de vraag op of er niets veranderd is in België sinds 20 oktober 1996, toen het Belgische volk tijdens de Witte Mars de straat opging voor een massaal protest tegen de laksheid van justitie en politie in de affaire-Dutroux. Op het eerste gezicht heeft de opwinding van die dagen niet geleid tot de gewenste catharsis. Nog steeds heerst er in het land veel achterdocht tegen magistratuur en politiek. Het complotdenken, dat wel eens het *joie de vivre* van de Belgische volksaard is genoemd, valt niet gemakkelijk uit te roeien.

Toch is België de afgelopen jaren een ander land geworden als gevolg van een reeks hervormingen. Het cliëntelisme in de politiek is tanende, de politieke benoemingen in de magistratuur zijn afgeschaft en de paars-groene coalitie heeft zich voorgenomen een einde te maken aan de politiek van schimmige achterkamertjes en verborgen handjeklap. Maar kennelijk is er meer tijd nodig om de erfenis van vroeger geheel uit te wissen.

Drie jaar voor Dutroux

Charleroi - De van meervoudige kindermoord verdachte Belg Marc Dutroux is gisteren in Charleroi veroordeeld tot drie jaar en een maand voor kleinere vergrijpen. Het 'echte' proces over de moorden begint waarschijnlijk niet dit jaar. Dutroux kreeg de straf voor brandstichting in zijn eigen woning om de verzekering op te lichten, voor diefstallen en voor verboden wapenbezit. Eerder al kreeg de beruchtste gevangene van België vijf jaar cel voor het geweld dat hij heeft gebruikt tijdens zijn kortstondige ontsnapping, enkele jaren geleden. Hij zit sinds 1996 in voorarrest. (ANP)

HET LAATSTE NIEUWS 4/3/02 Dutroux-dossier op cd-rom

BRUSSEL - Het dossier van Marc Dutroux wordt beschikbaar op cd-rom. Bedoeling is dat de betrokken advocaten, magistraten en burgerlijke partijen het dossier op die manier kunnen raadplegen. De 750.000 bladzijden met de feiten, processen-verbaal en gerechtzaken in verband met de

praktijken van Marc Dutroux. Michèle Martin en Michel Lelièvre zijn gescand en op een cd-rom-schijf gebrand. De hele operatie heeft bijna 125.000 euro (vijf miljoen frank) gekost, maar dat is nog altijd een pak goedkoper dan het complete dossier tientallen keren te moeten kopiëren.

Aanklacht tegen Dutroux uitgebreid

BRUSSEL Het openbaar ministerie heeft de aanklacht tegen Marc Dutroux, die al vijf jaar in voorarrest zit in afwachting van zijn proces wegens ontvoering, verkrachting en moord, uitgebreid met een aantal gevallen van verkrachting. Dutroux is nu ook in staat van beschuldiging gesteld wegens verkrachting van Julie Lejeune en Melissa Russo en verkrachting van de 17-jarige An Marchal. Er waren hem al drie andere verkrachtingen ten laste gelegd, plus de moord op An en haar vriendin Eefje Lambrecks en de ontvoering van Julie en Melissa. Het proces zou begin volgend jaar starten.

Me too
18 feb 2002

Verslaafde verdacht van moord Nicky Verstappen

TEL 1/3

door Joan van den Dungen

MAASTRICHT, vrijdag

Een 28-jarige Limburgse drugsverslaafde uit Tegelen is gearresteerd wegens betrokkenheid bij de moord op de 11-jarige Nicky Verstappen uit Heibloem. Justitie Maastricht vermoedt dat er twee daders bij het misdrijf betrokken zijn.

Nicky Verstappen verdween op 10 augustus 1998 uit een jeugdzomerkamp op de Brunsummerheide. Een dag later werd zijn levenloze en ontklede lichaam ontdekt op de hei. Het slachtoffertje was seksueel misbruikt.

De nu opgepakte junk Rochus V. blijkt een stiefbroer van een van de leiders van het jeugdkamp. De politie kwam de man op het spoor na een tip aan SBS6-misdaadverslaggever Peter R. de Vries.

Zie verder pag. 6 kol. 2

• Nicky Verstappen

Verdachte van moord Nicky voorlopig vast

door Joan van den Dungen

TEL 2/3

MAASTRICHT, zaterdag
De Limburgse junk Rochus V. die verdacht wordt van medeplichtigheid aan de laffe moord op de elfjarige Nicky Verstappen uit Heibloem, blijft in voorlopige hechtenis. Gisteren maakte zijn advocaat bekend dat het dna-onderzoek geen treffer heeft opgeleverd.

Dna verdachte niet gevonden bij Nicky Verstappen

Tegelen - Het dna-profiel van de in Tegelen opgepakte S.V. komt niet overeen met de dna-sporen die zijn aangetroffen op het lichaam van de vermoorde Nicky Verstappen. De verslaafde man heeft steeds ontkend iets met de moord in 1998 op het elfjarige jongetje uit Heibloem te maken te hebben. V's advocate A. Kok-Verheyde verwacht dat V. maandag op vrije voeten komt. Nicky Verstappen verdween 10 augustus 1998 tijdens een jeugdkamp op de Brunsummerheide. Een dag later werd zijn levenloze lichaam gevonden. Tot nog toe zat het onderzoek naar de moord volledig vast. Het OM wil niet op de uitkomst van het dna-onderzoek reageren. Justitie geeft pas informatie als het hele onderzoek is afgerond. (ANP)

Nicky Verstappen

TEL 1-3

VERVOLG VAN PAGINA 1

Volgens De Vries heeft de als labiel bekendstaande Rochus V. over het misdrijf uit de school geklapt tegen een voormalig celmaatje, die met hem in het huis van bewaring in Roermond een straf uitzat. In de gesprekken werd informatie prijsgegeven die alleen de dader kan weten. V., die lange tijd een zwerend bestaan leidde en veelal in kraakpanden verbleef, is volgens zijn advocaat mr. A. Kok-Verheyde eerder verdachte geweest van een zedenmisdrijf. Hij zou ook een incestueuze relatie hebben gehad met zijn stiefbroer, die leiding gaf op het zomerkamp waar Nicky verbleef.

De verdachte ontkent elke betrokkenheid, maar de Maastrichtse justitie zegt zeer serieus aanwijzingen te hebben dat V. iets met de kindermoord te maken heeft. Volgens de persofficier heeft de man inmiddels vrijwillig

wangslim afgestaan voor een dna-test.

Nicky's moeder Bertie Verstappen reageerde gisteren geschrokken op de arrestatie, die mogelijk een doorbraak in het al vaker vastgelopen onderzoek kan betekenen. „Mijn hart gaat als een idioot tekeer”, aldus Bertie, die de verdachte kent. „Het is een akelig gevoel. We zijn hier al vier jaar lang elke dag mee bezig. Steeds weer hoop je dat je eindelijk te weten komt wat er met je kind is gebeurd. We hebben al zoveel teleurstellingen gehad. Het blijft nu afwachten.” Ze vervolgt: „We moesten het nieuws op de radio horen. Ze hadden ons niks verteld, terwijl ik woensdag nog de recherche aan de lijn had.”

Volgens Peter R. de Vries wenst de informant geen aanspraak te maken op de door het tv-programma uitgeloopte beloning van een half miljoen gulden voor de gouden tip in de moordzaak.

Junk Rochus V. blijkt vaste klant van justitie

• Nicky Verstappen

op ruim een kilometer afstand van het tentenkamp. Het jonkvrouw bleek seksueel misbruikt en gewurgd.

Deze week werd de 28-jarige drugsverslaafde zwerfverderochus V. uit Tegelen door een arrestatieteam in de boeien geslagen na een tip aan misdaadverslaggever Peter R. de Vries.

V. is een stiefbroer van Joris V., een van de leiders van het zomerkamp waar Nicky verbleef. Hij zou belangrijke details over de moord, die alleen de dader kan weten, vertellen

hebben aan medegedetineerde H., met wie hij in de gevangenis in Roermond zat. H. zit daar een celstraf van zeven jaar uit wegens het beramen van een moordaanslag op een Roermondse officier van justitie en een Bossche rechter.

Rochus V. is nu betrokkenheid bij moord en ontucht met een minderjarige ten laste gelegd.

De junk blijkt vaste klant bij justitie. Hij werd eerder al veroordeeld voor onder meer diefstal, mishandeling, vernieling, tasjesroof, inbraak en het doorrijden na een ongeval. Ook was hij volgens zijn advocaat eerder verdachte in een ontuchtzaak.

Zijn huurbaas Frank Klessens, die getuige was van de arrestatie, omschrijft hem als iemand die niet echt opviel. V. werkte volgens zijn huisgenooten twee dagen per week zwaar als steigerbouwer in Tegelen.

De rechter-commissaris zal maandag beslissen of zijn voorarrest opnieuw wordt verlengd.

gens justitie een serieuze verdachte. Maar tot wanhoop van Nicky's ouders moest de Limburger weer vrijgelaten worden wegens gebrek aan voldoende bewijs.

„Hoe moet je daarmee leven?” verzucht Nicky's moeder Berthie (38). „We proberen er mee om te gaan. Geen bewijs, wel bewijs. Ons verdriet speelt elke dag. Je blijft zoeken naar antwoorden terwijl je tegelijkertijd angst hebt om te horen wat er met Nicky is gebeurd. Wij weten hoe vreselijk bang hij moet zijn geweest. Die pijn is voor ons ondraaglijk.”

Sinds de kleine Nicky op 10 augustus 1998 op zijn blote voetjes werd meegenomen uit een tent op het jeugdzomerkamp op de Zuid-Limburgse Brunssummerheide en een dag later dood werd gevonden, leeft de familie nog dagelijks in een roes.

Berthie: „Onze dochter Femke is nu 11, zij praat er heel weinig over. Het kind slaapt slecht en is vaak bang. Zij is enorm gehecht aan Nicky's lieveling Meta, onze gouden retriever. Die hond is voor haar de stem van Nicky. Er mag ook niemand aankomen, anders raakt ze over haar toeren. Het is haar manier van verwerken. Voor mijn man en mij ligt het anders. Ons vertrouwen in de mensen is weg. Als we op straat lopen vragen we ons steeds af, zou dat zo'n type zijn?”

De Limburgse politie stopte tot op heden zo'n 50.000 manuren in de geruchtmakende kindermoordzaak, het grootste onderzoek in haar geschiedenis. Zo'n vijftig lieden, waaronder zedendelinquenten maar ook priesters in opleiding die destijds op de hei verbleven, moesten een dna-test ondergaan, zonder resultaat. Maar het dna-onderzoek is voor justitie niet heilig, want de dna-sporen zijn gevonden op een steenworp afstand van de plaats waar Nicky lag werd ontdekt, vlak bij een ontmoetingsplaats voor homo's. Op Nicky's lichaam is nooit dna aangetroffen.

Piekeren

„Elke dag piekeren we hoe we schot in de zaak kunnen krijgen”, vervolgt Berthie Verstappen. „Het contact met het rechercheteam is nu best goed, ook al laat de politie niet veel los. Later hoor je dan dat die Rochus wel eens in Heibloem kwam, waar zijn stiefvader woont. Nicky speelde daar vaak in de buurt op een fietscrossterreintje samen met andere kinderen.”

Rochus V., die elke betrokkenheid steeds heeft ontkend, was al vaker verdachte in ontuchtzaken. De man kwam bij justitie in beeld na een tip van V.'s voormalige celmaat aan misdaadverslaggever Peter R. de Vries. V. zou details over het misdrijf die alleen de dader kan weten, vertellen hebben.

Een Limburgse moeder, die in 1994 al tegen Rochus V. aangifte deed van seksueel misbruik van haar toen bijna drie jaar oude zoontje, is nog steeds woedend. „Rochus was acht jaar lang onze huisvriend en ook mijn oppas”, meldt de moeder die anoniem wenst te blijven. „Maar ook bij mijn buurmeisje. Ik heb haar moeder later nog gewaarschuwd

De Maastrichtse justitie acht de uitslag van het dna-onderzoek echter niet van groot belang in de kindermoordzaak. „Dna verandert voor ons niets”, aldus persofficier mr. Inge Van Hilten. „De man blijft voor ons een serieuze verdachte.”

Het dna-materiaal dat de politie vergelijkt, is afkomstig van een tissue met sperma, die lag op zo'n honderd meter van de plek waar Nicky is gevonden, vlak bij een ontmoetingsplaats voor homo's. Op het lichaam van het slachtoffer zelf werden geen dna-sporen gevonden.

Nicky Verstappen verdween in augustus 1998 uit een jeugdzomerkamp op de Brunssummerheide in Zuid-Limburg. Anderhalve dag later werd zijn ontzield lichaam ontdekt op de hei,

Junk ontkent moord op Nicky Verstappen

door bezoekers van de dichtbij gelegen ontmoetingsplaats voor homo's.

Volgens Peter de Vries is het aan de tot een jarenlange gevangenisstraf veroordeelde Sjra H. (64) uit Herkenbosch te danken dat de zaak-Verstappen opnieuw in beweging is gekomen. H. zit in de gevangenis van Roermond omdat hij het voornemen had uit rancune een voormalige Roermondse officier van justitie en een rechter uit Den Bosch om het leven te brengen. Hij liet De Vries verleden jaar november weten de gouden tip te hebben in de zaak Verstappen omdat

gronden zijn om V. vast te houden.

Tijdens het nu bijna vier jaar oude onderzoek is meermaals de mogelijkheid geopperd dat Nicky Verstappen door een toevallig passerende zwerfvermeegenomen en mogelijk misbruikt. Overigens zijn de desbetreffende van de gevangenis in Roermond was ingesleid.

De resultaten van vergelijkend dna-onderzoek met inderdertig veilig gestelde sporen bij de camping Heikop in Brunssum worden niet eerder V. wordt vandaag voorgeleid bij de rechter-commissaris die moet toetsen of er voldoende

de leiders op het vakantiekamp in Brunssum waar Nicky indertijd verbleef.

De politie is twee maanden geleden een onderzoek naar de gangen van V. begonnen na een tip van Peter R. de Vries, die op zijn beurt door een gedeputeerde van de gevangenis in Roermond was ingesleid.

De resultaten van vergelijkend dna-onderzoek met inderdertig veilig gestelde sporen bij de camping Heikop in Brunssum worden niet eerder V. wordt vandaag voorgeleid bij de rechter-commissaris die moet toetsen of er voldoende

Heerlen - De dinsdag gearresteerde 28-jarige junk Rochus V. uit Tegelen, ontkent dat hij verantwoordelijk is voor de dood van Nicky Verstappen in augustus 1998. Ook bestrijft hij dat hij de jongen heeft verkracht en ontvoerd.

Dat zegt advocate A. Kok-Verheyde in Tegelen na een kort telefonisch onderhoud met V., die in een politiebureau ergens in Zuid-Limburg wordt vastgehouden. „Daarom heeft V. ook onmiddellijk na zijn aanhouding dna-materiaal ter beschikking gesteld”, aldus Kok. Pikante bijzonderheid: Rochus V. is een stiefbroer van een van

door JOAN VAN DEN DUNGEN

TELE 8/3 HEIBLOEM, donderdag De ouders van Nicky Verstappen uit Heibloem gaan opnieuw door een hel. Bijna vier jaar na de laffe moord op hun 11-jarige zoontje loopt de dader nog steeds vrij rond. Vorige week werd de 28-jarige drugsverslaafde Rochus V. uit Tegelen gearresteerd op verdenking van betrokkenheid bij het misdrijf. Vol-

Verdachte van moord Nicky op vrije voeten

Tel 5/3 door Joan van den Dungen MAASTRICHT, dinsdag

De 28-jarige Limburger Rochus V. die verdacht wordt van betrokkenheid bij de moord op Nicky Verstappen, is gisteren op last van de rechter-commissaris op vrije voeten gesteld.

De Maastrichtse justitie is er de afgelopen dagen niet in geslaagd om, naast de belastende verklaringen die er tegen de man liggen voldoende extra bewijs te vergaren. Dit extra bewijs was voor de rechter-commissaris noodzaak om V.'s hechtenis opnieuw te kunnen verlengen.

Overigens blijkt Rochus V. ondanks zijn vrijlating nog niet van het verdachtenlijstje geschrapt. Volgens zijn advocaat mr. Annemiek Kok-Verheyde wordt de man nog steeds verdacht van medeplichtigheid aan ontvoering en seksueel misbruik van en

moord op de 11-jarige Nicky Verstappen uit Heibloem.

„Het gerechtelijk vooronderzoek tegen mijn cliënt loopt nog”, aldus de raadvrouw. „Maar hij ontkent elke betrokkenheid. Hij heeft een aantal verklaringen afgelegd. Hij ontkent ook dat hij ten tijde van het misdrijf op de Brunssummerheide is geweest.”

komen. Volgens De Vries werd hij enkele maanden geleden benaderd door een gedetineerde in de gevangenis van Roermond die de 28-jarige noemde als moordenaar van Nicky. De crime-reporter loofde twee jaar geleden 500.000 gulden uit voor de gouden tip in de moordzaak. De Vries was gisteren niet voor commentaar bereikbaar. De advocate van de Tegelaar bereidt een schadeclaim voor haar cliënt voor. „Hij heeft ten onrechte zes dagen vastgezeten. Mijn cliënt is uitermate blij. Hij verwachtte van meet af aan te worden vrijgelaten. Officieel is hij nog verdachte maar we verwachten dat justitie binnenkort een zogeheten kennisgeving van niet-verdere-vervolgving zal sturen.”

Moeder Berty Verstappen is teleurgesteld. „Ik had gehoopt dat er meer boven water was geko-

men. Aan de andere kant hadden we er ook wel een beetje rekening mee gehouden, want er zijn in het onderzoek van deze zaak wel gekkere dingen gebeurd.”

Nicky verdween op 10 augustus 1998 tijdens een jeugdkamp op de Brunssummerheide. Een dag later werd hij dood aangetroffen. De politie Limburg-Zuid besteedde nooit eerder zoveel energie en mankracht in het oplossen van een zaak. In totaal zijn 48.000 manuren in de zaak gestoken. De enorme inzet kon niet verhullen dat er volgens een intern evaluatierapport van de politie 'inschattingsfouten' zijn gemaakt bij het zoeken naar de dader. Zomer 2000 werd een 53-jarige man uit Kerkrade gearresteerd die net als de huidige verdachte na enkele dagen vrijkwam wegens gebrek aan bewijs.

N/h N 01-03-02

64E 5/3

'Pleeggezin voor Rochelle'

VERVOLG
TEL 7/3
voor die man. Maar niemand wilde me geloven, zelfs mijn eigen ouders niet."

"Mijn zootje zou zoiets nooit verzinnen. U mag best weten dat ik die

Rochus toen een flink pak slaag heb gegeven. Een kind, verdomme. Een kind is onschuldig. Daar moet je met je tengels vanaf blijven. Ik had altijd een hele goeie band met mijn zootje. Ik kan hem niet eens meer knuffelen. Maar één iemand heeft mij dit allemaal afgepakt. En dat doet pijn. Heel veel pijn."

Buurtbewoners van de Reuverse Klaproosstraat startten jaren geleden al een handtekeningactie om Rochus V. uit hun buurt te verwijderen.

"Mijn zootje is later gehoord in een speciale zedenstudio voor misbruikte kinderen in Eindhoven", vervolgt de moeder. "Ook de politie was ervan overtuigd dat er met hem dingen gebeurd zijn die niet mogen. Ik wist het, als moeder voel je zoets aan. Ik ben nu zo kwaad, zo verbitterd. Mijn kind is voor het leven getekend. Maar die man zal altijd blijven ontkennen. Het is een junk, maar wel een hele slimme."

Onderzoek naar moord op Rowena afgerond

Van onze verslaggever
ROTTERDAM

Het onderzoek naar de dood van 'het meisje van Nulde', Rowena Rijkers, is 'zo goed als afgerond'. Zowel de 25-jarige moeder als haar 32-jarige vriend worden in april gedagvaard op verdenking van moord of doodslag op het meisje. Dat heeft het Openbaar Ministerie in Zutphen woensdag bekendgemaakt.

De vrouw wordt verdacht van op zijn minst medeplichtigheid aan de dood van het 4-jarige meisje. Vandaag en op 4 april buigt de rechtbank in Zutphen zich nogmaals over verlenging van de voorlopige hechtenis van achterenvolgens de vriend en de moeder. De politie stuurt het dossier begin april toe aan de behandelend officier van justitie.

Op 24 april vindt dan de eerste

Rochelle R. naar pleeggezin

Van onze verslaggever
ROTTERDAM

Rochelle Rijkers, het jongere zusje van het 'meisje van Nulde' Rowena Rijkers, moet in een therapeutisch pleeggezin worden geplaatst. Dat heeft de rechtbank in Dordrecht woensdag beslist.

In de tijd dat het meisje verbleef bij haar moeder en haar vriend zou zij ernstig zijn mishandeld. Onderzoek heeft uitgewezen dat zij bovendien lijdt aan angst- en paniekstoornissen. Een therapeutisch pleeggezin zou haar de beste mogelijkheden bieden om die problemen te overwinnen.

Morgen spreekt de rechter over Rochelle, zusje van het 'meisje van Nulde'. Kinderbescherming adviseert haar onder te brengen bij een 'therapeutisch pleeggezin'.

Door onze redacteurs
SHEILA KAMERMAN
en JANNETTE KOELEWIJN
DORDRECHT, 5 MAART. Rochelle Rijkers - het zusje van Rowena, het 'meisje van Nulde' - is geestelijk en lichamelijk mishandeld in de periode dat ze met haar moeder woonde bij haar nieuwe vriend, Mike J. Dat staat in het rapport dat de Raad voor de Kinderbescherming over Rochelle maakte. Dat rapport komt morgen ter sprake als de kinderrechter in Dordrecht zich buigt over de vraag wat er met Rochelle zal gebeuren.

Wanda, de moeder van Rochelle, wordt samen met Mike J. verdacht van moord of doodslag op Rochelle zusje Rowena. Lichaamsdelen

van Rowena werden vorig jaar augustus kort voor haar vijfde verjaardag gevonden op het strand van het Veluwemeer en in de Nieuwe Waterweg. Wanda en haar vriend Mike J. werden in december gearresteerd in Spanje. Ze hadden Rochelle bij zich. Wanda en Mike J. zitten nu vast in Nederland. Wanda was in april 2001, kort na Pasen, ingetrokken bij Mike J. in Rotterdam. Ze had hem twee weken eerder leren kennen in de chatbox van Lycos op internet.

Rochelle werd in december door haar vader, Martin Huisman, opgehaald uit Spanje en meegenomen naar Nederland. Martin Huisman, bijgestaan door het televisieprogramma Tros Vermist, wilde haar bij zich houden, in zijn flat in Dordrecht. Maar dat mocht niet van de Raad voor de Kinderbescherming, Huisman had niet de voogdij over zijn dochter. Die had Wanda, sinds hun scheiding. En Wanda wilde niet dat Rochelle naar haar vader ging. Rochelle kwam onder toezicht van Jeugdzorg. En ze werd zolang ondergebracht bij het jongere zusje van Martin Huisman, ook in Dor-

recht. De Raad voor de Kinderbescherming begon een onderzoek. Hoe ging het met Rochelle? En was haar vader wel in staat om haar op te voeden?

Huisman wil zijn dochter nu terug. Maar Wanda wil Rochelle zelf opvoeden, zodra ze uit voorarrest is. Tot die tijd, vindt ze, moet Rochelle naar haar moeder of haar zusje. De Raad voor de Kinderbescherming vindt dat Rochelle naar een 'therapeutisch pleeggezin' moet. Morgen staan Martin Huisman, Wanda en de Raad voor de Kinderbescherming voor de kinderrechter. Hun argumenten staan in het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming. Niet alleen Huisman en Wanda werden ondervraagd, maar ook Wanda's moeder, Wanda's zusje, het zusje van Huisman, de mensen van het consultatiebureau waar Rochelle en Rowena als baby's kwamen en hun huisarts. De Raad voor de Kinderbescherming vroeg kinderpsycholoog W. Wolters om Rochelle en haar vader te onderzoeken.

Wolters vindt dat Rochelle niet naar haar vader kan. Die kan haar, staat in het rapport, niet de 'struc-

tuur' bieden die ze nodig heeft, na alles wat ze heeft meegemaakt. Wolters vindt ook niet dat Rochelle naar Wanda kan, als die vrij zou komen. Zij geeft haar kinderen niet de bescherming die ze nodig hebben. Rochelle kan, vindt Wolters, ook beter niet bij de zuster van Martin Huisman blijven. Het gaat daar goed met Rochelle, maar ze kan er onvoldoende haar trauma's verwerken.

De zuster van Huisman vertelde Wolters dat Rochelle haar 's nachts niet had durven roepen toen ze een keer in bed had overgegeven. Rochelle vraagt volgens haar ook voor alles toestemming, zelfs om naar de wc te gaan. Rochelle reageert niet als een normaal kind van haar leeftijd, zegt Wolters in het rapport. Ze is angstig en ze 'manipuleert' volwassenen. Wolters heeft haar verteld dat haar zusje dood is.

In januari hield Huisman zich, met Rochelle, meer dan een week schuil in Amsterdam, nadat Jeugdzorg zijn dochter bij hem wilde weghalen. Hij heeft zijn advocaat nu beloofd dat hij 'geen gekke dingen zal doen'.

Moeder Rochelle niet vervolgd om mishandeling

GPD
Dordrecht/Nulde

Justitie gaat Wanda Rijkers vooralsnog niet vervolgen voor mishandeling van haar nog levende dochttertje Rochelle van 3 jaar.

De 25-jarige vrouw moet samen met haar Mike J. (32) uit Rotterdam terecht staan voor de moord dan wel doodslag op Rochelles zusje Rowena (4). Delen van haar lichaam werden gevonden in Hoek van Holland en bij Nulde.

Gisteren diende voor de rechtbank in Dordrecht achter gesloten deuren een rechtszaak rond de voogdij van Rochelle, waarover zich drie kinderrechters zullen beraden.

Het meisje verblijft nu bij de zus van haar vader Martin Huisman, maar die wil zelf de voogdij over zijn dochter. Moeder Wanda, die verwacht snel uit voorarrest te komen, wil echter hetzelfde.

Tijdens de zitting bleek dat de Raad voor Kinderbescherming geen van de ouders ziet zitten als voogd. Haar vader niet, omdat hij niet in staat zou zijn voor Rochelle te kunnen zorgen. En haar moeder niet, omdat het kind er niet veilig zou zijn. Ook de tante waar ze nu verblijft, is wat be-

treft de Raad voor de Kinderbescherming geen optie. Aangeraden werd om een 'therapeutisch pleeggezin' voor haar te zoeken. In het rapport van de Raad voor Kinderbescherming wordt verder geconstateerd dat Rochelle in de tijd dat zij bij haar moeder en haar vriend Mike woonde, zowel lichamelijk als geestelijk is mishandeld. Het 3-jarige meisje heeft littekens op haar rug die kunnen zijn veroorzaakt door uitgedrukte sigarettenpeuken.

De persofficier van de strafzaak tegen de moeder en haar vriend spreekt van een belangrijk gegeven. „Niettemin heeft het niet direct met de lopende strafzaak te maken," zegt hij.

"Het is voorlopig alleen een rapport van de Raad voor de Kinderbescherming dat wordt gebruikt in een voogdijzaak bij de kinderrechter in Dordrecht. Daar kan ik niets over zeggen."

Toch is het volgens hem denkbaar dat wanneer er bewijzen zijn voor de stelselmatige lichamelijke en geestelijke mishandeling van Rochelle, de zaak wordt gevoegd bij die van haar vermoorde zusje Rowena. In principe hoort zoiets thuis in een strafzaak, maar daarvoor moet wel eerst aangifte worden gedaan. En dat is (vooralsnog) niet gebeurd.

door Jolande Westdorp
DORDRECHT, woensdag
Verdachte Wanda Rijkers van de moord op haar dochttertje Rowena (4), en sinds vijf maanden zwanger van een derde kind, ontkent iedere betrokkenheid bij het schokkende misdrijf.

Rijkers (25), die momenteel evenals haar Rotterdamse vriend Mike J. (32) vastzit, verwacht verder binnen een mum van tijd "weer naar huis" te kunnen om voor haar andere kind, Rowena's zusje Rochelle (3) en haar toekomstige baby te zorgen.

"Ze geeft aan dat zij niets te maken heeft gehad met de dood van Rowena en dat zij ervoor zal zorgen dat dit Rochelle en het op komst zijnde kind niet zal overkomen", staat in een rapport van de Raad voor Kinderbescherming waarin De Telegraaf gisteren inzage had. Vandaag beslist een kin-

Psycholoog praat mond voorbij Rochelle weet dat Rowena is vermoord

door Jolande Westdorp
DORDRECHT, donderdag
Peuter Rochelle (3) is te weten gekomen dat haar zusje Rowena (4) is omgebracht. Een psycholoog die het meisje onderzocht, heeft zijn mond voorbij gepraat.

Advocaat mr. C. Liefding die Rochelles vader Martin Huisman bijstaat, is daar woedend over. "Wij hadden Rochelle in het bijzijn van haar familieleden over die vreselijke gebeurtenis willen vertellen. Nu is het zonder enig overleg gebeurd."

Liefding heeft de kinderrechter gisteren tijdens een zitting in Dordrecht verzocht om een tweede, onafhankelijk onderzoek naar de geestgesteldheid van de peuter en de ouderschapskwaliteiten van haar vader.

De advocaat heeft grote moeite met het onderzoek dat de Raad voor de Kinderbescherming aanvoert om Rochelle in een pleeggezin te plaatsen.

De kinderrechter beslist volgende week donderdag wat er met Rochelle gaat gebeuren.

Volgens onbevestigde berichten heeft Rotterdammer Mike J., de vriend van Rochelles moeder Wanda Rijkers, de moord op Rowena inmiddels gedeeltelijk bekend. Persofficier mr. J. Buttinger wilde daar gisteravond niet op ingaan. Wel maakte hij bekend dat binnenkort een dagvaarding tegen Wanda Rijkers en Mike J. wordt uitgebracht. Het duo zal naar verwachting in april terechtstaan.

Littekens op rugje van gloeiende peuken
**Peuter Rochelle werd
gruwelijk mishandeld**

derrechter in Dordrecht waar Rowena's zusje Rochelle de komende tijd wordt ondergebracht.

In het rapport staat dat de Dordtse peuter gruwelijk is mishandeld. Klinisch psycholoog prof. dr. Wolters constateerde dat Rochelle 'in de tijd dat zij bij haar moeder en Mike J. woonde herhaaldelijk op grove, sadistische wijze lichamelijk en geestelijk werd mishandeld'.

Verder ontdekte de specialist dat Rochelle een aantal gruwelijke dingen rondom de dood van haar zusje Rowena heeft meegemaakt.

Zie verder pag. 6 kol. 2

Hij is een beroemde en graaggeziene inwoner van Machelen-aan-de-Leie, dus verdient Gerard Reve daar best het Ereburgerschap. Zo werd vorige week beslist. En hiermee sterft de rel rond Reves — overigens rijkelijk late — bekroning met de Prijs der Nederlandse letteren wellicht een zachte dood, op hier en daar nog een opiniestuk in de krant na. *Much ado about nothing?* Hier waren toch de koning, een minister en een mondige cenakel als het schrijversgild in het geding. En niemand is daar fraai uitgekomen. Op het Hof na.

Reve behoort wellicht niet tot de hofleveranciers in lectuur van de Belgische *royals*. Ze zouden vast niet weinig schrikken van dat oeuvre, waarin minderjarige 'droomprinsen' wel vaker met niets dan geilheid worden bejegend. Maar dat is literatuur, *fictie*, en een rijk verbeeldingsleven deed nog nooit iemand kwaad. Maar het reglement wil dat het staatshoofd die prijs uitreikt. Die omstandigheid verleent de prijs de grandeur die hem tot de oppergaai van de Nederlandse literatuur maakt, al staat hij qua geld (16.000 euro) in de schaduw van tal van door de commercie gesponsorde onderscheidingen. Het duurt lang eer de glorie van het Hof gaat tanen.

Geen punt voor koning Albert. Het Hof was al begonnen met het voorbereiden van het feestje toen deze zomer bleek dat de zelfverklarde pederast Joop Schafthuizen, Reves levenspartner en 'zaakbehartiger', zich niet tot de rijke verbeelding zou hebben beperkt. Niemand is schuldig zolang geen rechter hem heeft veroordeeld, maar in interviews ontkende Schafthuizen de feiten alvast niet. En Schafthuizen is de centrale figuur in alles wat met en rond de naar verluidt erg zieke schrijver gebeurt. En pedofiel misbruik is hoe dan ook altijd zwaarwichtig. Probleem.

Het Hof kaartte de zaak aan en cultuurminister Anciaux, die er politiek verantwoordelijk voor is, annuleerde botweg het feest. Het schrijversgild voelde zich in het kruis getast. Deze auteurs begonnen een handtekeningenactie en in ordinair oppositietaal eisten ze Anciaux' ontslag. Toen 'de' schrijvers niet in staat bleken om een constructief gevolg te breien aan hun protest, wakte dat steeds meer de schijn van een elitaire, egocentrische, pathetische en kakofonische oprisping. Zozeer dat de schrijvers met hun gestoethaspel dat van Anciaux naar de achtergrond drukten. Zo redde de minister onbedoeld uit een lastig parket. Met hen vergeleken, was hij de koelbloedigheid zelve gebleven.

'Ja. Je zou vaker aan het Hof moeten komen,' meende Woelrat.

'Het heeft zijn voor en het heeft zijn tegen,' gaf ik toe.

(Uit: Gerard Reve, *'Lieve jongens'*, 1973.) ■

MARC REYNEBEAU

Zaak-Schafthuizen: Journalist vrijgelaten

BRUSSEL/GENT 15/13 Justitie in Gent heeft rechtbankverslaggever José Masschelin van het Vlaamse dagblad *Het Laatste Nieuws* gisteren weer op vrije voeten gesteld. Masschelin was aangehouden omdat hij zou hebben betaald voor informatie over seksueel misbruik van een minderjarige door Joop Schafthuizen, de partner van auteur Gerard Reve.

De aanhouding van de journalist had vorige week donderdag plaats na een klacht van Schafthuizen. De ouders van een dertienjarige buurjongen van Schafthuizen en Reve zouden tegen alle regels in informatie hebben verstrekt aan de verslaggever. Schafthuizen gaf het seksueel misbruik van de jongen eerder toe. (ANP)

GENT - HET BELANG V. LIMBURG 29.12.01

Een onderzoeksrechter heeft het onderzoek afgerond tegen Joop Schafthuizen, de vriend van auteur Gerard Reve, met betrekking tot aanranding van een 13-jarig jongetje. Volgende week wordt het dossier meegedeeld aan het Gentse parket dat kan starten aan de eindvordering. Eind januari zou het voor de raadkamer komen voor eventuele doorverwijzing naar de strafrechter. Ondertussen heeft onderzoek uitgemaakt dat Schafthuizen geen hijttelefoontjes pleegde naar de familie van zijn vermeende slachtoffer. Een maand geleden diende de moeder uit Machelen klacht in tegen Schafthuizen wegens verschillende telefoons. Onderzoek wees uit dat enkele oproepen op de voice-mail van de familie wel van Schafthuizen kwamen, maar op enkele was niets te horen en bij andere was er enkel sprake van «zware ademhaling».

Schafthuizen pleegde geen hijttelefoontjes

DE MORGEN 29/12/01

Een onderzoeksrechter heeft het onderzoek afgerond tegen Joop Schafthuizen, de vriend van auteur Gerard Reve, met betrekking tot een aanranding van een dertienjarig jongetje. Volgende week wordt het dossier meegedeeld aan het Gentse parket, dat kan starten aan de eindvordering. Eind januari zou het voor de raadkamer komen voor eventuele doorverwijzing naar de strafrechter. Er loopt al een tijdje een onderzoek tegen Schafthuizen over een aanranding. Ondertussen heeft bijkomend onderzoek uitgemaakt dat Schafthuizen geen hijttelefoontjes pleegde naar de familie van zijn vermoedelijke slachtoffer. Een maand geleden diende de moeder van dat mogelijke slachtoffer uit Machelen klacht in tegen Schafthuizen wegens verschillende telefoontjes die ze van hem kreeg. Onderzoek wees uit dat enkele telefoontjes naar de voice-mail van de familie wel van Schafthuizen kwamen. Maar op enkele was er niets te horen, bij een paar opnames was er enkel sprake van een 'zware ademhaling'. "De verdachte heeft zelf in een verklaring gezegd dat hij enkel belde als reactie op een artikel in *Het Laatste Nieuws*. In dat artikel verwoorde de moeder zich over het feit dat hij nog steeds geen excuses had aangeboden", zegt parketwoordvoerder Nicole De Rouck. "Tot nu toe heeft de verdachte alle voorwaarden, die hem werden opgelegd door de onderzoeksrechter, nageleefd."

DE ZEVEN ZONDEN

Eendagsbloemen

VK 30/3

Zaak Joop Schafthuizen Journalist vast na citeren uit strafdossier

Door een onzer redacteurs

HRC

AMSTERDAM, 21 MAART. Een Belgische journalist hangt enkele maanden gevangenisstraf boven het hoofd vanwege zijn berichtgeving over de zaak Joop Schafthuizen, de levensgezel van Gerard Reve.

José Masschelin van *Het Laatste Nieuws* heeft in een artikel geciteerd uit het strafdossier, waarin Schafthuizen bekend 'zeker negen pedofiele relaties' te hebben gehad, onder meer drie jaar lang met een minderjarige Franse jongen. Schafthuizen wordt in België verdacht van aantasting van de eerbaarheid van een dertienjarige inwoner van Machelen en het bezit van kinderporno. Vanwege deze zaak ontging Gerard Reve vorig jaar de uitreiking van de Grote Prijs der Nederlandse Letteren uit handen van de Belgische koning.

De journalist zat tot maandag op last van de Gentse onderzoeksrechter vijf dagen in hechtenis op beschuldiging van schending van het inzagerecht. In België mogen alleen betrokkenen bij een lopend onderzoek het dossier inzien. De zaak-Masschelin, die bekend werd na een klacht van Schafthuizen, leidde in België tot een felle discussie over de bewegingsruimte van journalisten. Ten minste tachtig Belgische journalisten protesteerden vrijdag voor het Paleis van Justitie in Gent tegen de aanhouding. De secretaris van de Belgische journalistenbond AVBB beschouwt de arrestatie van de journalist als 'een oorlogsverklaring'. Volgens de vakbond pleegde Masschelin niet meer dan rechtmatige onderzoeksjournalistiek en door inzage in een 'geheim' dossier de openbaarheid gediend.

De journalist ontving het dossier van de ouders van de jongen, met wie Schafthuizen ontucht zou hebben gepleegd. De kopieerkosten van 150 euro, die *Het Laatste Nieuws* op zich nam, zijn door de onderzoeksrechter als omkopingsgeld aangemerkt. Hans Deridder, chef redactie van *Het Laatste Nieuws*, vreest dat zijn collega enkele maanden achter de tralies moet. „Dit is uniek, zelfs in de Belgische journalistiek. Terwijl het onderzoek naar Schafthuizen stil ligt, moest blijbaars een eigenzinnig journalist worden aangepakt. Hij is behandeld als een gangster en in verhoort geïntimideerd."

In zijn artikel van 20 februari liet Masschelin Schafthuizen onomwonden aan het woord: „Als ik een school voorbij loop, dan vrees ik dat de mensen de opwinding op mijn gezicht kunnen zien.” Tot zijn ondervragers betroude Schafthuizen spijt over zijn pedofiele verleden: „Ik ben al 37 jaar fout.” Schafthuizen, die zich '100 procent pedofiel' noemt, hoopte door schuldgevoelens met behulp van drugs als morfine en heroïne 'snel op te branden'. Over het incident met de jongen in Machelen: „Ik heb het vertrouwen van die jongen ontceerd. Ik had me beter in de hand moeten houden." Het onderzoek in de zaak-Schafthuizen is afgesloten. De Raadkamer gaat bepalen of Reve's huisgenoot daadwerkelijk voor de rechter komt.

jaloerie

traagheid onkuishheid ijdelheid gierigheid toorn gulzigheid

Hoe het met hem gaat? 'Ach, halen en brengen, zullen we maar zeggen.'

Joop Schafthuizen gruwet van elk bericht dat zijn zaak opnieuw in de publieiteit brengt. Zijn onzedelijke bejegening van een minderjarige jongen, vorige zomer, alsmede het in bezit hebben van een grote collectie pornografie, leidden in Nederland en België tot een rel die koning Albert deed besluiten Schafthuizens levensgezel Gerard Reve niet persoonlijk de prestigieuze Prijs der Nederlandse Letteren uit te reiken.

'Ik heb van het begin af aan gezegd dat ik er heel veel spijt van heb', benadrukt Schafthuizen. Met zijn belangstelling voor het geslachtsdeel van een 13-jarig dorpsgenootje ging hij over de schreef. 'Maar wat daarna is gebeurd, is kaskai-aans. Al die heibel.'

Aan het spraakmakende feuilleton werd onlangs een nieuwe aflevering toegevoegd. De krant *Het Laatste Nieuws* publiceerde details uit het dossier van justitie in Gent, belast met het gerechtelijk vooronderzoek naar wat zich precies voltrok. Slachtoffers en in dit geval hun ouders mogen zo'n onderzoek inzien. Maar zij mogen geen informatie aan derden verstrekken, wat wel gebeurde: journalist José Masschelin nam in zijn krant onder andere Schafthuizens verklaring aan de gerechtsspsychiater over dat hij in zijn leven 'zeker negen pedofiele relaties' heeft gehad - de toevoeging niet-seksueel ontbrak.

Twee weken geleden ging de Gentse justitie, na huiszoeking, tot aanhouding van Masschelin over. Opnieuw groot rumoer, nu vooral in België, bij verontwaardigde collega's en de journalistenbond. Waar Schafthuizen de openbaarmaking van passages uit het dossier als een verregaande inbreuk op zijn privacy betitelde, verdedigden Belgische journalisten de handelwijze van Masschelin als een fijn staaltje onderzoeksjournalistiek. Schafthuizens advocaat mr. Toon Descheppe spreekt van 'een flagrante schending van de wet'. Masschelin kwam na vijf dagen vrij. Hem hangt een gevangenisstraf van acht

Vriend van Gerard Reve naar raadkamer voor aanranding HCN jongetje

GENT - Joop Schafthuizen (foto), de vriend van de Nederlandse schrijver Gerard

Reve, verschijnt begin februari voor de Gentse raadkamer. Schafthuizen wordt beschuldigd van aanranding van de eerbaarheid van een minderjarige jonger dan 16 jaar, en van bezit van kinderporno. Als de raadkamer hem doorverwijst naar de correctionele rechtbank, riskeert de man zes maanden tot vijf jaar cel, voor beide feiten samen. Voor de kinderporno kan hij een boete krijgen tussen 500 en 5.000 euro (20.000 tot 200.000 frank). Schafthuizen misbruikte tijdens de zomervakantie een buurjongetje dat in z'n tuin kwam bijklinken. Hij betastte de 13-jarige jongen in zijn huis in Zulte, bij het Oost-Vlaamse Machelen. (JCC/EDG)

dagen tot een jaar boven het hoofd. De ouders werden niet aangehouden, maar zijn wel onder verdenking gesteld.

Het bizarre aan de opwinding over de pedofiele geardheid van Schafthuizen is dat deze daar nooit geheimzinnig over heeft gedaan. Al in 1984 stond 'matroos Vosch', zoals Reve zijn vriend en zaakwaarnemer noemt, met ontbloot bovenlijf op de cover van het toenmalige weekblad *HP*. In een uitgebreid interview deelde Schafthuizen onverbloemd mee: 'Zeg maar gerust dat ik

Joop Schafthuizen FOTÓÁN

heel erg pedofiel ben. Ik hou van jongetjes tussen de 10 en de 15. Van die eendagsbloemen; jongens die maar één weekend, of zelfs maar één dag op hun mooist zijn.'

Ook sprak Schafthuizen over zijn verzameling naaktfoto's, over de relaties die hij aanging en hoe die zich verhiielden tot zijn vriendschap met Reve. 'Omdat zulke verhoudingen vrijwel altijd genoemd zijn tragisch te eindigen, zijn wij er allebei al in verschrikkelijke depressies door geraakt. Die jongens gaan je op den duur zien als een meelijwekkende figuur, met wie ze niks meer te maken willen hebben.'

Schafthuizen werd vorige week 54, een moment van reflectie. 'Mij is keihard duidelijk geworden dat een man van mijn leeftijd zich hiermee niet meer bezig kan houden.'

Wanneer de zaak-Schafthuizen voorkomt, is onduidelijk. Remco Meijer

Vriend van Gerard Reve bekent negen pedofiele relaties

GENT — Joop Schafthuizen (53), de vriend van de Nederlandse schrijver Gerard Reve, die verdacht wordt van de aanranding van een minderjarige jongen, heeft tegenover zijn ondervragers bekend dat hij in zijn leven al zeker negen pedofiele relaties heeft gehad, waarvan acht langdurig. Sommige verhoudingen, steeds met jongens tussen 13 en 16 jaar oud, raakten bekend, maar de beeldende kunstenaar bleef tot de zomer van vorig jaar uit de greep van het gerecht. Speurders vonden, tijdens huiszoeken, foto's van één van de vroegere slachtoffers, een 13-jarige Franse jongen die Schafthuizen lokte zoals hij dat deed met het jongetje uit Machelen-a/d-Leie dat de hele zaak aan het rollen bracht. Reves vriend worstelt al zijn hele leven met zijn seksuele geaardheid, vroeg hulp bij verschillende psychiaters, heeft spijt en vloekt voortdurend op zichzelf. Hij belooft dat hij zich van nu af enkel nog zal bezighouden met «mooie pedofiele symbolen in marmer of glas».

José MASSCHELIN

HLN 20/2

«Ik ben al 37 jaar fout»

Schafthuizen liep eind augustus vorig jaar tegen de lamp. Een jongetje van dertien dat regelmatig karweitjes kwam opknappen in de tuin en de villa van het homokoppel Reve/Schafthuizen in Machelen-a/d-Leie, vertelde na lang aarzelen aan zijn ouders dat Schafthuizen hem «seksueel aangeraakt» had. Het gerecht van Gent startte een onderzoek, Schafthuizen bekende, maar voegde eraan toe dat «het bekijken en betasten van het pielemuisje maar zestig seconden geduurd had». Het onderzoek is nu, op enkele bijkomende opdrachten na, afgesloten en komt binnenkort voor de raadkamer. Die moet bepalen of Schafthuizen daadwerkelijk voor een rechtbank zal moeten verschijnen.

«100% PEDOFIEL»

Het onderzoek leverde heel wat materiaal op over het verleden van de verdachte, die zichzelf niet ziet als homofiel, maar «100% pedofiel». «Als ik een school voorbijloop, dan vrees ik dat de mensen de opwinding op mijn gezicht kunnen zien. Ik kamp bijgevolg met een soort straatvrees. Al mijn hele leven», verklaarde hij. Schafthuizen nam ooit grote hoeveelheden drugs, waaronder morfine en heroïne. Hij hoopte op die manier «snel op te branden», vlug van de aardbol te verdwijnen. Hij had genoeg van zichzelf, maar vond later weer levenskracht in Indonesië, waar hij zijn pedofilie als «een soort trots» kon beleven.

REVE OP DE HOOGTE

Schafthuizen bekende tegenover de speurders acht langdurige pedofiele relaties uit zijn verleden, de kortstondige affaire met het jongetje in Machelen niet meegerekend. Het gerecht vond herinneringen aan een 13-jarig slachtoffer uit Frank-

rijk, dat Schafthuizen tussen 1987 en 1990 misbruikte en fotografeerde. «Hij was een buurjongen van ons eigendom in Frankrijk. Ik had een intieme, seksuele relatie met hem. Ik moest geen druk uitoefenen, hij aanvaardde dat. Ik nam ook een paar naaktfoto's van hem. Gerard (Reve, red.) was op de hoogte, maar nam niet deel aan de vrijpartijen. Hij is anders geaard».

De ouders van het jongetje raakten op de hoogte. Ze gaven Schafthuizen een standje en daar bleef het bij. Schafthuizen bekende nog dat hij ook in Nederland «vriendschappelijke relaties» onderhield met jongens van vijftien.

Reves vriend gaf ook uitleg over zijn trucjes om kinderen zover te krijgen dat ze zich in zijn bijzijn uitkleedden. «Ik stelde de jongens voor om enkele modiefoto's te maken. Ze moesten zich daarvoor omkleden. Zo kon ik hun penis zien».

Hij bekende dat hij op die manier ook het jongetje uit Machelen-a/d-Leie benaderde. «Ik drong aan, maar de jongen weigerde. Ik zei hem dat het maar heel even moest en dat hij zijn ogen maar eens moest sluiten».

Schafthuizen beseft dat hij een misdrijf pleegde. «Ik ben al 37 jaar fout», gaf hij toe. «Ik heb het vertrouwen

van die jongens ontwaard. Ik had me als volwassen man beter in de hand moeten houden».

Hij beloofde intussen dat hij nooit meer een relatie zal beginnen met een jongen, maar ervaart ook dat zijn «levensvreugde» helemaal weg is. De verdachte is volgens specialisten nog steeds een gevaar voor de samenleving.

Joop Schafthuizen gebruikte vaak hetzelfde trucje: «Ik stelde de jongens voor enkele modiefoto's te maken. Ze moesten zich daarvoor omkleden. Zo kon ik hun penis zien».

Foto Geert De Ryck

Schafthuizen, hier samen met zijn vriend, de Nederlandse schrijver Gerard Reve: «Gerard wist van mijn pedoseksuele activiteiten, maar nam niet deel aan de vrijpartijen. Hij is anders geaard». Foto Martijn van de Griendt

«Ik ben geen homofiel, maar 100% pedofiel. Als ik een school voorbijloop, dan vrees ik dat men de opwinding op mijn gezicht kan zien»

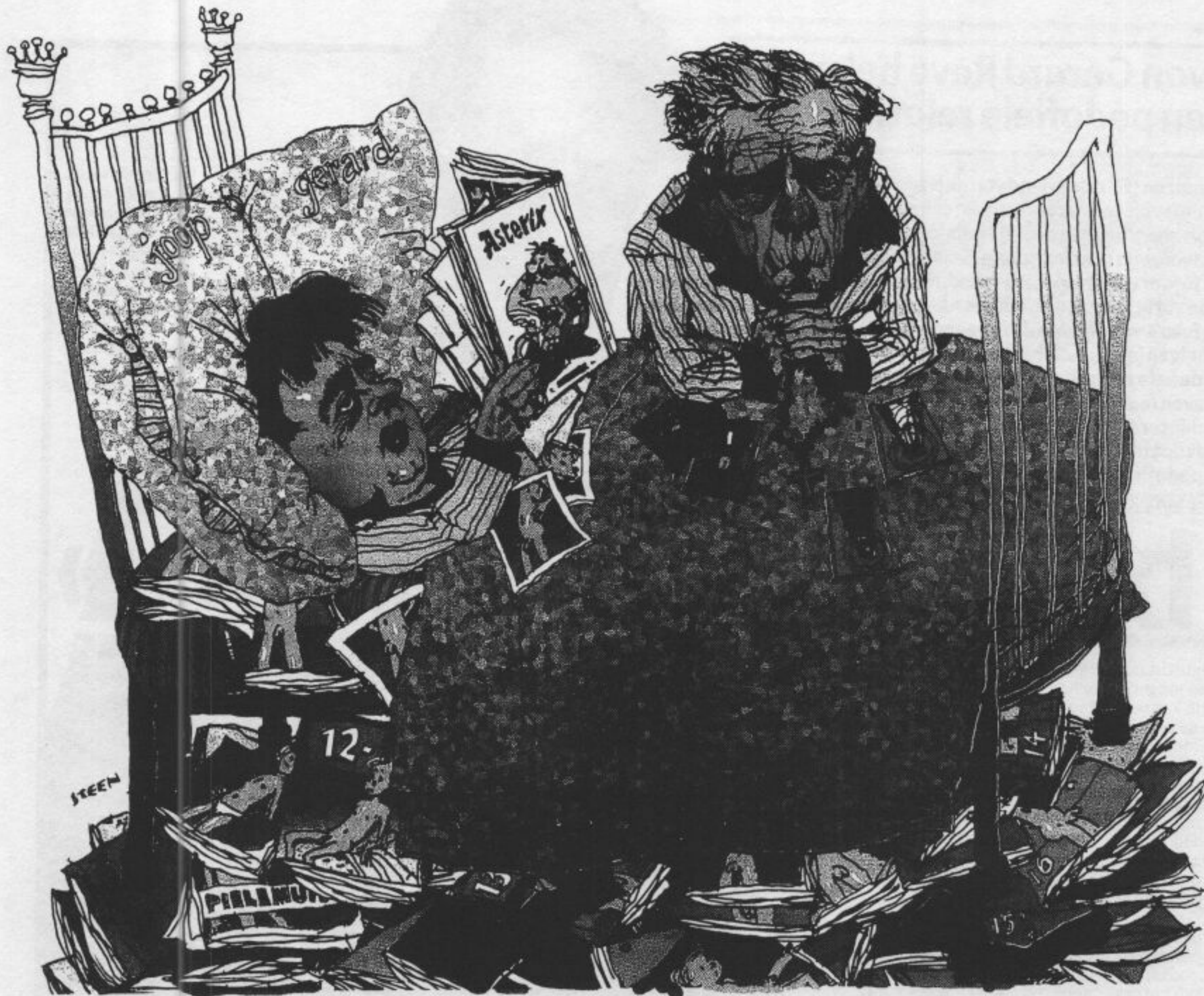
Gewelddadige kinderporno op zolder

MACHELEN-a/d-LEIE — Het gerecht vond grote hoeveelheden kinderporno in de villa van Gerard Reve en zijn vriend Joop Schafthuizen. Het materiaal, foto's en (video-)films, laat weinig aan de verbeelding over. De huiszoeken, in augustus vorig jaar, verliepen nogal tumultueus.

Schafthuizen raakte volledig over zijn toeren toen de speurders aanbelden. Hij probeerde zich met geweld te verzetten tegen de huiszoeken. De agenten hadden moeite hem in bedwang te houden. Hij eiste een advocaat en stuurde de demente Reve blootsvoets de straat op om bij bureaus een raadsman te gaan bellen. Toen Schafthuizen uiteindelijk gekalmeerd

raakte, begonnen speurders te zoeken. De reden van zijn razernij werd gauw duidelijk. Er werden stapels kinderporno en kinderlingerie in beslag genomen.

Schafthuizen is al sinds de jaren zestig een verwoed verzamelaar van kinderporno, toen nog op krakende 8mm-films. Later kwamen daar amateuristische en professionele video's bij. Hoewel vrienden er hem vaak op gewezen hadden dat het bezit daarvan verboden is in België, bleef hij de kinderporno op zolder bewaren. Op sommige van zijn films is te zien dat kinderen met slagen tot seks gedwongen worden. Hij beweert dat hij zelf door die beelden gechoqueerd raakte en ze maar één keer bekeken heeft. (JM)

PAR 9-3

PAUL VAN DER STEEN

Joop Schafthuizen & Gerard Reve

RADIOMAKER Bert Boelaars (49) was in de jaren zeventig journalist te Weert bij het regionale huis-aan-huisblad *Op de Keper*. In die tijd kwam hij in contact met Gerard Reve, die zich in 1972 in het Limburgse provinciestadje vestigde en introk bij reviaan Guus van Bladel. Boelaars wist Reve 'redacteur' te maken van zijn krant, wat leidde tot vermakelijke berichten van en over de schrijver. Bij uitgeverij Veen verscheen nu Boelaars' boek *Koninklijke Jaren. De Weerter periode van Gerard Reve*, dat gezien kan worden als een informatieve deelbiografie van zo'n tien jaar Gerard Reve. De publicatie leidde inmiddels tot enkele positieve kritieken zoals die van Arjan Peters in *de Volkskrant*.

De vraag wat Gerard Reve en zijn partner van het boek vinden werd tot dusver niet beantwoord, behalve dat Boelaars' afsluitende voetnoot wel iets doet vermoeden. Die luidt: 'Uiteraard heb ik in het kader van dit boek contact opgenomen met Reve en Joop Schafthuizen. De laatste liet via mijn antwoordapparaat weten "helaas" geen medewerking te willen en te kunnen geven.'

En hoe is het nu het boek goed en wel in de boekhandel ligt? Boelaars, doelend op Schafthuizen: 'Het orakel van Machelen heeft nog niet gesproken! Maar ik heb een dag of tien geleden (rond 15 februari, red.) een exemplaar van het boek naar ze opgestuurd met een vriendelijk briefje. Schafthuizen wil ons wel te woord staan, maar niet over Boelaars' boek. Hij verwijst naar de uitgever van het boek: Bert de Groot. Die is enigszins verbaasd: 'Schafthuizen en ik hebben er een keer over gepraat en daarbij liet hij weten niet erg verheugd te zijn met deze uitgave. Maar ik kijk daar niet van op: dat is vaak zo wanneer er veel wordt opgerakeld uit een voorbije levensperiode.'

Of is het zo dat u gedacht heeft: Gerard Reve is inmiddels van Veen verhuisd naar De Bezige Bij, de verstandhouding is toch al verstoord? 'Nee hoor. Het vertrek van Reve bij Veen, overigens niet waar het het *Verzameld Werk* betreft, heeft me verdriet gedaan, maar ik beschouw de relatie met Schafthuizen en Reve allerminst als verstoord.'

WRAK gjs

In de ban

De Belgische Koning weigerde een literaire prijs uit te reiken aan de schrijver Reve omdat diens vriend is verdacht van ontuchtige handelingen met een minderjarige.

Enige tijd terug was er een hoop commotie rond een prijsuitreiking aan schrijver Gerard Reve. Naar ik mij kan herinneren, weigerde iemand van het (Belgische) Koninklijk Huis deze schrijver een prijs uit te reiken in verband met de vermeende pedofiele activiteiten van Reve's vriend, Joop Schafthuizen. Het gehele (politiek correcte) vaderlandse journaal was het hier 'uiteraard' niet mee eens en sprak schande van deze weigering. Inmiddels is dus wel duidelijk geworden dat 'dhr.' Reve en 'dhr.' Pothuizen, niet meer en niet minder zijn dan notoire pedofielen. Lager en dieper kun je als mens feitelijk niet zinken! Hopelijk zal het recht zegevieren en zullen deze subversieve elementen voor altijd worden opgesloten. Wat mij betreft gaan de boeken van Reve in de ban. Het vaderlandse journaal kan nu haar excuses gaan aanbieden aan het Belgische Koninklijk Huis, alweer een les, die laat zien hoe het 'politiek correcte' journaal de plank mislaat!!

Hoogezand, S. Schipper.

N° 14 N 6-03

Lieve postbode

Bert Boelaars: *Koninklijke jaren. De Weerter periode van Gerard Reve*. Lj. Veen, 207 blz. € 15,-

De redactie van 'Op de Keper', met Gerard Reve en Bert Boelaars (r.), 1974. Foto Wil Linders uit besproken boek

wie Reve verliefd was, zegt over Reve's egomanie: 'Hij sprak niet zozeer met mensen, als wel tegen mensen. Het niet met hem eens zijn was riskant. Hij kon à la minute in woede ontsteken.'

De auteur, Bert Boelaars, was in die dagen redacteur van het plaatselijke huis-aan-huisblad *Op de Keper*. Al snel ging Reve dit 'rellerige' blaadje gebruiken als huisorgaan, met interviews, voorpublicaties en nieuwtjes: 'Gerard Reve Prins Carnaval' en 'Een Circusjongen komt snel klaar'. Reve schreef de nieuwsberichten vaak zelf, wat de leesbaarheid én de ongeloofwaardigheid bevestigde. Zo schreef hij zelf een bericht

Wat zaken en faam betreft had Gerard Reve in Weert mooie tijden

over een verkeersongeluk met zijn Citroënbus, waarbij een porselainen Mariabeeld op wonderbaarlijke wijze onbeschadigd bleef: 'Het kan niet anders, of ze moet vroeger in een circus hebben gewerkt.' Boven de artikelen stond stevast: 'Op de Keper - exclusief!'

Reve wist in deze korte periode meer boeken dan ooit te schrijven én te verkopen. Werken als *De Taal der Liefde* (voor Weert voltooit), *Lieve Jongens*, *Het Lieve Leven*, *Ik had hem Lief*, *Het Zingend Hart* en *Een Circusjongen* liepen zo uitzonderlijk goed dat Reve voor het eerst riant van de pen kon leven.

Boelaars noemt de tijd in Weert 'Reve's Gouden Eeuw', maar dat is overdreven. Wat zaken en beroemdheid betreft waren het mooie tijden. Maar artistiek gezien was het een overgangperiode, die hij in Weert schreef werden in snel tempo oninteressanter. Reve's werkelijke Gouden Eeuw - de tijd dat hij eerst rondreizend en daarna in het Friese dorpje Greonterp *Op Weg naar het Einde* en *Nader tot U* schreef - lag juist net achter hem. Het niveau van de jaren zestig zou hij nooit meer halen. Eerst toen hij in 1975 van Weert naar Zuid-Frankrijk was verhuisd wist hij met *Oud en Eenzaam* en *Moeder en Zoon* iets van zijn oude kracht te hervinden.

WILFRED TAKKEN

Toen Gerard Reve eind 1971 zijn drie-hoeksverhouding met Woelrat en Teige-tje beëindigde, nam een bevriende personeelschef, Guus van Bladel, hem in huis. Van Bladel verzorgde de depressieve, drinkende schrijver in zijn grote flat aan de Nieuwe Markt te Weert, boven Bakkerij Korsten. Wat volgde is een opmerkelijk vrolijke en productieve periode in Reve's leven. In *Koninklijke Jaren. De Weerter periode van Gerard Reve*, beschrijft journalist Bert Boelaars de drie jaar dat Reve in het Limburgse provinciestadje woonde. Doorgaans zien we Reve alleen door zijn eigen ogen, in dit boek zien we hem door de verwonderde ogen van zijn medeburgers. Boelaars concentreert zich op Reve's dagelijkse leven, zijn omgang met de lokale bevolking, wat een schat aan mooie, vaak opgeschreven anekdotes oplevert.

Uit *Koninklijke Jaren* komt Reve naar voren als een opmerkelijk sociaal man die gemakkelijk met de bevolking omging. Boelaars schrijft: 'De in de liefde ongelukkige schrijver, die amper een sociaal leven kende, bloeide in Weert volledig op.' Daar valt wel iets op af te zeggen: het boek beschrijft ook de gebruikelijke zelfmoordopdringen, bovenmatige drank- en pillenconsumptie, en de aanvallen van razernij. Maar over het algemeen lijkt het alsof Reve inderdaad prima kon gedijen in de luwte van de provinciestad. Aan Josine Meijer schreef hij dat zijn nieuwe adres 'niets met de liefde' te maken had, 'maar alles met stilte, konsentraasie & werk'.

De Weertenaren moeten vereerd zijn geweest met de komst van de beroemde schrijver. De vrouw van de meubelmaker: 'Meerdere malen vertelde hij de Weerter bevolking graag te mogen. Hij zei: ze zijn eenvoudig en behulpzaam. Gerard Reve hield van Weert.' Veel geïnterviewden noemen Reve hartelijk en verliefd op hem. Hij werd verliefd op de groenteboer en de postbode. Zo erg zelfs dat hij zichzelf brieven stuurde om zeker te zijn van een dagelijks bezoek. Met zijn gasten bezocht Reve graag Sauna Lansink. Eén der Weertenaren beschrijft hoe de jonge zoon van de sauna-eigenaar iedere keer de klanten met een tuinslang koud afspoelde: 'Voor Gerard was dat het hoogtepunt van de avond.'

Maar de katholieke kleinsteedse bevolking moet toch ook vreemd hebben aangekeken tegen de openlijke homo-seksueel met zijn afwijkende godsbesef en gevoel voor humor. Reve had de grote ramen van zijn flat wigealkalkt, met kleine uitsparingen, 'schietgaten', waar door hij de gymnastiek jeugd van het Bisschoppelijk College aan de overkant kon bespieden, onderwijl zichzelf be-roerende. Sommigen vonden hem 'een ongelijke beer: zo grof en onbehouwen'. Vooral zijn gewoonte om te boeren, winden te laten, en zijn slappe geslacht uit zijn broek te halen om er mee te zwaaien, vielen niet altijd goed. Een jongen op

GALERIE

Pleidooien voor het naakte kind

PAR 2-3 - 2002

Kiki Lamers werd vorig jaar door de Franse politie beschuldigd van het maken van kinderpornografie. Zelf vindt ze haar werk 'een pleidooi voor de naaktheid en de onschuld van het kind'. Haar recente werk wordt vanaf vandaag tentoongesteld. Een gesprek met de kunstenaar, die nu weer in Nederland woont.

KEES KEIJER

VANAF DE WAND kijkt een jong meisje de toeschouwer met indringende glimogen aan. Haar hoge voorhoofd wordt begrensd door een grijze hoofdband en het halflange haar valt met sierlijke plukken op haar blote schouders. Vanuit de onderhoeken van het schilderij zijn nog net de donkere huidplooiën van haar oksels te zien. De mond kromt zich tot een lieflijk lachje, maar achter haar roze lippen gaat een venijnige rij tanden schuil. Een verwaarloosde Lolita? Of gewoon een snoezig kind dat tanden aan het wisselen is?

In Annet Gelink Gallery is nu een selectie recente werken met kinderen te zien van Kiki Lamers (1964). Tegelijk met de tentoonstelling is een voorbeeldig uitgegeven publicatie verschenen met de titel *Tender Age*, die een beeld schetst van haar oeuvre van de afgelopen jaren. Voor het eerst toont Lamers in deze expositie ook enkele werken die met olieverf op papier zijn geschilderd en waarin een wat losser handschrift is gehanteerd dan in haar doeken. De kinderen op Lamers' schilderijen trokken voorheen nogal eens gekke bekken, waarachter vast en zeker echte emoties schuilgaan. Maar welke? Ook in deze recente doeken, waarin de grimassen grotendeels hebben plaatsgemaakt voor subtielere gezichtsuitdrukkingen, wordt nog veel aan de fantasie van de toeschouwer overgelaten.

Begin vorig jaar kwam Lamers in het nieuws toen de Franse justitie haar verdacht van het produceren en verspreiden van kinderporno. Een jaar eerder was de kunstenaar met man en kinderen naar een idyllische plek in het hart van Frankrijk verhuisd om daar in alle rust aan haar schilderijen te werken. Lamers maakt veelvuldig gebruik van zelfgemaakte foto's als voorstudie voor haar doeken. Een medewerker van de plaatselijke fotowinkel, die een van haar forrolletjes had ontwikkeld, rook bij het zien van enkele blote kindertjes onraad en schakelde de gendarmerie in. Het echtpaar werd ingerekend en zelfs hun kinderen werden verhoord. Tijdens een huiszoeking werden computerapparatuur en enkele dia's met

'belastend materiaal' in beslag genomen. Tot een echte zaak is het nog niet gekomen.

Lamers: "De computer en de dia's heb ik nog steeds niet terug. De politie wil eigenlijk alleen weten of we het diamateriaal op internet hebben gezet. Dat onderzoeken ze, maar het duurt allemaal erg lang."

Inmiddels heeft Lamers besloten het afgezonderde bestaan op het Franse platteland weer te verruilen voor een sociaal leven in Nederland; een beslissing die volgens eigen zeggen losstaat van de hele affaire. "De kwestie is in Frankrijk niet in de pers geweest," zegt ze. "De mensen in de buurt weten ook precies waar we mee bezig zijn."

OF DE geschiedenis gevolgen voor haar werk gehad heeft, betwijfelt ze. "Ik ga gewoon door waarmee ik bezig was. Ik heb mijn werk wel kritisch doorgenomen om te zien of het inderdaad als kinderporno beschouwd kan worden. Maar ik kan er echt niets mee."

"De foto's die de politie in beslag heeft genomen, zijn uit hun verband gerukt. Ze namen bijvoorbeeld precies een beeld waarop mijn zoontje wild aan het spelen is en dat wordt dan suggestief uitgelegd. Deze foto's kunnen op geen enkele manier als porno worden beschouwd. Mijn werk is een pleidooi voor de naaktheid en onschuld van het kind. Ik wil de werkelijkheid tonen en die vrijheid is zo belangrijk dat iedereen daar van af moet blijven."

Aanvankelijk figureerde Lamers steeds zelf in haar schilderijen. Zes jaar geleden begon ze met het schilderen van kinderen. Nu doet ze niets anders meer. Naast haar eigen kinderen gebruikt ze ook bevriende kleuters voor haar schilderijen. Ze kent de jongens en meisjes allemaal vanaf hun geboorte. "Kinderen zijn natuur talenten als het om poseren gaat. Soms heb ik het gevoel dat ze gehypnotiseerd raken. Maar voordat ze 3,5 zijn, zie ik er niet veel in. En als ze ongeveer acht zijn, kan ik ze niet meer gebruiken. Dan kunnen ze zich heel goed in een ander verplaatsen en worden ze zich bewust van de manier

Kiki Lamers in de Annet Gelink Gallery.

FOTO RONALD FLEURBAAU

waarop ze op anderen overkomen. Dan is het voor mij niet zo interessant meer."

De fotografie speelt steeds een belangrijke rol in het werk van Lamers. Op de Rijksakademie kwam ze tot de ontdekking dat het naschilderen van foto's precies het soort beeld opleverde waar ze als schilder lange tijd naar gezocht had. Op het eerste gezicht domineert het fotografische karakter van haar schilderijen. Een nadere beschouwing leert dat Lamers' schilderijen ontgenegelijk 'lekker' ge-

schilderd zijn. In vergelijking met haar vroegere werk, waarin de vormen oplossen in vrijwel egale kleurvlakken, eist het handschrift in haar doeken nu wat meer de aandacht op. Het schilderen komt steeds op de eerste plaats en het achterliggende fotografische beeld laat tegelijk een andere realiteit zien.

Dat blijkt bijvoorbeeld uit een klein schilderij dat nu bij Annet Gelink hangt en waarin is ingezoomd op een oor, dat omgeven wordt door enkele paarse en

grijze cirkels met een nadrukkelijke penseelstreek. "Eerst had ik de wens om bolletjes te maken," vertelt Lamers. "Ik was jaloers op abstracte schilders die zomaar een bolletje kunnen schilderen. Toen besloot ik dat op te lossen door kindersieraden in het haar van een meisje te schilderen."

Kiki Lamers in Annet Gelink Gallery, Laurierstraat 187-189, Amsterdam. T/m 6 april. Di t/m vr 11.00-18.00 uur; za 13.00-17.00 uur.

Fat Girl

Regie: Catherine Breillat.
Met: Anaïs Reboux, Roxane Mesquida, Libero De Rienzo, Arsinée Khanjian, Romain Goupil.
In vijf zalen.

De casting mag er zijn. Het contrast tussen de twee hoofdrolspeelsters van *Fat Girl* doet pijn aan de ogen.

Twee zussen. De een bloedmooi, de ander met overgewicht. Als Elena (15) een leuke man ziet, heeft ze aan een oogopslag genoeg om hem om de vinger te winden.

Ook Anaïs (12) wil aandacht. Maar als zij haar dikke benen insmeert met zonnebrandcrème, dan wekt dat hooguit sympathie op.

Catherine Breillat maakt films over seksualiteit. De

Franse regisseur, van wie eerder *Romance* in de Nederlandse bioscopen te zien was, ontmythologiseert seks. *Fat Girl* handelt over begeerlijkheid en begeerte, over schoonheidsidealen, en het misverstand dat neuken met romantiek te maken heeft.

Mooie Elena zit gevangen in het beeld dat zij van zichzelf creëert. Zij gedraagt zich wulps, omdat zij denkt dat mooie vrouwen per definitie wulps zijn.

Anaïs moet opboksen tegen de vooroordelen van de buitenwereld. Haar mening wordt meestal uitgelegd als aanstellerig gezeur.

De zussen, zich stierlijk vervelend tijdens een vakantie in een lux bungalowpark, zijn aan het slot van de film ontmaagd. Elena omdat ze haar

vakantievriend Fernando (met sportwagen) niet durft te weigeren, nadat hij haar, stamelend van lust, min of meer de liefde heeft verklaard. En Anaïs na een gruwelijke verkrachting - al laat Breillat in het midden of die echt plaatsvindt, of in het hoofd van het meisje.

Breillat kijkt naar de wereld met een klinische, observerende blik (neuken is bij haar het knarsen en schuren van lendenen). Tegelijkertijd heeft ze oog voor kleine, ontroerende zaken, die de emotionele kant van de liefde zichtbaar maken.

Soms vormen die verschillende manieren van kijken een verbond, zoals in de scène waarin Anaïs haar kussen vastklampt en zachtjes huilt terwijl op de achtergrond, in dezelfde kamer, haar zus zich

weggeeft aan haar *lover*. Anaïs hoort het aan, en kijkt soms met geknepene ogen toe - jaloers en verdrietig tegelijk. Zij wil ook de liefde bedrijven. Aan de andere kant haat ze de praatjes van de rechtenstudent, net zoals ze het doorzichtige japonnetje van haar zus haat.

Seks is in Breillats oeuvre een middel om macht uit te oefenen, seksuele macht welteverstaan, die eruit bestaat genot uit te oefenen of niet.

Net als Marie in *Romance* gebruikt Elena haar seksualiteit als wapen. En net als Marie raakt Elena verstrikt in het spel van verleiden, plagen en vazen - een domein waartoe vrouwen sinds de seksuele revolutie ook toegang hebben, maar waar ze, volgens Breillat, steevast de weg kwijtra-

ken. De rechtlijnigheid waarmee Breillat mannen en vrouwen tegenover elkaar zet, maakt *Fat Girl* gaandeweg oninteressant. Achter Breillats even koele als serene stijl gaat een wel erg eenvoudige visie schuil.

In haar wereld is de vader een druk baasje, en de moeder een kettingrokende neuroot, die haar twijfels niet uitsprekt omdat ze bang is haar luxelevens te verliezen.

Als de moeder ontdekt dat haar mooie dochter de nachten doorbrengt met een knappe Italiaan, reageert ze furieus. De vrouw die zelf niet meer wordt begeerd, wil onmiddellijk terug naar huis, waarna een lange reis begint over de snelweg.

Ook deze autoriteit wordt door Breillat aangegrepen om

duidelijk te maken dat vrouwen en mannen elkaars tegenpolen zijn.

De snelweg, met zijn tractors en bumperklevers, is een plek waar de heren de baas zijn. Mama, met Elena huilend voorin en Anaïs snoepend op de achterbank, voelt zich er opgejaagd en ongewenst, wat ertoe leidt dat ze midden in de nacht op een parkeerplaats pauze moet houden - als aangeschoten wild dat zich schuil houdt voor de jagers.

Fat Girl is dan allang niet meer een giftig mengsel van zomerliefde, onbewoonbare dromen en verdriet.

Breillat blaast zichzelf op. Brutaal blijkt vooral belegen te zijn.

Ronald Ockhuysen

Het Kwaad moet je kunnen ruiken en voelen

'Wek alleen een gevoel van het Kwade op en de lezer, met zijn eigen ervaring en inbeeldingsvermogen, zal zelf de details invullen.' Henry James wist wat hij deed toen hij in 1898 de novelle 'The turn of the screw' (de draai van de schroef) schreef. En Benjamin Britten, die er in 1954 een opera van maakte, deed er nog een schepje bovenop. Raadsels en insinuaties, in taal en muziek, in de nieuwe productie van de Nationale Reisopera.

Opera

OAars, scrotum, penis, prijs de Heer. Stomverbaasd en hevig geschokt reageerde het Engelse publiek toen vorige maand aan het licht kwam dat dit de betekenis was van een Latijns stukje tekst uit Britten's opera 'The turn of the screw'. Het jongetje Miles lijkt braaf een Latijns les op te lezen, maar zegt stiekem vieze woorden.

Een betere illustratie van de dubbelzinnigheid van 'The turn of the screw' is niet te bedenken. Alle ingrediënten van de opera zijn er in terug te vinden. 'The turn of the screw' lijkt wel een studie in raadselachtigheid. Het is gebouwd op speculaties, twijfels en mysteries. Speculatie over een strijd tussen

er geen compleet Engels landhuis op het toneel staat, maar slechts een paar meubelstukken. Ik wil dat het publiek na afloop discussiërend de zaal verlaat.

Langridge, de zoon van de beroemde tenor Philip Langridge, die op menig opname met Brittens werk te horen is, is een echte Engelsman. Jazeker geloof hij in geesten. "Ik heb er een gezien toen ik veertien was, een jong meisje. Het was helemaal niet eng. Ik weet nog dat ik de volgende dag een papier heb gepakt en schreef: 'Van-

'Elke noot van Britten's opera is de juiste'

nacht heb ik een geest gezien'. Ik wist dat ik het anders vijf jaar later niet meer zou geloven."

Maar zijn geloof in geesten pleit de gouvernante in zijn ogen niet vrij. "Zij is de enige die in de opera geen naam heeft. En je weet, in dromen hebben mensen geen namen. Bovendien, de gouvernante introduceert de muziek van de geest Quint." Dus? "Niks dus. Het is iets om over na te denken. Ik heb het definitieve antwoord niet. En als ik het had zou ik dit stuk niet eens willen

regisseren, want dan is er niks meer aan."

Avonden lang hebben Langridge en dirigent Reinbert de Leeuw over alle ingrediënten van de opera gesproken. Tijdens de repetities zet de cast die gesprekken voort. Telkens zie je nieuwe dingen, verzucht De Leeuw. De centrale zin in Brittens libretto komt uit een gedicht van Yeats en wordt uitgesproken door de geesten. The ceremony of innocence is drowned' (de ceremonie van de onschuld is verdrinken), maar de vraag is uiteindelijk wiens onschuld. Het jongetje zingt tijdens de Latijns les een liedje met het woord 'Malo' erin, wat staat voor appelboom, maar ook voor slechtheid. Hij laat de gouvernante horen dat hij slecht is. De Leeuw: "Maar het is juist de gouvernante die aan het eind van de opera dat liedje zingt."

Niet alleen de inhoud van deze opera is onconventioneel, de vorm is dat ook. Britten schreef de opera als een thema met variaties. In de proloog wordt het thema, dat bestaat uit de twaalf tonen van de toonladder, geïntroduceerd. Het is opgebouwd uit kwinten (de afstand tussen vijf noten). Kwint - Quint, dat zal wel niet toevallig zijn. Elke scène van de opera wordt voorafgegaan door een instrumentale variatie op dat thema. Door muzikaal steeds

een stapje verder te gaan illustreert Britten de titel: de draai van de schroef. Aan de regisseur de taak deze scènes aan te smeden.

En dan Brittens spel met de dubbelzinnigheid. De geest Quint kreeg als vast instrument de celesta, het meest hemelse instrument dat er bestaat. Maar Britten weet het luguber te laten klinken. De meest onschuldige kind-liedjes krijgen door zijn spel met muzikale motieven een troebele ondertoon. Zo is Quint muzikaal aanwezig op momenten dat we hem niet zien.

De Leeuw: "Britten laat de muziek dingen vertellen die niet in woorden te vatten zijn. Zoals het feit dat de gouvernante en Quint steeds meer op elkaar betrokken raken. Aan het einde zingen ze samen dezelfde melodie."

De Leeuw is enorm onder de indruk geraakt van de componist, die hij in het verleden helemaal niet interessant vond. "Ik heb een heel diep respect voor Britten gekregen. Want het opvallendste aan deze opera vind ik dat Britten het op de enige juiste manier heeft geschreven. Elke noot is de juiste. Voor een partij met een ongelofelijke kleurenrijkdom en met een paar thema's lukt het hem alles wat er gebeurt te illustreren. Hij brengt de veelal-geheid van het stuk aan het licht. En toch

Benjamin Britten populairder dan ooit

Kunst... omdat het moet: Benjamin Britten, TROS, Ned.3, 0.15-1.15u.

Benjamin Britten in 1961. (Foto Maria Austria)

milere van de opera *Death in Venice* (1973). In het seizoen 1996-1997 werd in een groot opgezette serie in het Amsterdamse Concertgebouw aandacht besteed aan de muziek van Britten en zijn bevriende Russische collega Sjostakovitsj. En *de Matinee op de Vrije Zaterdag* wijdt in het komende seizoen een serie aan 'Britten en het Verre Oosten', eveneens met de Britse Brittenkenner Donald Mitchell als adviseur.

Dat hernieuwde enthousiasme voor Britten bereikt nu ook de Nederlandse publieke omroep (het ultieme voorbeeld van onze culturomiscultuur) en culmineert daar in de uitzending van een Britse tv-documentaire van een uur, in de nacht van zondag op maandag. In drie hoofdstukken naar aanleiding van *Peter Grimes*, het *War Requiem* en *Death in Venice* ziet men historische beelden van Benjamin Britten en zijn levensgezel, de tenor Peter Pears, en verheldert de statments van Brittenkenners zoals Donald Mitchell en Lord Harewood, de Britse operakenner, die een neef is van koningin Elizabeth.

Roerend zijn de beelden van Peter Pears als *Peter Grimes* en van de sopraan Heather Harper, die tijdens het interview haar zingen in het *War Requiem* herleefte.

Spookopera van Britten is toch niet echt griezelig

Voorstelling: The Turn of the Screw van B. Britten. Gezien: 2/3 Stadsschouwburg, Amsterdam. Tournee t/m 24/3. Info: www.reisopera.nl of (053) 487 85 00. Radio 4: 23/3.

In zich dat de toeschouwer over Brittens gelaagdheid heen ziet. Stoute kinderen moeten worden gered van het Boze, maar het knaapje sterft uiteindelijk toch - net als in Goethes *Erlkönig*. Hoezo behelst *The Turn of The Screw* dan toch meer dan spookromantiek in een twintigste-eeuws muzikaal jasje?

Dat *The Turn of the Screw* visueel zelden echt eng wordt, heeft ook met de personenregie te maken. De geest van Miss Jessel - een vocaal sensuele, krachtige rol van Janny Zomer - oogt zeker spookachtig, maar de verleidelijk zingende tenor Gordon Gietz gedraagt zich als spook Peter Quint veel te beschaafd en terughoudend om griezelig te zijn. En al voeren de kinderen Miles en Flora al vanaf de eerste scène zichtbaar iets in hun schild, ook bij hen zorgt vooral de muziek voor de kippenvelmomenten.

Instrumentaal laat deze productie van *The Turn of the Screw* niets te wensen over. Onder leiding van Reinbert de Leeuw draait het Schönberg Ensemble de spanningsduimschroef scène voor scène steviger aan en wordt vooral in de instrumentale variaties alle recht gedaan aan de gelaagdheid - wrange kinderwijsjes, thematische verknooptheid - van Brittens muziek. Ook de solistische bijdragen zijn stuk voor stuk sterk en opvallend goed getypecast. Alison Rae Jones is een overtuigend lieve en rechtschapen gouvernante, wier verhouding tot de oude Mrs. Grose (Carol Rowlands) niet gespeend is van een erotische ondertoon.

De jonge Nederlandse sopraan Lara Diamand verleent met haar jeugdige strakke timbre reliëf aan de rol van meisje Flora, en betoont zich ook acteren een zangeres om in de toekomst optelend te volgen. Charmant en parmantig is de elfjarige Britse jongensopraan Zico Shaker. Hij wisselt de rol van het jongetje Miles af met zijn koorgenoot George Ransley, en gaf ondanks hoorbare zenuwen indrukwekkend geloofwaardig en met fraaie momenten gestalte aan zijn loodzware, zelfs volwassen rol.

Door MISCHA SPEL

Benjamin Britten hield van mysterie in zijn opera's. Was het werkelijk de titelheld die twee knaapjes om zeep hielp in *Peter Grimes*? Waarheen verdween de eens brave, plots losbandige Albert Herring? Wat te denken van de verloren zoon in *Curlew River*? En welke duivelse krachten bezelen de oogen-schijnlijk engelachtige kindertjes Flora en Miles in *The Turn of the Screw*?

In Nederland is de laatste jaren geen gebrek aan aandacht voor Brittens muziektheatraal oeuvre. *Peter Grimes* ging afgelopen seizoen bij De Nederlandse Opera, *Curlew River* was vorig seizoen te bewonderen in Zeeland, Opera Zuid presenteerde eerder dit jaar *Death in Venice* en de Nationale Reisopera toert deze maand door het land met een sfeervolle productie van de avondvullende griezelopera *The Turn of the Screw*.

The Turn of the Screw (1954), naar de gelijknamige novelle van Henry James, is een toegankelijke, maar in geen enkel opzicht een gemakkelijke opera. Aan de oppervlakte ligt het verhaal van een gouvernante die twee kinderen probeert te redden van boze geesten. Maar onder die onschuldige sprookjeslaag broeit het en schroeft het van ontluikende versus onderdrukte seksualiteit. Het is nog maar de vraag wie nu wie in de ban heeft; wie goed is, en wie slecht.

De regie van Stephen Langridge evocert Brittens onderhuisde spanningsvelden in sfeervolle beelden. De zestien scènes spelen zich af in een schemerig decor waar geesten opduiken achter spiegels en verborgen deuren. Kijk zelf maar: niets is wat het lijkt, lijkt Langridges visie. Daarmee raakt hij nauw aan de kern van *The Turn of the Screw*, maar de bewust vage benadering draagt ook het gevaar

The turn of the screw van De Nationale Reisopera en het Schönberg Ensemble: 2 en 3 maart: Stadsschouwburg, Amsterdam, 5 maart: Enschede, 7 maart: Groningen, 9 maart: Rotterdam, 12 maart: Arnhem, 16 maart: Utrecht, 20 maart: Den Bosch, 22 maart: Heerlen, 24 maart: Eindhoven.

NRC 43

Brittens 'Death in Venice' na bijna 30 jaar bij Nederlandse première toch nog actueel Mijmeren over de platonische jongensliefde

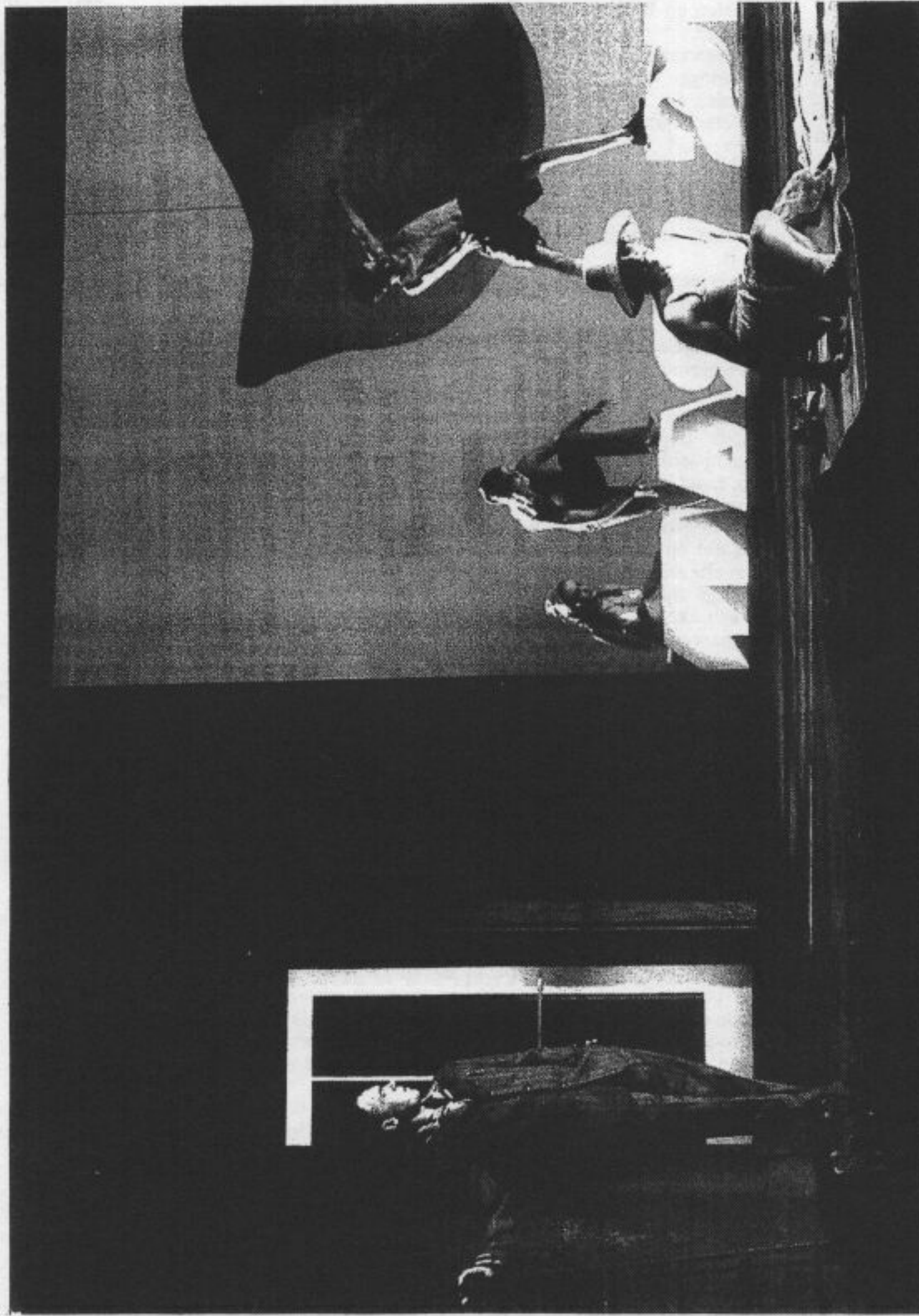
allerlei gedaanten aan, zoals een reiziger, de hoteleigenaar en de gondelier met wie Aschenbach te maken krijgt. De discussies met hen voert hij dan toch in feite met zichzelf, in een *monologue interieur* of een *stream of consciousness*. Aschenbach omringt zich ook met andere personages, vooral Tadzio en zijn familie, en andere hotelgasten. Hij tuigt zijn eigen verhaal op met klassieke thema's en treedt tegelijkertijd op als schrijver, dramaturg, verteller, explicator en analyseur van het geheel.

Death in Venice is inderdaad een opera naar het criterium 'a song of love and death'. Maar het werk met twintig zangrollen wordt door het hoofdpersonage zelf ook nog overladen met symboliek en mythische Griekse thema's: Mefisto, de veerman Charon op de doodsriever de Styx, die zich hier bevindt in de tocht al stervende stad Venetië, die ook nog eens wordt bezocht door cholera.

Regisseur Michael Ashman, artistiek directeur van Opera Zuid, illustreert al die thema's niet alleen, maar voegt er ook nog van alles aan toe. Alsof de fameuze naam van het chique 'Hotel des Bains' niet Venetiaans genoeg is, toont hij Venetiaanse schilders van Canaletto en een reuzenschelp om ons een Lido-gevoel te geven. Toch doet de bonte en volkse strandgangers meer denken aan het Engelse Blackpool en is het nogal ridicul om hen diepzinnig te horen mijmeren over Apollo, Socrates, Phœbus en Phaëdrus.

De Britse tenor Alan Oke zingt zijn rol van Aschenbach zo monotoon, luid en onpersoonlijk, dat hij lange tijd een neutraal personage is waarmee de toeschouwer moeilijk binding krijgt. Pas aan het slot, als hij een monoloog wat genuaarder en zachter zingt, is hij lyrischer, aandoenlijker, persoonlijk, eindelijk iemand om wie men misschien iets kan geven. Maar dan is het te laat. De voorstelling is te veel nadrukkelijke buitenkant zonder iets aan de verbeelding over te laten, te weinig binnenkant en innerlijke diepgang.

Ook hier overheerst het visuele de muziek en veel van Brittens subtiliteiten — gespeeld door het Limburgs Symphonie Orkest o.l.v. de Schot James Lockhart — delen het onderspit bij die al te nadrukkelijke overdaad op het podium.

Gustav Aschenbach (Alan Oke) en Tadzio (geheel rechts, Menno Neus); onbereikbaar schoonheidsideaal (Foto Deen van Meer)

Voorstelling: *Death in Venice* van B. Brittens door Opera Zuid en Limburgs Symphonie Orkest o.l.v. James Lockhart. Decor en kostuums: Gideon Davey; regie: Mike Ashman. Gezien: 24/12 Theater aan het Vrijthof Maastricht. Herh.: 27/11 Heerlen; 1/12 Haariem; 4/12 Tilburg; 8/12 Venlo; 11/12 Utrecht; 13/12 Eindhoven; 15/12 Hasselt; 17/12 Rotterdam.

NRA 26/11/01

DOOR KASPER JANSEN
Over de opera *Death in Venice* (1973) van Benjamin Brittens is nooit de schaduw vervlogen van de magische film *Death in Venice* (1971) van Luchino Visconti met Dirk Bogard in de hoofdrol. De overwerdige filmversie van *Der Tod in Venedig* (1913) van Thomas Mann maakte zelfs Gustav Mahler in brede kringen populair met het ethisch-nostalgische *Adagio* uit zijn *Vijfde symfonie*. Mahler stierf in het jaar 1911, waarin Thomas Mann het Hotel des Bains bezocht op het Lido van het door de cholera getroffen Venetië en werd gefascineerd door een mooie jongen.

De muziek in Brittens opera, hoe stemmig ook aan het slot, kan niet op tegen de trage uitroep van de dode schrijver Gustav van Aschenbach op het strand van Venetië met die muziek van eindeloos weemoedige Mahleriaanse verstilling. Het was de visueel-auditieve verbeelding van het sterven om schoonheid, de bezegeling van de onmogelijkheid van Aschenbachs liefde voor de mooie Tadzio. Hoerzer Visconti's filmbeelden bepalend waren voor de sfeer, bleek toen tal van dirigenten van belang die Mahlermuziek — toch bedoeld als een zonnige liefdesuiting — steeds langzamer en donkerder begonnen te spelen.

Het veelzeggendste bewijs voor het gebrek aan populariteit voor de laatste opera van de in 1976 overleden Brittens, is dat zijn versie van *Death in Venice* pas afgelopen zaterdag in Maastricht zijn Nederlandse se geësceneerde première kreeg bij Opera Zuid. Eerder dit jaar klonk het werk in Amsterdam voor het eerst in een concertante uitvoering tijdens de Matinee op de Vrije Zaterdag met Anthony Rolfe-Johnson in de hoofdrol. Opera Zuid wijdt, deels in samenwerking

naar Joop Schaffhuizen, wordt verdacht van ontucht met een minderjarige jongen.

In *Death in Venice* blijft Aschenbach verre van het fysieke en depelemuisjes. Tadzio is een onbereikbare, onverwulbare platonische liefde, met wie slechts een enkel vluchtig contact bestaat. In de ogen van de jongen is Aschenbach gewoon een oudere man, voor wie hij geen enkele belangstelling heeft. Tadzio — een gemiddelde jongen — meet zich sportief met andere kunstenaar kan opvatten. Wat die betreft komt deze Nederlandse première — door Opera Zuid geheel onvoorziens — op een actueel moment, nu Reve's vriend, de kunst-

wordt Brittens nu in ons land weer veel meer uitgevoerd.

Death in Venice was met zijn op een jonge jongen gerichte homoeroticische thematiek Brittens persoonlijkste opera, geschreven voor zijn vriend Peter Pears. Ook in *Peter Grimes* — over een visser en een aantal leerjongens die onder zijn hoede om het leven komen — kan men een nog veel duisterder versie van dat thema vermoeden, maar uitgeproten wordt dat absoluut niet. *Death in Venice* gaat uitvoerig in op de liefde voor mooie jongens die een kunstenaar kan opvatten. Wat die betreft komt deze Nederlandse première — door Opera Zuid geheel onvoorziens — op een actueel moment, nu Reve's vriend, de kunst-

met scholen, ook een 'educatief project' aan *Death in Venice*, waarbij in elke plaats van opvoering van de opera ook de film wordt gedraaid.

Die plots Nederlandse belangstelling voor *Death in Venice* na bijna dertig jaar, kan worden gezien als een uitloei van de her-nieuwde waardering in ons land voor Brittens na de Britten-sjostakovitsj-serie in het Amsterdamse Concertgebouw in het seizoen 1996-'97. De componist, na de oorlog populair in ons land, werd al snel door een jongere generatie gezien als te conservatief en te weinig avant-gardistisch, omdat hij zich verre hield van moderne verschijnselen als serialiteit en electronica. Net als Henze en Sjostakovitsj

En Brittens schroef draaide rond en rond

Opera

Sandra Kooke

TR 5/3

AMSTERDAM — Daar staat ze, de governante die op het punt staat haar leerlingetjes te verliezen aan kwade geesten. Minutenlang staat ze alleen op het donkere, lege toneel, terwijl ze lijkt te breken onder de gruwelijke muziek die haar wanhoop en bangste vermoedens laat horen. En dan lopen het publiek de rillingen over de rug.

Hoe breng je een spookverhaal overtuigend in beeld? Ga er maar aan staan. Stephen Langridge, de Britse regisseur van de productie van de Nationale Reisopera van Benjamin Brittens 'The turn of the screw' (De draai van de schroef), koos voor de simpelste middelen op

het toneel en gaf daardoor de muziek de kans om zijn ontwrichtende werk te doen. Met kippenvel en koude rillingen als resultaat.

Langridge volgde de bedoelingen van Henry James — de schrijver van het verhaal waarop componist Britten de opera baseerde — nauwkeurig. James schreef een horrorverhaal over een governante, die ontdekt dat de kinderen die aan haar zorgen zijn toevertrouwd bezocht worden door de geesten van haar dode voorgangster miss Jessel en de huisknecht Peter Quint. Zij gaat de strijd aan met de geesten, maar ziet met lede ogen aan hoe de schatjes onder invloed van de geesten veranderen in valse loedertjes. Maar wat heeft zich eigenlijk afgespeeld toen Jessel en Quint voor de kinderen zorgden? Van alles wordt gesuggereerd, niets wordt bewezen. Verbeeldt de governante

het zich allemaal? Hoe dan ook, het loopt niet goed af. Maar het is de vraag wie de echte kwade genius is.

Net als James laat Langridge het verhaal spelen in het negentiende-eeuwse Engeland. Een hoge, donkere achterwand met schuivende panelen verbeeldt het oude landhuis. Met een enkel schoolbankje of bed toont Langridge ons waar we zijn. Net als in de novelle van James zet Langridge het persoonlijke drama centraal door alles wat af zou kunnen leiden van de personages weg te laten. En die personen zijn simpel maar doeltreffend geregisseerd. Flora, heel goed gespeeld en gezongen door Lara Diamond, is ondanks haar burgerlijke jurkje een wispelturige wildebras, Miles een vroegwils jongetje waarin je diepe gronden vermoedt. Met haar blonde haren is Alison Rae Jones de ideale onschuldige

gouvernante. Hoe verder de schroef draait hoe wanhopiger ze wordt.

In navolging van James maakt ook Langridge de horror nergens concreet. Geen griezelige attributen, geen plotselinge opduikende spoken, geen schrikachtige reacties bij de personages, hooguit wantrouwen en verbazing. Als de geesten zingen, zou het net zo goed om een droom kunnen gaan.

Het aandraaien van de schroef, en dus van de spanning, komt in deze opera voor rekening van de muziek, die het onzegbare verklankt. Het Schönberg Ensemble onder leiding van De Leeuw deed dat voortreffelijk. De Leeuw benadrukte de grillige kanten van Brittens muziek boven de lyrische en zorgde tegen het einde van de opera voor steeds meer agressieve explosies, die de 'suspense' opstuwden.

Ook op het toneel werd voortrefte-

lijk muziek gemaakt. Alison Rae Jones groeide na een aarzelend begin uit tot een magnifieke governante. Het was jammer dat de elfjarige Zico Shaker (Miles) in zijn liedje 'Malo' zijn stem en zelfvertrouwen kwijtraakte, maar in totaal leverde hij toch een schitterende prestatie. Ook Gordon Gietz (Quint) en Carol Rowlands (Mrs. Grose) waren zeer overtuigend en Janny Zomer stak daar nog bovenuit met haar tragische vertolking van Miss Jessel.

Nog te zien: vanavond in de Twentse Schouwburg in Enschede, 7 maart in de Groningse Stadsschouwburg, 9 maart in de Rotterdamse Schouwburg, 12 maart in de Arnhemse Schouwburg, 16 maart in de Utrechtse Stadsschouwburg, 20 maart in Theater aan de Parade in Den Bosch, 22 maart in Parkstad Limburg Theaters in Heerlen, 24 maart in de Eindhovense Stadsschouwburg.

Thomas Mann er ook vakantie hield. Deze Wladyslaw (roepnaam Adzio) zou model hebben gestaan voor de Tadzio in *Der Tod in Venedig*, de beroemde Mann-novelle waarop Visconti zijn nog beroemdere film baseerde. De 'echte' Tadzio was elf jaar en, afgaande op foto's van hem, lang niet zo mooi als de film-Tadzio.

Het boekje van Adair bevat veel boeiende gegevens, maar het laat zich ook lezen als een irritante poging tot ontluistering van zowel de film als de novelle. Zo zou Mann niets verzonnen hebben, afgezien van de 'vrijheden' die hij zich als schrijver 'permitteerde'. Maar in de novelle is Tadzio geen kind, maar een geslachtstrijpe jongen. Von Aschenbach is over de vijftig, Mann was 36. In werkelijkheid heerste er geen cholera in Venetië. Mann was er niet alleen, maar met zijn vrouw en broer Heinrich. Mann ging niet dood. Dit zijn essentiële verschillen tussen fictie en werkelijkheid. Mann gebruikte gewoon enkele observaties voor een verhaal dat hij allang wilde vertellen. En dat doet elke schrijver.

De 'echte' Tadzio hoorde pas twaalf jaar na verschijning van de novelle dat hij Mann geïnspireerd had. Het deed hem weinig. De film, een halve eeuw later, wakte vooral zijn woede omdat zijn echte achternaam erin genoemd werd en omdat Visconti hem nooit had opgezocht. Hij herinnerde zich inderdaad iets van een oudere man die vaak naar hem keek. Dat is wel even wat anders dan het erotisch geladen oogcontact dat Von Aschenbach en Tadzio in de film en het boek voortdurend hebben. Hij stierf op 86-jarige leeftijd, eenzaam en verlaten. Decennia eerder was hij al geknakt door het Poolse communistische bewind.

De Tadzio uit de film wordt door het boekje van Adair eveneens ontluisterd. De Zweedse Bjorn Andersen schittert in de film met stil spel, er komt geen verstaanbaar woord over zijn mooie lippen. Hij kreeg slechts vijftienduizend dollar voor zijn dragende rol. Daarna speelde hij alleen nog in enkele Zweedse B-films. Tien jaar later was hij al een vergeten ster die *De Dood in Venetië* en zijn schoonheid er de schuld van gaf dat zijn acteurscarrière niet wilde vlotten. 'I was born with a face I did not ask for', zei hij verbitterd tegen een Engelse journalist. Alsof hij een afstotelijk, verminkt gelaat had. Tadzio!

Na het boekje van Adair las ik een 'psychologische beschouwing' over de novelle. Dat was dom van mij, want auteur R.J. van Helsingdingen analyseert het meesterwerkje van Mann morsdood. Van elke passage wordt de symboliek en de functie uitgelegd in dorknoperig proza. De van erotiek en verlangen zinderende fictie wordt een steriel betoog over kunst en schoonheid. Ik had er veel last van toen ik de film daarna nog eens op video bekeek, vooral omdat Visconti in flashbacks ook zelf suggereert dat zijn film over de psychologie van kunst gaat. Dat was mij destijds helemaal niet opgefallen. En toen ik daarna dan eindelijk voor het eerst *Der Tod in Venedig* las, liepen Mahler, de filmbeelden, de Tadzio's en de psychologische interpretaties mij zo voor de voeten dat ik er niet onbevangen van kon genieten.

Na lezing zette ik Mahler op. Het was inmiddels alsof ikzelf door het Schubert-brillette van Von Aschenbach begeerlijke blikken wierp op Tadzio's kontje. Ach, wat zou ik het graag in chronologische volgorde gedaan hebben: eerst Mahler, daarna het boek, daarna de film, daarna de interpretaties, daarna *The Real Tadzio*.

Voortaan zal ik bij kunstconsumptie meer op mijn hoede zijn, want voor je het weet wordt je iets heel moois ontstolen.

EN VAN Lewis Carroll mooiste gedichten is 'A Boat Beneath a Sunny Sky'. Het vormt de afsluiting van zijn tweede Alice-boek, *Through the Looking-Glass*, en bevat onder meer de befaamde frase: 'Still she haunts me, phantomwise/ Alice moving under skies/ Never seen by waking eyes'.

Het gedicht beschrijft hoe drie kinderen een boottocht maken over een rivier. Drie kinderen die dol zijn op verhalen die hen naar een Wonderland voeren waar dromen regeren. Want was is het leven anders dan een droom?

Behalve een heel beknopte weergave van Carroll's levensvisie, is het gedicht ook een verwijzing naar het boottochtje op de Thames dat de auteur en een vriend samen met de drie meisjes Liddell - Lorina (13), Alice (10) en Edith (8) - maakte op die voor hem gedenkwaardige vrijdag 4 juli 1862. Tijdens dat boottochtje vertelde hij voor het eerst het sprookje *Alice's Adventures Under Ground*, zoals hij het aanvankelijk had genoemd.

De meisjes Liddell waren de dochters van de decaan van Christ Church, Oxford, waar Carroll - onder zijn echte naam Charles Lutwidge Dodgson - wiskunde doceerde. Vanaf de eerste ontmoeting, in 1856, was de middelste van de drie, Alice, zijn favoriet geweest. Ze zou hem inspireren tot zijn twee beroemdste boeken, de meest geliefde kinderboeken aller tijden.

Carroll bracht veel tijd door met de drie kinderen, als het even kon vooral met Alice, en maakte vele foto's van hen. Fotografie was, voor zover bekend, zijn enige hobby en hij excelleerde erin. Zijn foto van Alice als bedelmeisje is befaamd. Maar ook Carroll's portretten van hoofdlichter Alfred Lord Tennyson, Dante Gabriel Rossetti en andere eminente Victorianen droegen bij aan zijn reputatie als fotograaf.

In 1853 ontving Carroll een brief van mevrouw Liddell: 'It is no longer desirable for you to spend time with our family.' De aanleiding van de schijnbaar plotselinge breuk tussen Carroll en de familie Liddell is nooit echt opgehelderd, al bestaan er natuurlijk genoeg theorieën over. Vaststaat dat Carroll een groot aantal pagina's uit zijn zorgvuldig bijgehouden dagboeken over deze periode heeft verwijderd, en dat mevrouw Liddell alle (naar verluidt honderden) brieven van Carroll aan haar dochters heeft vernietigd.

De jonge Amerikaanse schrijfster Katie Roiphe (spreek uit: Roi-fe) heeft uit deze gebeurtenissen geput voor haar

41 39.

"Everybody says 'come on!' here, 'thought Alice, as she walked slowly after the Gryphon; 'I never was ordered about so before in all my life - never!'"

"They had not gone far before they saw the Mock Turtle in the distance, sitting sad and lonely on a little ledge of rock, and, as they came nearer, Alice could hear it sighing as if it its heart would break. She pitied it deeply: what is its sorrow?" she asked the Gryphon, and the Gryphon answered, very nearly in the same words as before, "it's all its fancy, that: it hasn't got no sorrow, you know: come on!"

So they went up to the Mock Turtle, who looked at them with large eyes full of tears, but said nothing.

"This here young lady" said the Gryphon.

Pagina uit het manuscript van 'Alice's Adventures Under Ground' (boven). Rechts: Alice Liddell, gefotografeerd door Lewis Carroll

FOTO:ASC

fictie, de dagboeken en de literaire werken die in Carroll's tijd werden gelezen. Wanneer ze de eigenzinnigheid van de jonge Alice probeert te beschrijven, gaat dat aan de hand van William Wordsworth's gedicht 'We Are Seven', waarin een jong meisje stug volhoudt dat ze deel uitmaakt van een gezin met zeven kinderen, hoewel twee van hen inmiddels zijn overleden. 'Het was die onstuimige verbodingskracht (...) die Dodgson zo charmant vond aan kleine meisjes.'

Van tijd tot tijd lijken Roiphe's documentatie en haar behoefte alle beschreven gebeurtenissen te staven met feiten,

haar in de weg te zitten. Het aanhalen van Wordsworth kan een goed hulpmiddel zijn om Carroll's manier van denken te illustreren, maar hoewel hij ontgenegelijk de hoofdpersoon is van de roman, is het boek niet vanuit het perspectief van Carroll geschreven. Daarom leest de passage met het gedicht van Wordsworth als een academisch vertoog van een alwetende verteller, die wil laten zien dat ze nog meer weet dan de lezer al dacht. Het heeft iets potsierlijks als je een alomvertrouwd fenomeen (voortelende voor eigenzinnige kinderen) gaat illustreren aan de hand van een gedicht dat vooral

literatuurstudenten zullen kennen. Zo heeft Roiphe, die twee non-fictieboeken op haar naam heeft, vaker de neiging een wat expliciete, docerende toon aan te slaan. Maar gaandeweg het boek neemt haar neiging alles uit te leggen iets af, en krijgt de lezer wat meer de gelegenheid zelf zijn conclusies te trekken. Ze schetst een onzekere, stotterende wiskundeteraar, die bang is voor het verstrijken van de tijd en een meer dan gemiddelde belangstelling heeft voor kinderen. Of preciezer: voor jonge meisjes. 'I love children (except boys)', schreef hij eens veelzeggend aan een vriend.

KATHIE ROIPHE MAAKT VAN LEWIS CARROLL EEN ROMANFIGUUR

In de loop van de jaren had Carroll vele 'child friends', zoals hij ze noemde, met wie het contact vrijwel altijd werd beëindigd - door Carroll of door de kinderen zelf - wanneer ze de puberteit bereikten. Carroll's wapen tegen de tijd was de fotografie. Hij geldt als de eerste kindertofograaf, en nog altijd als een van de beste.

Stap voor stap beschrijft Roiphe hoe Carroll's gevoelens voor Alice die voor de andere 'child friends' steeds meer ontstijgen, en hoe hij begint te fantaseren over een gezamenlijke toekomst, ondanks een leeftijdsverschil van twintig jaar. Hij legt deze mogelijkheid zelfs vast in een wiskundige formule.

De schijnbare tegenstelling tussen Carroll's streven om alles zo droog en exact mogelijk weer te geven (formules, dagboeken) en anderzijds zijn ongebreidelde fantasie (de Alice-boeken, brieven aan 'child-friends'), wordt op bescheiden wijze gespiegeld in Roiphe's schrijfprocedé. In de manier waarop ze Carroll's voortleefde voor romantisering en nostalgische illustreert, doet ze deels een beroep op haar verbodingskracht, maar van tijd tot tijd duikt de reseracher in haar weer op.

Dat gebeurt bijvoorbeeld wanneer zij Carroll's dagboektekeningen over het befaamde boottochtje op de Thames in juli 1862 aanhaalt. Hij schreef nog diezelfde avond dat het schitterend weer was geweest. Maar in de archieven van de London Meteorological Society stuit Roiphe op het bericht dat het die dag in Oxford en omgeving 'tamelijk koel en vochtig' was geweest.

Zo'n observatie hoort thuis in een biografie, niet in een roman. Het is een van de talrijke momenten waarop je ziet hoe iemand die zich tot taak heeft gesteld een onbekende episode in een beroemd leven in te vullen, het niet kan laten voortdurend bronnen aan te halen die haar verbodingskracht geloofwaardigheid moeten verlenen. En dat is natuurlijk een tegenstrijdigheid.

Still She Haunts Me bezit charme, maar ook de manco's van een debuutroman. Misschien was Roiphe, bij het aanspreken van haar eigen verbodingskracht, te geïntimideerd door de onstuitbare fantasie van haar hoofdpersoon. Jammer, maar wel begrijpelijk.

Hans Bouman

Katie Roiphe: *Still She Haunts Me*. The Dial Press/Random House; import Van Drukker, 228 pagina's, € 30,95. ISBN 0 385 33527 X.

Een heel vervelend geval

door Joris van Casteren

Het zijn veeleer neurotische storingen en onverwerkte gebreken in zijn persoon die Pim Fortuyn tot een machtsfactor van belang maken. Dat concluderen enkele psychoanalytici. «Stel je voor dat hij op staatsbezoek zou moeten gaan, Zonnekoning-achtig gedrag zal hij vertonen.»

Mevrouw Günther-Rienks is psychotherapeute te Amsterdam.

De afgelopen weken heeft zij de politieke bewegingen van Pim Fortuyn met een professioneel oog gadeslagen. «Het is een narcist», zegt zij. «Hij gaat gebukt onder sterke minderwaardigheidsgevoelens die hij overcompenseert met aandacht-trekkerij. Pas als die minderwaardigheidsgevoelens tenietgegaan worden door veel bewieroking zal hij tevreden zijn.» Dat Fortuyn met niets minder dan het premierschap genoegeen neemt, is volgens Günther-Rienks geen grapje. Het valt haar op dat «de ander» er voor Fortuyn niet toe doet. «Hij luistert niet naar wat de ander zegt. Hij gaat volledig op in zichzelf, dat is typisch narcistisch. De ander is niet meer dan een aanhangsel van hemzelf, een gebruiksvoorwerp.» Volgens haar staat Fortuyns politieke carrière niet in dienst van de wensen en verlangens van de verontruste burgers die zo massaal op hem stemmen, maar louter en alleen van het streven van zijn ontzaglijke ego. Zoals Fortuyns eventuele politieke beleid nooit in het teken van het landsbelang zal staan, maar altijd in het teken van compensatie van zijn gebreken.

Günther-Rienks vindt dat Fortuyn hoogopgevoerd en langdurig in therapie moet. «Anders zullen zijn empathische vermogens volledig naar de achtergrond verdwijnen.» Als hij bij haar zou komen, zou ze uitgebreid naar zijn

toch van een held.» Het blijkt dat de held begin jaren tachtig — hij was werkzaam aan de Rijksuniversiteit Groningen — onder begeleiding van een zekere dr. Rens in psychotherapie is geweest. Maar het enige waar dr. Rens hem vanaf helpt, is zijn diepgewortelde «afkeer van stront». «We werkten het trauma door en sindsdien vind ik niets lekkerder dan kontjes likken», schrijft Fortuyn. «Voor mijn leven is het in elk geval een van de belangrijkste resultaten.»

Uit *Babyboomers* blijkt dat Fortuyns jeugd doordrenkt is geweest van heimelijke homoseksuele verlangens en avontuurlijks. Ongewijfeld zal hij dr. Rens verteld hebben van zijn eerste seksuele ervaring die hij als klein jongetje met een «grote blonde» soldaat beleefde. «De Nederlandse soldaat vraagt of ik zijn tent wil zien. Dat wil ik wel. We kruipen samen in zijn slaapzak.» Fortuyn ligt «lekker warm tegen hem aan». De soldaat «beweegt tegen mijn rug

aan. Ik vind het spannend.» Fortuyns obsessie met oorlog is geboren. Oorlog is volgens hem «spannend». «Dan mag je allerlei leuke dingen doen die je nu niet mag. Dan is er niemand meer de baas over je. Dan ben je alleen maar met jongens in een tent en dan ga ik met Arie (de soldaat — jvc) in een slaapzak op de grond in een legertent liggen.» Na de ervaring met Arie volgt een tweede homoseksuele belevenis. «Op de bank zat een jonge vent. Ik bleef nieuwsgierig staan, hij zei me gedag en haalde zijn piemel uit zijn broek en begon ermee te spelen. De knul vroeg of ik aan zijn piemel wilde trekken. Dat wilde ik wel en ik

jeugd gaan kijken. «Om te zien waar zijn minderwaardigheidsgevoelens vandaan komen.» Ze wil hem confronteren met hoe hij met andere mensen omgaat, maar ze denkt niet dat hij zal luisteren. «De therapeute moet een lange adem hebben, het is een heel vervelend geval om te behandelen.»

Pim Fortuyn heeft zelf al eens naar zijn jeugd gekeken. In het autobiografische *Babyboomers* (Bruna, 1998) doet hij er verslag van. «Dit boek is het boek van een held», schrijft Fortuyn in de epilogoog, «soms een gemanteerde, dan weer een tragische of een komische, maar

trok en er kwam allemaal «snor» uit.» Fortuyn omschrijft deze ervaringen als «een verrijking». «Vandaag de dag zou een belevenis zoals ik die in het parkje bij ons huis heb gemaakt gemakkelijk kunnen leiden tot een aanklacht van de ouders bij de politie wegens pedofilie, en de desbetreffende jongeman zou goed zuur zijn. Daarom eigenlijk: Hij deed mij geen kwaad, integendeel, hij liet me iets onbegrijpelijk spannends zien en voelen, maar vandaag de dag staan we klaar om in te grijpen met hele teams.» Vermoedelijk is dit programma van de Lijst-Fortuyn de verbolgen Rotterdamse kiezers van vorige week ontgaan.

Psychotherapeute Margrieta Linders, praktijk houdende te Duivendrecht: «Natuurlijk zou ik hem als patiënt kunnen aantreffen in mijn praktijk. Wat ik bij hem constateer, zijn neurotische afweermecanismen.

Ik denk dat hij veel aan een therapie zou hebben. Hij kan gewoon niet samenwerken, dat gaat helemaal mis straks.» Haar Amsterdamse collega mevrouw Halberstadt-Freud: «Fortuyn is provocerend. Net als Reve, die roept ook dat je zwarten moet doodknuppelen. Die krijgt geen bevoegdheden, Fortuyn wel, dat kan een punt van zorg zijn. Maar dat verband is mij niet helemaal duidelijk. Wat mij opvalt, is de totale afwezigheid van gêné. Verder vertoont hij psychopathische trekjes. Dat wil zeggen dat hij heel handig mensen voor zich in kan nemen terwijl hij niet zo'n sterke gewetensfunctie heeft. Hij kan dingen doen die je met een beetje redelijk geweten wel uit je hoofd zou laten.»

Pim Fortuyn onderhield geen innige band met zijn vader, blijkt uit *Babyboomers*. Wel met zijn moeder: «Mijn moeder zegt ook dat ik een prins ben, ik ben haar prinsje.» Als hij op een keer op zijn donder krijgt van een gemene zangleraar, die Fortuyn in het boek met «kale aap» aanduidt, komt zijn moeder hem direct ontzetten. «Moge kale aap eeuwig branden in het hellevuur en God zich beslist niet over zijn ziel ontfermen», schrijft Fortuyn. Met zijn moeder aan de rand van zijn bed fantaseert hij over een «imaginaire familie» die «was bevolkt met koningen, koninginnen, prinsessen en prinsessen, een enkele minister, veel mannen en een schaarse generaal en ik was immer een moedige en mooie prins». In die jonge, katholieke jaren — het gezin Fortuyn is achtereen volgens woonachtig in de Noord-Hollandse dorpen Velsen en Driehuis — is Pims ambitie «om zo snel mogelijk paus te

worden en het enige waarin ik was geïnteresseerd, was te leren wat de kortste weg naar het balkon van de Sint-Pieter zou zijn.»

Zijn moeder leerde hem onvoorwaardelijk voor zichzelf opkomen. «Altijd argumenteren, dat kon ik als de beste, maar ze moesten wel mijn zin doen. Een kleine dictator die ook veel oudere jongens op hun kop zat en de baas was. Ik wist het altijd beter en het moet gezegd worden: ik had vaak gelijk.» En: «Ik, het bijzondere jongetje dat nergens in en bij paste, moeders mooie, chique prinsje, werd op het procrustesbed van de benepen katholieke, antiseksuele opvoeding gelegd. En hoewel het ze niet is gelukt mij te verminken, hebben ze me zeker pijn gedaan en een deel van mijn jeugd tot een hel gemaakt en doen verbleken in een zompig, saai, vies en bedompt moeras.» In de derde klas van de middelbare school schaft Pim Fortuyn zich bij c&a een eerste pak

«Narcisten kunnen maatschappelijk best goed functioneren. Bij Milosevic zie je dat ook»

aan. «Deze gedaanteverandering markeert een soort van waterscheiding», schrijft hij. «Ineens ben ik er, en hoe!» Het blinde geloof in zichzelf neemt tijdens zijn studententijd groteske vormen aan. Fortuyn omschrijft zichzelf als «een geboren leider». «Mijn kleeding, achtergrond en opvoeding maken mij van nature geschikt de contacten met de autoriteiten te onderhouden.» En: «Gelukkig ben ik een bij tijden briljante student. Ik ben een scherp debater en beheers de stof natuurlijk het beste van allemaal.»

Klinisch psycholoog W. Velthuys: «Hij heeft zich ooit laten behandelen, dat siert hem. Dat het niet veel geholpen heeft, zegt niet zoveel, persoonlijkheidsstoornissen zijn nu eenmaal hardnekkig. Fortuyn is een man van kwaliteiten, maar een uit de hand gelopen narcistische persoonlijkheidsstoornis gaat met hem op de loop. Dat exhibitionistische in zijn verbale en niet-verbale optreden. Dat *«tr your service»*, dat «Prins Pim», dat «ik word de nieuwe premier van Nederland» — het leidt bij hem tot grensoverschrijdend gedrag. Als je aan politiek denkt: met hem valt moeilijk samen te werken, wat de breuk met Leefbaar Nederland ook aantoonde. Als hij in een machtspositie komt, moet je vrezen voor de uitrijders die hij onherroepelijk gaat maken. Fortuyn als premier... Stel je voor dat hij op staatsbezoek zou moeten gaan, Zonnekoning-achtig gedrag zal hij vertonen. Als hij bij Bush op staatsbezoek zou moeten, volgens hem

zouden dat twee wereldleiders bij elkaar zijn. Noem het een De Gaulle-syndroom.»

In *Babyboomers* brengt Fortuyn De Gaulle kortstondig ter sprake. Hij verkeert dan voor de zoveelste maal in conflict met de Rotterdamse Erasmus Universiteit waaraan hij eind jaren tachtig werd verbonden. Men tracht hem uit een bepaalde werkgroep te ontslaan. Niemand minder dan minister Jozias van Aartsen, op dat moment secretaris-generaal op Binnenlandse Zaken, zou hem te hulp zijn geschoten: «Zijn standpunt is kort en goed, in navolging van generaal De Gaulle: men arresteert geen Sartre, men ontslaat geen Fortuyn.» Ook in Groningen werd hij regelmatig dwarsgezeten en van iets onbeduidends beschuldigd. Hij schrijft dan: «Iets voor een Franse absolute monarch, maar niets voor prins Pim. Maar het kwaad is al geschied en men zint naar mogelijkheden om zich te bevrijden van koning Pim.» Hij beschouwt zichzelf als «een heel goede kernvakdocent, zeer door studenten gewaardeerd, en een van de toppublicisten van het instituut, bovendien beschikkend over machtige connecties binnen de universiteit in het Haagse. Wat te doen met die machtige lastpost, zo is de angstige vraag.» In zijn hoedanigheid van directeur van de OV-studentenkaart BV krijgt hij begin jaren negentig met een journalist te maken: «Ik heb vooraf schriftelijk bedongen dat alleen dargene wordt gepubliceerd waar ik uitdrukkelijk mee instem. In november levert meneer de journalist zijn huiswerk in. De honden lusten er geen brood van.» Fortuyn wijzigt het ten eigene faveure en wil er dan een foto bij. Een hem bekende beeldhouwer heeft een borstbeeld gelijk er ongeveer op en ben afgebeeld als een Romeinse senator.»

Drs. E. Netjes: «Narcisten kunnen maatschappelijk best goed functioneren. Bij Milosevic zie je dat ook. Bij al dat soort grootheden zie je dat mechanisme, daar zijn psychologische analyses van gemaakt, Hitler, Stalin, wat zijn dat voor mannen? Ik denk wel dat hij daar binnen valt. Ik geloof niet dat hij op eenzelfde manier op macht uit is. Feit is wel dat hij zichzelf enorm overschat. Hij is labiel. Voor machtsposities moet je mensen hebben die gezond in elkaar steken.» Of het allemaal zo'n vaart zal lopen, is de vraag. Zoals Pim Fortuyn zelf in zijn boek al concludeerde: «Een kruik gaat zo lang te water totdat hij barst, en dit gaat ook op voor Fortuyn.»

Burgerzin met één telefoontje anoniem en veilig bevredigd

Van onze verslaggever
Bert Wagendorp
AMSTERDAM

De firma VIP Finance te Nieuw-Vennep werd donderdag platgebeld. Niet voor financiële adviezen, maar door mensen die begonnen over moord, doodslag en ander zwaar crimineel gedrag. Misverstand: de bellers verkeerden in de veronderstelling dat het landelijke nummer voor anonieme tips over criminële activiteiten al dienst deed, toetsten daarom '0800-tiplijn' in en kwamen uit bij VIP Finance, trotse bezitters van het nummer 0800-Viplijn.

Een en ander maakt duidelijk dat Crimestoppers, het donderdag gepresenteerde initiatief van het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing, mogelijk in een behoefte voorziet. Nederland klikt graag. Het klikproject gaat proefdraaien in vijf politieregio's. Daarmee krijgt de klikspaan er weer een telefoonnummer bij. Zijn boekje stond al behoorlijk vol: agressief rijgedrag en steunfraude, voetbalvandalisme en illegale software, menige misstand kon al via de kliklijn aan bestrijders ervan worden doorgelikt.

'We leven in een samenleving

waarin mensen zich steeds moeilijker openlijk uitspreken over ongepast of immoreel gedrag', zegt A.W. Musschenga, hoogleraar sociale ethiek aan de VU in Amsterdam. We willen, zegt hij, niet graag voor intolant of on-liberaal versleten worden. 'Of voor moralist, dat is helemaal een scheldwoord.' Bovendien zijn we, wanneer we onacceptabel gedrag waarnemen, bang om onze mede-

We zijn bang voor medeburger, want die slaat soms

burger daarop aan te spreken. Want medeburgers slaan, soms.

Dus is de kliklijn een uitkomst. Anonimiteit en veiligheid gegarandeerd, burgerzin bevredigd, irritatie geuit en misschien helpt het ook nog. Dat ons is geleerd dat klikken niet hoort, jammer. De overheid smeekt ons te klikken, dus klikken is een burgerdeugd. Musschenga: 'Er waren twee motieven om klikken af te keuren. Er is vaak sprake van eigenbelang. En klikken is slecht voor de onderlinge verhoudingen.'

Een jaar of zeven geleden stond voor het eerst een discussie rond de kliklijnen. Twee medewerkers van de Registratiekamer, Pieter Ippel en Bart Crouwers, uiteten toen in de *Volkskrant* al hun bezorgdheid. Zij constateerden dat er altijd al sprake was van 'informele arrangementen' tussen overheid en burger, bijvoorbeeld bij het oplossen van zware criminaliteit. De vorming van een speciale klikvoorziening vonden zij 'de formele en publieke aanvaarding van twijfelachtig handelen'. Zij achtten de klikvoorzieningen niet toelaatbaar. 'Klikken met overheidssteun maakt wantrouwen en verraad respectabel.'

Musschenga acht het gebruik van een kliklijn bij de bestrijding van zware criminaliteit acceptabel. 'Om die te stoppen mag je ver gaan, mits je uiterst voorzichtig met de informatie omgaat.' Dat de lijn vermoedelijk vooral gebruikt zal worden door zware criminelen die collega's erbij lappen, vindt hij geen bezwaar. 'Die verlinkten elkaar altijd al bij het leven.'

Bij VIP Finance vinden ze alles best, als Crimestoppers maar een ander nummer kiest. Adjunct-directeur De Lange: 'Eventueel is dat van ons natuurlijk te koop.'

Britse kliklijnen al veertien jaar succes

Van onze correspondent
Peter de Waard

LONDEN

Groot-Brittannië is de bakermat van het klikken. De Britse kliklijnen bestaan al bijna veertien jaar en groeien nog steeds. Vorig jaar leverde de campagne van *Crimestoppers* zestigduizend anonieme telefoontjes op.

'De telefoontjes hebben geleid tot vijftien duizend vervolgingen', vertelt een trotse adjunct-directeur Ryan Wareham. 'Maar dat is alleen het directe resultaat, indirect zal het mogelijk nog tot een veel groter aantal vervolgingen hebben geleid.'

Crimestoppers is een zogenaamde *charity* (liefdadigheidsinstelling), die streeft naar het terugdringen van de criminaliteit. Het geld dat via giften binnenkomt, wordt niet alleen besteed aan de promotiecampagne - het bureau heeft dertig mensen in dienst - maar ook aan het uitkeren van beloningen aan de anonieme bellers. Wie een tip geeft die leidt tot een concrete aanhouding, kan een beloning opeisen die kan oplopen tot 500 pond (800 euro). Crimestoppers heeft zo'n 1,4 miljoen pond (2,26 miljoen euro) per jaar te besteden. 'Maar de meeste men-

sen is het niet om de beloning te doen. Slechts 4 procent eist het geld daadwerkelijk op.'

In Groot-Brittannië zijn 31 regionale lijnen waarop anonieme tips kunnen worden gegeven: niet alleen over zware misdaden, maar ook over belasting- en bijstandsfraude, vandalisme en gevaarlijk rijgedrag. In december voerde Crimestoppers in een van de regio's nog een speciale campagne waarbij pubbezoekers werd opgeroepen dronken automobilisten aan te geven. 'De campagne leidde tot een groot aantal tips en aanhoudingen', zegt Wareham.

Volgens hem is er in Groot-Brittannië alomtevrede over het initiatief. 'Ruim 90 procent van de bevolking vindt anonieme kliklijnen een goed idee', zegt Wareham. Wel wil Crimestoppers de kliklijnen verder stroomlijnen. Nu zijn er 31 aparte nummers die niet allemaal 24 uur worden bemand. Crimestoppers hoopt dat aantal terug te brengen tot enkele centrale nummers die wel het hele etmaal bereikbaar zijn.

Overigens heeft Crimestoppers niet geleid tot een veiliger gevoel op straat. In Groot-Brittannië wordt over niets zoveel geklaagd als over de stijging van de criminaliteit.

Klikken op landelijke 0800-tiplijn

Van onze verslaggever
Weert Schenk
AMSTERDAM

Burgers kunnen nog dit jaar via een landelijk gratis telefoonnummer anonieme tips geven over ernstige criminële activiteiten. Zo wil de politie informatie krijgen over ernstige zaken, zoals moord en doodslag, geweld, drugs, vuurwapens, autodiefstal, verzekeringsfraude en brandstichting.

Het nummer van Crimestoppers, de werktitel van de tiplijn, moet door grote publiekscampagnes net zo bekend worden als 112 (noodhulp) en 0900 8344 (plaatselijke politie).

Crimestoppers richt zich op mensen die kennis van een misdrijf hebben, maar die uit angst voor represailles niet durven door te geven. Het is niet de bedoeling dat burgers elkaar extra in de gaten gaan houden. Het project gaat een jaar proefdraaien in de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Utrecht, IJsselland en Twente. Gehoopt wordt dat via het landelijke nummer inlichtingen worden verkregen die de politie anders niet krijgt.

Crimestoppers is een project van het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing (NPC). Het NPC bestaat uit vertegenwoordigers van overheid en bedrijfsleven. De minister van Justitie is voorzitter, tweede man is de voorzitter van de werkgeversorganisatie VNO/NCW.

De projectleiders zijn H. Munting, directeur publiek-private samenwerking van de raad van hoofdcommissarissen van politie en G. Wesselink van het NPC. Zij onderstrepen dat Crimestoppers een onafhankelijk bureau wordt, waardoor de anonimiteit is ge-

waarborgd. De medewerkers worden gescreend, op de telefoons ontbreekt nummerherkenning en namen en tijdstippen worden niet genoteerd.

Na het telefoongesprek kan de beller niet meer worden lastiggemaakt. Hij hoeft ook niet voor de rechter te getuigen. De telefonisten moeten tijdens het gesprek meteen alle relevante informatie uit de beller zien te halen. Dan komt ook aan de orde welk gevaar de beller loopt en hoezeer hij te traceren is voor de dader.

Om geen fouten te maken, wordt een 'zorgvuldige uitvraagprocedure' ontwikkeld. De politie bepaalt wat er met de informatie gebeurt. Tips kunnen tot nieuwe opsporingsonderzoeken leiden. De anonieme informatie kan worden gebruikt in rechtszaken.

In Nederland bestaan inmiddels ongeveer vijftig kliklijnen. Vanwege de gegarandeerde anonimiteit van de beller verschilt Crimestoppers van de andere meldlijnen, zegt Wesselink. 'Bovendien is de achterliggende organisatie anders. Naar ons kan veilig worden gebeld.'

In Engeland, Canada, de Verenigde Staten en Australië draaien al jaren Crimestoppersprojecten. Volgens Wesselink komen in Engeland jaarlijks ongeveer 500 duizend meldingen binnen, waarvan 10 procent bruikbaar is. Uiteindelijk leidt 1 procent van het totale aantal meldingen tot de oplossing van een zaak.

Wesselink en Munting verwachten dat de Nederlandse positie zal reageren. Een hoogleraar in de ethiek is gevraagd of deze vorm van klikken past in de Nederlandse cultuur. Het antwoord luidde: 'Het is een geaccepteerd middel. Bij de aanpak van de criminaliteit heeft iedereen een eigen verantwoordelijkheid.'

Brussel: Gebrek controle al lang probleem Afluisterschandaal Europol schokt europarlementariërs

Van onze correspondent

BRUSSEL, maandag
In het Europees Parlement is met verontwaardiging gereageerd op de afluisterzaak bij Europol, die deze krant afgelopen zaterdag onthulde. Verscheidene Nederlandse europarlementariërs willen dat er een diepgravend onderzoek komt naar de misstanden bij de Europese politieorganisatie.

„Dit is een schokkend artikel”, zegt europarlementariër Jules Maaten. De VVD'er gaat vragen stellen aan de raad, de vertegenwoordiging van de EU-lidstaten in Brussel.

„Dit moet onderzocht worden. Als de aantijgingen van het personeel kloppen, is er een serieus managementprobleem bij Europol. En het is juist heel belangrijk dat het goed werkt daar. Die club is er om boeven te vangen, niet om elkaar af te luisteren.”

Kritiek

Kathelijne Buitenweg (D66) wil vragen stellen aan de Europese Commissie, die waarnemer is in de raad van toezicht van Europol. Ook wil zij dat haar collega's in de Tweede Kamer minister Korthals (Justitie) op de affaire aanspreken.

„Het is zonde als Europol niet goed werkt. Er is nu onvoldoende democratische en juridische controle op, reden waarom wij vinden dat ze niet verder mogen uitbreiden. Maar het is ook zo dat ze geen goede kans krijgen om hun werk te doen”, aldus Buitenweg.

Haar collega Joke Swiebel (PvdA) wijst erop dat de controle op Europol al veel langer een probleem is. Officieel heeft het Europees Parlement niets te zeggen over de organisatie die wordt betaald door de vijftien EU-landen onderling. „Dit is een hele treurige zaak die moet worden uitgezocht”, meent Swiebel. „Helaas kan het Europees Parlement niets afdwingen. Maar wij zullen ze-

ker directeur Storbeck aanspreken, hij komt hier regelmatig om ons te informeren.”

In de EU wordt er al langer kritiek geuit op het functioneren van Europol. De organisatie levert te weinig op en produceert rapporten van een lage kwaliteit, zo menen de critici. Probleem is, dat de nationale politieorganisaties meestal niet staan te trappelen om echt cruciale informatie te delen met Europol. Als het spannend wordt, houden zij de kaarten vaak liever tegen de borst.

Tapkamers

Van onze Rotterdamse
redactie

TEL 25-3 DEN HAAG, maandag

Er loopt een diepgravend onderzoek naar de veiligheid van de zogeheten tapkamers, die door politie, justitie en geheime diensten worden gebruikt voor het afluisteren van criminelen en vermeende terroristen.

Aanleiding vormt de commotie rond tapkamers in de VS. Net als in Nederland gebruiken de Amerikanen afluisterapparatuur van het Israëliëse bedrijf Comverse. Het vermoeden bestaat, dat sommige medewerkers van Comverse - ex-agenten van de Israëliëse geheime dienst - dusdanig met de software hebben gerommeld dat de apparatuur ook in omgekeerde richting kan worden gebruikt.

Nederlandse ISP's klaar om te tappen

Criminelen moeten oppassen. Bij een aantal grote providers is de apparatuur om internetverkeer af te tappen getest en gebruiksklaar. De grote Nederlandse providers zouden gereed zijn om aan tapbevelen van de rechter-commissaris te voldoen.

Voor de distributie en het onderhoud van de tapapparatuur heeft tapkastfabrikant *Pine Internet* een overeenkomst gesloten Enai Systems. Volgens Theo Winkelman, directeur van *Enai Systems*, maakt 'de top van het marktsegment van ISP's inmiddels gebruik (...) van onze apparatuur, EVE'. Namen van specifieke providers wil hij niet noemen. Bij provider Kabellefoon werd vorig jaar tapapparatuur getest.

Samen met de Landelijke Interceptie Organisatie (*LIO*) wordt gewerkt aan 'een aantal scherpe kantjes van de TIIT-specificaties'. Het gaat hier om het wegwerken van bugs en onduidelijkheden. Volgens Winkelman gaat dit 'merkbaar pragmatisch'. Volgens een *Pine*-internetsite werkt het bedrijf mee aan een nieuwe versie van TIIT-specificaties. Sinds vorig jaar april dienen providers bij wet tapapparatuur te hebben staan. De branche verzette zich hiertegen wegens de hoge

investeringskosten. Het argument als zou de aanschaf van tapapparatuur voor providers te duur zijn, probeert Enai te ondervangen middels een abonnementsconstructie. In plaats van providers EVE te koop aan te bieden, biedt het ze te huur aan.

Internetaftappen is een combinatie van speciaal ontworpen software en 'gewone' hardware. Voor aftappen van grote volumes verkeer wordt gebruik gemaakt van bepaalde switches, Ethernet wordt elektrisch getapt.

Pine's EVE bestaat uit een onderscheppingsdeel, S1, en een deel, S2, dat het onderschepte verkeer naar de overheid doorstuurt, T1 en T2. Behalve surfverkeer kan ook mailverkeer worden afgetapt. T1 en T2 zijn de tapkamer (software) van de overheid.

Telefoontappen in opspraak

Eind vorige week kwam de tapkamerleverancier voor telefoonverkeer, Comverse, in opspraak.

De apparatuur is niet geijkt en heeft geen keurmerk. Volgens ingewijden moet dit los worden gezien van internettappen.

Volgens het Openbaar Ministerie geen enkele controle over wat er werkelijk gebeurt met de apparatuur. Tevens zou, van het telefoonverkeer, 10 a 20 procent niet worden opgeslagen. Juist die onafgetapte telefoongesprekken zouden een beschuldigde vrij kunnen pleiten

(bekijk het Journaal in Windows Mediaspeler of in RealPlayer)

Of het Ministerie van Justitie dezelfde tapkamerapparatuur en software gebruikt voor zijn internettaps als voor zijn telefoontaps is niet bekend. Voorlichter De Bruin van het Landelijk Parket zegt daar geen uitspraak over te willen doen. Wibe Alkema, woordvoerder bij het Ministerie van Justitie, doet minder moeilijk: 'Het gaat om twee verschillende, gescheiden en zwaar beveiligde systemen'. (EB)

Planet.nl, 08:41 26 mrt

Brandbrief V&W over internettappen

Binnenkort krijgen Nederlandse internetproviders een brief van het Ministerie

van Verkeer & Waterstaat over internetaftappen. Er is geen reden meer de souplesse te betrachten die het tot voor kort handhaafde. Providers moeten de portemonnee trekken.

Konden providers zich tot voor kort beroepen op technische problemen om geen internetverkeer af te tappen, nu die zo goed als voorbij zijn gaat het ministerie van V&W actiever toezien op handhaving van de wet. Als toezichthouder van internetaftappen stuurt het binnenkort een brief aan providers om dit toe te lichten.

De V&W-woordvoerder: 'Er zijn in software en hardware geen belemmeringen meer voor providers om internetverkeer af te tappen. Sinds vorig jaar zijn providers verplicht internetverkeer aftapbaar te maken. Dat was technisch lastig, we betrachten daarom een zekere mate van souplesse. Daar is geen reden meer voor'.

Bij providers, de overheid en fabrikanten van tapapparatuur heerste lange tijd onduidelijkheid over internetaftappen. De investeringen waren te hoog en de tapspecificaties bevatten onduidelijkheden. Deze argumenten vervallen grotendeels.

Tapkastfabrikanten IDD en Pine zeggen betaalbare tapapparatuur te kunnen leveren. De meeste grote Nederlandse internetproviders zijn inmiddels voorzien van gebruiksklare tapkastjes. Ondanks de 'soepele' financieringsmogelijkheid van tapapparatuur, leasecontracten, betalen providers voor een opsporingsdienst van de overheid en verdienen er niet op. (EB)

Planet.nl, 16:09 27 mrt

OM: 'Aantal telefoontaps is na wet Bob gelijk gebleven'

AMSTERDAM — Het openbaar ministerie (OM) is na de invoering van de Wet Bijzondere opsporingsbevoegdheden (Bob) niet meer telefoons gaan af luisteren. Wel is het aantal zogenaemde spoedtaps „spectaculair” toegenomen. Dat zei hoofdofficier van justitie M. van Erve van het landelijk parket gisteren op een congres over de wet. Op het congres evalueerden medewerkers van onder meer het OM, het ministerie van Justitie, politie en strafrechtadvocaten de

In de zaak S.E. Fireworks is één aspect onderbelicht gebleven: de systematische telefoontaps van de gesprekken tussen de beide verdachten en hun advocaten.

Door onze redacteur F. KUITENBROUWER AMSTERDAM, 5 APRIL. De uitspraak van de rechtbank in Almelo tegen de beide directeuren van het vuurwerkbedrijf S.E. Fireworks in Enschede had een belangrijke juridische subplot: de manier waarop het openbaar ministerie bij het onderzoek is omgesprongen met de gesprekken tussen de advocaten in deze zaak en hun cliënten.

De rechtbank had daarop bij het begin van het proces zoveel kritiek dat het er zelfs even naar uitzag dat de hele zaak niet zou doorgaan.

Het openbaar ministerie op zijn beurt was veronngelijkt over de opmerkingen van de advocaten en „afluisteren” van vertrouwelijke gesprekken tussen advocaat en cliënt, een grove inbreuk op een wettelijk verankerd beroepsgeheim. De zogeheten Wet BOB (bijzondere opsporingsbevoegdheden) uit 1999 heeft de bakens

Telefoontaps onzorgvuldig

rechterbank wees deze eis in zijn geheel af met het nogal gezocht argument dat er nog gegevens uit andere zaken kunnen zijn waarvoor niet de officier van justitie maar een rechter-commissaris verantwoordelijk is. Hem heeft de staat niets te bevelen.

Of het probleem structureel was, zei de Haagse rechter niet te kunnen zeggen. Het ministerie van Justitie betwist dit in elk geval. De rechter kon er echter niet om heen dat de strafbalie reden tot zorg heeft en sommeerde het ministerie „er in elk geval voor de toekomst zorg voor te dragen dat de uitvoering van de regelgeving aangescherpt wordt”. Dat is een instructie geworden van de top van het OM die juist in de week van het Almelo-vonnis van kracht werd.

Een aantal strafrechtadvocaten blijft er echter een hard hoofd in houden. De Maastrichtse advocaat Taru Spronk, tevens docent strafrecht aan de Universiteit Maastricht, heeft met steun van 113 collega's een klacht tegen Nederland ingediend bij Europees Hof voor de mensenrechten in Straatsburg. Taru Spronk betoogt dat de toepassing van de Wet BOB een ontoelaatbare inbreuk vormt op de vrijheid van de advocaat die zelf geen verdachte is.

De behoefte aan eenvoud bestaat ook bij zedendelicten en dan staan er altijd goeroes op. Hypnotherapeutisch speuren naar herinneringen, de poppenmethode. Veroordeling in de Puttense lustmoordzaak op grond van een verzonnen theorie over het verslepen van andermans zaad.

In *Netwerk* viel gisteren de pseudo-wetenschap van het profileren van daders van zedendelicten door de mand. Een Gentse serieverkrachter bleek helemaal geen contactgestoorde, alleenstaande man te zijn, maar een vader van twee kinderen, militair officier, vrijwilliger bij de brandweer, ja zelfs figurant bij de Gentse politieserie *Flikken*. *Netwerk* draaide nog eens het profiel af van de Utrechtse serieverkrachter: „Sociaal gestoorde man die bij zijn moeder woont, maatschappelijk niet uit de verf komt, geen vast werk heeft en bezeten is van seks.” Hij is dankzij dit profiel nog steeds niet gevonden. Volgens de Maastrichtse hoogleraar Crombag berusten de daderprofielen niet op wetenschappelijk onderzoek, maar op losse, anekdotische ervaringen van politiemensen.

Jammer voor de politieserie *Ernstige delicten*, waarin zo hoog wordt opgegeven van de wetenschappelijke verantwoorde opsporingsmethoden. Afgelopen zaterdag was de laatste aflevering en volgde jaar komt een tweede reeks. Ze moeten dan wel iets anders doen, want mij gingen die zedendelicten knap vervelen. Of vindt de VARA lustmoorden zo mediageniek? Een vrouw die zich half moest uitkleeden alvorens verbrand te worden, een man die met boeien aan seks met een moordenaar moet bedrijven – de politie-inspecteur weet altijd tevoren wat voor dader het is. Dat haalt ze uit leerboeken. Dankzij *Netwerk* weet ik definitief dat het onzin is. Nee, eenvoudig is het niet.

Maarten Huygen
NRC 20/3

Grote partijen hameren op hard misdaadbeleid

Van onze verslaggevers MAASTRICHT/AMSTERDAM

gen van criminaliteit in probleemwijken. VVD-leider Dijkstraal verweet Melkert plagiaat, omdat de PvdA de liberalen zou nabootsen. Maar in feite besloten de drie grote partijen PvdA, VVD en CDA vorig jaar al veelplegers zwaarder te straffen, toen ze samen een motie daartoe indienden.

Toch vindt Balkenende dat PvdA en VVD geen recht van spreken meer hebben over veiligheidsproblemen. 'Ze hebben acht jaar in de regering gezeten. Ze zijn gewoon te laat. Ook de VVD is al lang geen *crimefighter*partij meer.' In Maastricht zat ook D66-leider De Graaf. Hij meent dat elke gemeente een wethouder voor veiligheid moet krijgen. Openbare orde, wetshandhaving, hulpdiensten, rampenbestrijding, opsporing en vervolging moeten in zijn of haar portefeuille zitten. 'Pas dan kan de leefbaarheid in alle wijken efficiënt worden verbeterd.'

Dijkstraal voorspelde vanuit Amsterdam dat Nederland een nieuwe fase ingaat in de bestrijding van de misdaad. Het gaat niet langer om meer agenten of meer middelen, maar vooral om 'slimmere methoden en technieken'.

Eerder bepleitte PvdA-leider Melkert hogere straffen voor 'veelplegers' en het in kaart brengen van de Haagse

Erve blijkt uit een evaluatie echter dat er niet meer telefoontaps worden geplaatst dan voorheen. Wat wel is toegenomen is het aandeel spoedtaps. Vooral voor justitie zelf is dit een bedreiging, want deze taps, die door een snelle procedure tot stand komen, zijn drie keer zo duur als gewone, waar schuwde Van Erve. (ANP)

Netwerk Aandacht voor de Utrechtse serieverkrachter. De Belgische stad Gent leed ook jarenlang onder de praktijken van een serieverkrachter. Deze liep per toeval tegen de lamp. Hij bleek niet die contactgestoorde jongeman volgens het daderprofiel, maar een getrouwde man van middelbare leeftijd met kinderen. *Nederland 1*, 20.30 uur.

Balkenende wil rechter onder curatele plaatsen

Door Klaas de Graaff

VN 6/3

Recht verwaarloost opvang slachtoffers

Van onze verslaggever
AMSTERDAM

VK
8/3

De Nederlandse rechtspraak schiet te kort wat betreft de opvang en begeleiding van slachtoffers in het strafrecht. Hoewel Nederland op dit terrein zeker niet achterblijft bij andere Europese landen, kan het niet voldoen aan Europese minimumeisen. Het schort vooral aan de bescherming van de meest kwetsbare groepen slachtoffers als kinderen en gehandicapten.

Dit concludeert Slachtofferhulp Nederland aan de vooravond van de effectivering van het Kaderbesluit Status van het Slachtoffer in de Strafprocedure van de Europese Unie. 22 Maart moeten alle lidstaten afdoende maatregelen genomen hebben om aan die eisen te voldoen.

In een brief aan minister Kort-hals van Justitie somt de organisatie, die jaarlijks 100 duizend slachtoffers bijstaat, een serie tekortkomingen op. In slechts 5 van de 19 rechtbanken zijn wachtkamers voor slachtoffers. Zij lopen dus vaak het risico van een ongewenste confrontatie met de dader en zijn familie.

Er is onvoldoende zicht op de status van kwetsbare slachtoffers en op de behandeling die zij kunnen verwachten in de procedure. Onduidelijk zijn de mogelijkheden voor het slachtoffer om te

worden gehoord en bewijsmiddelen aan te dragen. Het mag een vertrouwenspersoon meenemen naar de rechtszaak, maar vaag blijft wie de kosten betaalt.

De wensenlijst van Slachtofferhulp gaat veelal verder dan in het Kaderbesluit is vastgelegd. 'Toch is er al veel bereikt', stelt M. Groenhuisen, hoogleraar strafrecht aan de Katholieke Universiteit Brabant (KUB), op de conferentie *Zon of regen?* in de Rode Hoed. Groenhuisen, die in opdracht van het ministerie van Justitie werkt aan een nieuw wetboek van strafvordering, waarin de positie van het slachtoffer wordt verankerd, meent dat niet meer kan worden volstaan met 'een litanie van klachten'.

Groenhuisen: 'De Fortuyn-benadering, schoppen tegen het systeem, werkt niet. We moeten het concreet over de inhoud hebben.' Hij pleit voor slachtofferhulp op maat. 'Het is niet realistisch dat alle slachtoffers in de watten worden gelegd, worden opgevangen en van het begin tot het einde over gerechtelijke onderzoeken worden geïnformeerd. Slachtoffers van lichte zaken vereisen een andere behandeling dan die van zware delicten.'

De ondermaatse aandacht voor de kwetsbaren vindt Groenhuisen schandalig. Onderzoek is gedaan in 22 landen en vrijwel overal is hun positie beter geregeld dan in Nederland.

Onder rechters is repressie geen vies woord meer. Lange vrijheidsstraffen lijken steeds vaker voor te komen. Nederland is niet soft. 'Wij kunnen fors uithalen.'

VK 10/1

Van onze verslaggevers
Marc van den Eerenbeemt
Frank van Hoorn

AMSTERDAM/DEN HAAG

In Nederland wordt de laatste jaren harder gestraft, zegt I. de Vries, rechter in Den Haag en voorzitter van de *Commissie-consistente strafvoering van de rechterlijke macht*. De Vries: 'Harder straffen past in de tijd-geest. Er heerst een sfeer van: niet zueren, je bent verantwoordelijk voor je eigen leven. Als je stomme

Slachtoffers staan in rechtszaal niet langer alleen

PAR 4-3

dan de eerste vraag of de verdachte het strafbare feit heeft gepleegd. Want met hun strafvoering spreken rechters tevens uit welk vertrouwen zij nog stellen in de veroordeelde en welke kans zij de boosdoener gunnen om niet weer in herhaling te vervallen. Natuurlijk geldt dat er misdadigers zijn tegen wie geen kruid gewassen is en die met geen straf te beteugelen zijn. Mocht bijvoorbeeld blijken dat de aangehouden verdachte de verkrachter in de Eindhovense wijk Stratum is, dan is hij één van de voorbeelden die mij voor ogen staan. Al lijkt het erop dat het aantal van deze bizarre lieden aan het stijgen is, door de overdagige aandacht in de pers en de spierballentaal van de politieke partijen in deze campagne wordt dit beeld versterkt.

Vooraf binnen de uiterst behoudende SGP en ChristenUnie leven nog opvattingen die stammen uit het Oude Testament. Daarom vinden zij dat voor sommige delicten de doodstraf weer mag worden ingevoerd. Zij weten zich inmiddels in goed gezelschap van menig Nederlander, want mijn inschatting is dat bij een referendum over dit vraagstuk de wijzer van de balans wel eens in de richting van hun oordeel zou kunnen uitslaan.

De Verenigde Staten met name hebben laten zien dat invoering van de doodstraf geen enkel effect heeft op het tegengaan van misdrijven. Hoewel de bewijzen mij ontbreken zou ik geneigd zijn het tegendeel te veronderstellen omdat geweld nu eenmaal geweld oproept. Daarnaast moet een overheid zich niet verlagen tot dezelfde praktijken als de dader, maar moet zij - zoals een goede overheid betaamt - erboven staan. In dat opzicht kunnen we de doodstraf zien als een primitieve daad.

Tot slot moet de heer Balkenende er zich van bewust zijn dat de uitvoering van zijn idee om minimumstraffen in te voeren een kostbare zaak zal zijn. De strafrichtingen, die nu al uit hun voegen barsten, zullen opnieuw moeten worden uitgebreid als ook het aantal betaalde krachten die daarin gaan werken. Het woord is dus aan de belastingbetaler.

Klaas de Graaff is criminoloog.

tenschappers een duidelijk beeld hebben van die ontwikkeling. Strafoverzichten geven alleen een scherp beeld van lage straffen, dat wil zeggen tot drie jaar.

Onderzoekers zeggen al jaren dat het Nederlandse recht ontbreekt aan consistentie: gelijk straffen in vergelijkbare gevallen. Ook in het motiveren van hun straffen schieten zij tekort. Vooral bij zware straffen kan zo'n gebrek wringen. Binnen de rechterlijke macht bestaat de vrees voor verwijten van rechtsongelijkheid.

Nationale uniformering is het begin van een nog veel moeilijker gelijkenschakelingsoperatie: die op Europees niveau. Uit cijfers van het *International Centre for Prison Studies* blijkt dat het aantal lange vrijheidsstraffen in landen sterk verschilt. In Engeland en Wales bijvoorbeeld zitten bijna vierduizend mensen een levenslange straf uit. In Nederland zijn dat er op dit moment negentien.

De Raad voor de Rechtspraak, het overkoepelende rechtscollege dat donderdag werd geïnstalleerd in Den Haag, wil zowel consistentie als motivering van straffen ver-

beteren. Raadsvoorzitter A. van Delden kondigde dit gisteren aan.

Ook hij heeft de indruk dat rechters meer in repressieve termen zijn gaan denken. Zeker weten doet hij dat niet. Van Delden: 'Rechters zijn nooit zo expliciet in hun motivering. Maar hoe beter ze hun straffen motiveren, hoe beter het is.'

Dat rechters hun veroordelingen slecht motiveren zegt ook onderzoeker J. de Keijser. Volgens hem heeft de rechter het over 'de ernst van het delict, de persoon van de verdachte, blablabla'.

formatie over de strafzaken, be- wijst volgens De Wit het enorme aantal bellers naar de telefonische informatiedienst die het parket inmiddels voor gedupeerden heeft ingericht. Het informatiepunt, waar medewerkers de meest diverse vragen beantwoorden over de voortgang van de strafzaak en helpen met schadeclaims, is een jaar geleden begonnen met vier medewerkers. Dat zijn er inmiddels acht, want het bureau wordt platgebeld. Terwijl alleen de direct betrokkenen, die beschik- ken over de parketnummers van hun zaak, kunnen bellen.

In januari heeft justitie het aantal telefoontjes eens geturd: 1231 vragen om informatie. De Wit: "Dat enorme aantal zegt toch wel iets over de behoefte aan dit soort informatie en aandacht. Toch vreemd dat slachtoffers opvangen tot nu toe nergens op deze wijze gebeurde."

kamer ingericht, waar de koffie klaar staat en waar hun wordt uitgelegd hoe zo'n rechtszaak in zijn werk gaat. De rol van de officier, de rechtbank en de advocaat wordt uitgelegd. Als ze zelf nog de mogelijkheid krijgen een schadeclaim toe te lichten, worden ze daarop voorbereid. In de rechtszaal zijn plaatsen gereserveerd, apart van degenen die bij de verdachte horen. Wordt de zaak halverwege geschorst, dan gaan de slachtoffers weer naar 'hun' kamerje, waar ze even kunnen bijkomen. Eventuele vragen worden beantwoord. Na afloop van de zitting gebeurt hetzelfde.

"We willen ons niet alleen richten tot de daders, maar ook de belangen van de slachtoffers scherper in beeld brengen," zegt De Wit. "Het gaat ons om elementaire aandacht voor de slachtoffers van geweldsdelicten, zedenmisdrijven of andere

Niet iedere officier van justitie lukt het in de praktijk de slachtoffers even gedegen voor te bereiden op wat ze te wachten staat. Op de dag van de rechtszitting is de begeleiding doorgaans helemaal verdwenen: dan is de officier met de zaak bezig. De manier waarop de rechters spraak is ingericht, blijft voorlopig dezelfde, weet Leo de Wit, de Amsterdamse hoofdofficier van justitie. Maar in de behandeling

van slachtoffers is veel te winnen, zei hij bij zijn aantreden. Ruim een jaar later zijn de plannen klaar voor een reeks verbeteringen in het omgaan met slachtoffers. Vanaf april kunnen de slachtoffers van grote misdrijven rekenen op veel meer aandacht en uitleg. In de rechtbank zullen ze voortaan door een medewerker van justitie worden opgewacht bij hun entree. Voor hen is een

Studenten In eerste instantie zijn het medewerkers van justitie, wellicht geholpen door rechtenstudenten, die de slachtoffers zullen opvangen. Bureau Slachtofferhulp wordt wel betrokken bij het opzetten van de nieuwe methode, maar de manier waarop is nog onderwerp van gesprek. Dat slachtoffers en hun directe familie hunkeren naar meer in-

Pagina 2: Rechters vinden repressie geen vies woord meer

Van onze verslaggevers
Marc van den Eerenbeemt
Frank van Hoorn

AMSTERDAM/DEN HAAG

Nederlandse rechters denken steeds repressiever. Het resocialiseren als strafdoel heeft terrein verloren. Bovendien lijken de straffen steeds langer te worden.

Dat zeggen rechtsonderzoekers en rechter I. de Vries. De Vries is projectleider van de Werkgroep consistente strafvoering van de rechterlijke macht.

Rechtbanken in Nederland hebben vorig jaar een keer levenslang opgelegd. Dat is de zwaarste straf die het Nederlandse strafrecht kent. Drie keer werd twintig jaar opgelegd en drie keer achttien jaar. Dat blijkt uit een inventarisatie die de *Volkskrant* heeft gemaakt van de hoogste vrijheidsstraffen van 2001.

Lange straffen zijn in rechtsgeleerde kringen steeds vaker onderwerp van discussie. Rechters zijn waarschijnlijk steeds langere straffen gaan opleggen zonder dat het ministerie van Justitie en we-

Het openbaar ministerie (OM) wil de voorlichting in strafzaken fors beperken. Steeds meer betrokkenen komen tot de conclusie dat justitie zich daarbij op onjuiste gronden baseert. Onze juridisch medewerker Arthur Maandag signaleert een bedenkelijke inperking van de persvrijheid.

De hoofdredacteur van de Volkskrant noemt de nieuwe Aanwijzing onwerkbaar. 'Openbaarheid is een bestaansvoorwaarde voor democratie en mensenrechtencultuur. De media spelen een belangrijke rol in het realiseren van openbaarheid. De Aanwijzing belemmert de journalistiek in zijn informerende taak. De Aanwijzing brengt de openbaarheid die de overheid zoveel als mogelijk dient te betrachteren om zee. De Aanwijzing knaagt aan de persvrijheid.'

Broertjes stelt de juridische bekwaamheid te missen om de uitleg die het OM

te hoort, zeker waar het gaat om haar eigen functioneren, een grote mate van openheid en toegankelijkheid voor de burgers te realiseren.

De hoofdcommissarissen zien niets in het plan de media pas na twee weken te informeren in het geval van arrestaties in potentieel gevoelige zaken. 'Deze regel gaat voorbij aan het vakmanschap van de Nederlandse politie en de maatschappelijke functie om publiekelijk verantwoording af te leggen over haar inspanningen en prestaties. Als een aanhouding niet meer direct actief kan wor-

onverdachte bron. Het toezicht op de uitvoering van de Wet bescherming persoonsgegevens is in handen gelegd van het College bescherming persoonsgegevens, de vroegere Registratiekamer. Ulco van de Pol, lid van dit college, reageerde op 9 maart op de opiniëpagina van de Volkskrant op het OM-standpunt. Van de Pol beschreef in 1986 in een omvangrijk proefschrift het openbaarheidsbeginsel in de Nederlandse strafrechtpleging.

Ook zijn conclusie laat aan duidelijkheid niet te wensen over. 'De Aanwijzing die het OM heeft opgesteld is gebaseerd

Geheimzinnigheid Omstast persvrijheid aan

Het had eigenlijk de feestelijke presentatie van nieuwe voorlichtingsregels moeten zijn. Maar voordat het congres 'Openbaar, tenzij' op 28 februari van start ging, waren de regels door zware kritiek voorlopig van tafel gehaald. Het college van procureurs-generaal (PG) gaat nu eerst een beleidsnota maken met daarin een visie op persvoorlichting. Ook volgt nader overleg met betrokken partijen, zoals de journalistiek en de politie.

De PG's werken al enige tijd aan de nieuwe 'Aanwijzing voorlichting opsporing en vervolging'. Die moet de op 1 januari 1998 in werking getreden 'Richtlijn voorlichting opsporing en vervolging' vervangen. De oude richtlijn had als motto 'openbaar, tenzij'. En dat paste weer keurig bij de Wet openbaarheid van bestuur (WOB), die een zelfde uitgangspunt heeft.

Uit de concept-Aanwijzing bleek eerder dit jaar al dat de top van het OM vindt dat politie en justitie terughoudender moeten worden met het geven van informatie. Zo zou geen informatie meer mogen worden verstrekt die kan leiden tot identificatie van de verdachte. In bepaalde gevallen mogen om die reden leeftijd en woon-

over voorlichting sluit daar naadloos op aan. Kern van de OM-visie: de Wet bescherming persoonsgegevens, die ook leidde tot een aanpassing van de Wet openbaarheid van bestuur, verplicht tot een veel terughoudender beleid.

Citaat uit de Aanwijzing van 13 augustus: 'De wijziging van de WOB betekent voor het OM dat op grond van de WOB vrijwel nooit meer strafrechtelijk informatie kan worden verstrekt. Verzoeken op grond van de WOB zullen meestal op basis van de nieuwe absolute weigeringsgrond afgewezen moeten worden.'

In De Journalist nr.21, d.d. 16.11.01 werd over dit aanvechtbare standpunt al uitvoerig bericht.

Intussen is de kritiek op het nieuwe OM-beleid fors toegenomen. NVJ en hoofdredacteurs wijzen de conceptregels over voorlichting finaal van de hand. De voorzitter van het Nederlands Genootschap van Hoofdredacteurs, Pieter Broertjes, gaf op de bijeenkomst 'Openbaar, tenzij' flink tegengas. 'Het OM beweert dat: openbaarheid, tenzij... het leitmotief blijft. Ik trek die bewering in twiifel. Het is eerder: openbaarheid taboe, tenzij.'

aan de Wet bescherming persoonsgegevens geeft, naar waarde te kunnen inschatten. Maar: 'Als het OM in de Aanwijzing de regelgeving (WBP en WOB) strenger interpreteert dan nodig is, sterkt dit mijn vermoeden dat het OM de wetten aangrijpt als alibi voor zwijgzaamheid.'

De journalistiek staat niet alleen in de kritiek op de plannen van de procureurs-generaal. De voorgestelde nieuwe regels stuiten ook op weerstand bij de politie. Op het congres in Rotterdam uitte de waarnemend voorzitter van de Raad van Hoofdcommissarissen zijn zorg. M.A. Beuving, in het dagelijks leven chef van het korps landelijke politiediensten, vindt dat de top van het OM is doorgeslagen in de richting van geheimhouding.

Beuving benadrukt dat er een natuurlijk spanningsveld is tussen politie en justitie aan de ene kant en media en burgers aan de andere kant. 'Maar die constatering op zich kan voor ons geen aanleiding zijn ons op te stellen als gesloten organisaties.' Volgens Beuving is het onjuist bij de voorlichting in strafzaken bij voorbaat uit te gaan van terughoudendheid. 'De poli-

den gemeld, komt dit maatschappelijk aspect in gevaar.'

Ook de politie zet vraagtekens bij de uitleg die het OM geeft aan de nieuwe Wet bescherming persoonsgegevens. Volgens korpschef Beuving is er geen enkele aanleiding het beleid op dit punt aan te scherpen of te wijzigen. 'Ook nu voelt de politie zich verantwoordelijk voor de privacy van

op een onjuiste uitleg van de wettelijke bepalingen en leidt daardoor tot een onaanvaardbare verstoring van de balans tussen openbaarheid en privacybescherming in strafzaken.' Het OM heeft, anders dan het zelf beweert, bij de persvoorlichting de mogelijkheid eigen attingen te maken op basis van de eigen goede taakuitoefening.

Procureur-generaal De Wijkerslooth zei op de bijeenkomst in Rotterdam richting journalistiek dat het als gevolg van de privacywetgeving niet zo is 'dat wij vrijblijvend kunnen shoppen in wetsartikelen om er een fraai ogende en welriekende fruitmand van te maken: we hebben het er eenvoudigweg mee te doen.'

Daar valt op zich niets tegen in te brengen. Probleem is echter dat het OM een onzinnige uitleg van nieuwe wettelijke regels geeft om de omstrede plannen er door te krijgen. Inhoudelijke discussie is prima, maar dan wel met een deugdelijke en eerlijke basis. Het OM is bij uitstek een instantie die moet waken voor de handhaving van regels. Dat juist zo'n overheidsorgaan een loopje neemt met wettelijke bepalingen, stemt tot zorg.

'Het is eerder:

openbaarheid taboe, tenzij'

verdachten en andere bij incidenten betrokken factoren. De politie geeft geen tot personen herleidbare persoonsgegevens vrij. Wanneer media op basis van eigen onderzoek en afweging overgaan tot publicatie van meer persoonsgegevens, is dat de verantwoordelijkheid van de media.'

En inmiddels is er ook kritiek uit zeer

